

Udskriftsdato: 2. januar 2026

VEJ nr 9292 af 21/03/2022 (Historisk)

Vejledning om afholdelse af folketingsvalg (Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og Ankestyrelsen)

Ministerium: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Journalnummer: Indenrigs- Boligmin., j.nr. 2021-1968

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 10009 af 16/10/2025

Vejledning om afholdelse af folketingsvalg

(Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og Ankestyrelsen)

INDHOLD

- 1. Indledning**
- 2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg**
 - 2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver
 - 2.2. Valgbestyrelsens opgaver
 - 2.3. Ankestyrelsens opgaver
- 3. Tidsfrister og postomdeling**
 - 3.1. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg
 - 3.2. Levering, afhentning og omdeling af post og brevstemmer med PostNord
 - 3.2.1. Generelt om omdeling af post med PostNord m.v.
 - 3.2.2. Aftale om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer afgivet i den sidste periode op til valget
- 4. Valgret, valglistor og valgkort**
 - 4.1. Valgret
 - 4.2. Generelt om valglisten
 - 4.2.1. Vælgere, der skal optages på 15.-dagsvalglisten
 - 4.2.2. Vælgere, der skal optages på udlandstilflyttervalglisten
 - 4.2.3. Vælgere, der skal optages på udlandsdanskervalglisten
 - 4.3. Maskinel udarbejdelse af valglistor
 - 4.3.1. Automatisk optagelse på valglisten
 - 4.3.2. 15.-dagsvalglisten
 - 4.3.3. Udlandstilflyttervalglisten
 - 4.3.4. Udlandsdanskervalglisten
 - 4.4. Tilfælde, hvor kommunen skal optage vælgere på valglisten manuelt
 - 4.4.1. Manuel optagelse pga. mangler m.v. ved indberetning til CPR
 - 4.4.2. Manuel optagelse af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland
 - 4.4.3. Manuel optagelse af visse udlandsdanskere
 - 4.4.4. Manuel optagelse af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål ophæves senere end 7 dage før valgdagen
 - 4.4.5. Manuel optagelse på udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanskervalglisten, hvis 7.-dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag
 - 4.4.6. Manuel optagelse af vælgere, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning på skæringsdatoen efter dannelsen af 7.-dagsvalglisteudtrækket
 - 4.4.7. Manuel optagelse af vælgere, der er overført fra et andet afstemningssted
 - 4.4.8. Manuel optagelse af forsvundne personer, der giver sig til kende senest på valgdagen
 - 4.4.9. Manuel optagelse af vælgere under særlig adressebeskyttelse
 - 4.5. Tilfælde, hvor kommunen skal slette vælgere af valglisten manuelt
 - 4.5.1. Manuel sletning af vælgere, der optages manuelt på valglisten i en anden kommune
 - 4.5.2. Manuel sletning af vælgere, der afgår ved døden, fortaber dansk indfødsret eller kommer under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne
 - 4.5.3. Manuel sletning af vælgere, der flytter til udlandet
 - 4.5.4. Manuel sletning af visse vælgere, der flytter til Færøerne
 - 4.5.5. Manuel sletning af visse vælgere, der er flyttet hertil fra Færøerne eller Grønland

- 4.5.6. Manuel sletning af vælgere, der er overført til et andet afstemningssted
- 4.6. Behandling af ansøgninger om optagelse på valglisten (udlandsdanskere)
- 4.7. Valgkort
 - 4.7.1. Udarbejdelse og udsendelse af valgkort
 - 4.7.2. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort
 - 4.7.3. Fejl i valgkort
- 4.8. Digitale valglister
- 4.9. Ændringer af kommunens afstemningsområder og afstemningssteder
- 4.10. Mulighed for ændret afstemningssted for vælgere med handicap eller nedsat førlighed
- 5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere**
 - 5.1. Valgbestyrelser
 - 5.2. Valgstyrere
 - 5.2.1. Valg af valgstyrere og valgstyrerformand
 - 5.2.2. Valgstyrernes opgaver
 - 5.2.3. Inhabilitet
 - 5.3. Tilforordnede vælgere
 - 5.3.1. Valg af tilforordnede vælgere
 - 5.3.2. De tilforordnede vælgers opgaver
 - 5.3.3. Inhabilitet
 - 5.4. Diæter
- 6. Kandidater til valget, stemmesedler, opslag og valgplakater**
 - 6.1. Ankestyrelsen (anmeldelsesmyndigheden)
 - 6.2. Frister for kandidatanmeldelse, partiernes meddelelse om godkendte kandidater samt partiernes anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer
 - 6.2.1. Generelt om frister
 - 6.2.2. Frister for kandidatanmeldelse
 - 6.2.3. Øvrige frister
 - 6.2.4. Udløb af fristerne
 - 6.2.5. Indlevering af kandidatanmeldelse m.v. inden valget er udskrevet
 - 6.3. Kandidatanmeldelser
 - 6.3.1. Generelt
 - 6.3.2. Formularer
 - 6.3.3. Indhold af kandidatanmeldelsen
 - 6.3.4. Adgang til kandidatanmeldelser, partiernes meddelelse om godkendte kandidater og opstillingsform før offentliggørelse
 - 6.3.5. Kvittering for kandidatanmeldelse
 - 6.3.6. Tilbagekaldelse af kandidatanmeldelse og stillerunderskrift
 - 6.3.7. Fortegnelse over opstillingsberettigede partier
 - 6.4. Kandidaternes navne på stemmesedlerne
 - 6.4.1. Generelt om kandidaternes navne på stemmesedlen
 - 6.4.2. Særligt om dobbeltnavne som efternavn (navne forbundet med en bindestreg)
 - 6.4.3. Adresseringsmellemlavne
 - 6.4.4. Eksempler på angivelse af navne på stemmesedlen
 - 6.4.5. Kaldenavn på stemmesedlen
 - 6.5. Ankestyrelsens undersøgelse af kandidatanmeldelserne
 - 6.5.1. Generelt om Ankestyrelsens undersøgelse
 - 6.5.2. Ikke-væsentlige mangler og afhjælpning heraf

- 6.5.3. Væsentlige mangler og afhjælpning heraf
- 6.5.4. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (kandidatanmeldelser)
- 6.6. Partiernes meddelelse om godkendte kandidater
 - 6.6.1. Generelt om partiernes meddelelse om godkendte kandidater
 - 6.6.2. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (godkendte kandidater)
- 6.7. Partiernes anmeldelser af prioriteret sideordnet opstilling (sideordnet opstilling) og partiliste (kredsvis opstilling)
 - 6.7.1. Generelt
 - 6.7.2. Sideordnet opstilling
 - 6.7.3. Kredsvis opstilling
 - 6.7.4. Frister for anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling og partiliste
- 6.8. Partiernes anmeldelser af valg på personlige stemmer
- 6.9. Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform
 - 6.9.1. Generelt om opstillingsformerne
 - 6.9.2. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (opstillingsform m.v.)
- 6.10. Fortegnelser over de opstillede kandidater
- 6.11. Stemmesedler og opslag
 - 6.11.1. Stemmesedler
 - 6.11.2. Opslag
 - 6.11.3. Fejl i stemmesedler og opslag
 - 6.11.4. Afdøde kandidater
- 6.12. Plakatoopsætning på gade eller vej
 - 6.12.1. Regulering af partiernes og kandidaternes plakatoopsætning
 - 6.12.2. Plakatoopsætning, der ikke kræver tilladelse
 - 6.12.3. Plakatoopsætning, der kræver tilladelse
- 7. Afstemning på valgdagen**
 - 7.1. Tidsrummet for afstemningen
 - 7.2. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen
 - 7.2.1. Lokaler, valgborde, stemmerum, skriveredskaber og stemmekasser
 - 7.2.2. Hjælpemidler ved stemmeafgivning på valgdagen
 - 7.2.3. Fysisk tilgængelighed ved stemmeafgivningen
 - 7.2.4. Opslag på afstemningsstederne
 - 7.2.5. Andre forberedelser
 - 7.3. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen
 - 7.3.1. Identifikation af vælgeren og afmærkning på valglisten
 - 7.3.2. Manuel optagelse på valglisten til og med valgdagen
 - 7.3.3. Vælgere, der møder frem på valgdagen, men er afmærket på valglisten som en vælger, der allerede har stemt eller brevstemt
 - 7.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen
 - 7.4.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til stemmeafgivningen?
 - 7.4.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til stemmeafgivningen?
 - 7.4.3. Hvem kan yde personlig bistand ved stemmeafgivningen? Inhabiliteret m.v.
 - 7.4.4. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen
 - 7.4.5. Mulighed for at vognstemme
 - 7.4.6. Tavshedspligt

- 7.5. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne
- 7.6. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i valglokalerne m.v.
- 7.7. Fotografering af stemmeafgivningen og publicering af billeder af en udfyldt stemmeseddel på de sociale medier
- 7.8. Indsamlinger m.v. på afstemningsstederne
- 7.9. Andre afstemninger samtidig med valg
- 7.10. Exit polls
- 7.11. Pressens adgang til stemmelokalerne
- 7.12. Valgobservatører
- 7.13. Børn i stemmerummet

8. Brevstemmeafgivning

- 8.1. Brevstemmematerialet
 - 8.1.1. Brevstemmematerialets udformning
 - 8.1.2. Nyt brevstemmemateriale og benyttelse af restoplæg. Bestilling og betaling af nyt materiale
- 8.2. Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme (borgerservicecentre o. lign.)
 - 8.2.1. Generelle regler
 - 8.2.2. Kommunalbestyrelsens valg af brevstemmesteder
 - 8.2.3. Åbningstider og annoncering
 - 8.2.4. Afskærmning og sikring mod holdningsmæssig påvirkning. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i valgbusser o. lign.
 - 8.2.5. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme
 - 8.2.6. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme
- 8.3. Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse
- 8.4. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem
 - 8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning
 - 8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere
 - 8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem
 - 8.4.4. Hjælp til brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem
- 8.5. Brevstemmeafgivning på mindre øer
- 8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg
 - 8.6.1. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet
 - 8.6.2. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg
 - 8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning
 - 8.6.4. Brevstemmematerialet
 - 8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning
- 8.7. Brevstemmeafgivning i Danmark til folketingsvalget på Færøerne og i Grønland
- 8.8. Modtagelse og kontrol af brevstemmer. Brevstemmeprotokol
 - 8.8.1. Oprettelse af brevstemmeprotokol

- 8.8.2. Modtagelse, registrering og opbevaring af brevstemmer
- 8.8.3. Aflevering af brevstemmer til valgstyrene på afstemningsstederne
- 8.8.4. Valgstyrenes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer
- 8.8.5. Brevstemmer, der modtages i kommunen efter valgdagen

9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen

- 9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen
 - 9.1.1. Kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen
 - 9.1.2. Kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen
 - 9.1.3. Omfanget af forbuddet mod kandidaters deltagelse
- 9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet
 - 9.2.1. Rammerne for stemmeoptællingen på afstemningsstedet
 - 9.2.2. Fremgangsmåden ved stemmeoptællingen på afstemningsstedet
 - 9.2.3. Afslutningen af stemmeoptællingen på afstemningsstedet
- 9.3. Bedømmelse af stemmesedler
 - 9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet
 - 9.3.2. Bedømmelse af brevstemmesedler
 - 9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler
- 9.4. Valgstyrenes afstemningsbog
- 9.5. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaftenen
- 9.6. Fintælling i opstillingskredsen
 - 9.6.1. Rammerne for fintællingen
 - 9.6.2. Fremgangsmåden ved fintællingen
 - 9.6.3. Afslutningen på fintællingen
- 9.7. Valgbestyrelsens valgbog
- 9.8. Indsendelse af kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet
- 9.9. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen samt eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen
 - 9.9.1. Fejl og mangler i valgbogen
 - 9.9.2. Eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen
 - 9.9.3. Anmodninger om fornyet fintælling

10. Opbevaring og kassation af valgmateriale

11. Afholdelse af udgifter ved valget

12. Formularer m.v. til brug ved valget

13. Bortfald af tidligere udsendt vejledning om afholdelse af folketingsvalg

Bilag 1. Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser om folketingsvalg

Bilag 2. Oversigt over ændringer af reglerne om folketingsvalg siden seneste vejledning om afholdelse af folketingsvalg

Bilag 3. Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved folketingsvalg

Bilag 4. Udsnit af fiktive stemmesedler (bilag 1 til bekendtgørelsen om stemmesedler til brug ved folketingsvalg)

Bilag 5. Forklarende tekst til udsnit af fiktive stemmesedler i bilag 4

Bilag 6. Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Bilag 7. Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg

1. Indledning

Folketingsvalg afholdes efter reglerne i lov om valg til Folketinget (folketingsvalgloven), se lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022, samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Indenrigs- og Boligministeriet har udstedt i henhold til folketingsvalgloven (herefter loven), se oversigten i *bilag 1* til denne vejledning.

Siden folketingsvalget den 5. juni 2019 er der gennemført få ændringer af folketingsvalgloven af betydning for afholdelsen af folketingsvalg, se *bilag 2* til denne vejledning. Alle ændringer er indeholdt i den nævnte lovbekendtgørelse.

I denne vejledning redegøres der for de opgaver, der påhviler kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og Ankestyrelsen ved forberedelse og afholdelse af folketingsvalg.

Indenrigs- og Boligministeriet vil desuden udsende en række meddelelser inden et folketingsvalg, der gør rede for særlige forhold ved det pågældende valg. Disse meddelelser vil også blive lagt på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen om det pågældende valg.

2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, som kommunalbestyrelserne, valgbestyrelserne og Ankestyrelsen tager sig af i forbindelse med folketingsvalg. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Vælger medlemmer til opstillingskredsens valgbestyrelse samt valgstyrere og tilforordnede vælgere, se afsnit 5.
- 2) Udarbejder valglister og udsender valgkort, se afsnit 4.
- 3) Træffer afgørelse om ansøgninger om at brevstemme i eget hjem, se afsnit 8.4, og om ændring af afstemningssted i bopælskommunen i opstillingskredsen for vælgere med handicap eller nedsat førlighed, se afsnit 4.10.
- 4) Træffer afgørelse om ansøgninger om optagelse på valglisten for udlandsdanskere eller videresender disse til Valgnævnets behandling, se afsnit 4.6.
- 5) Tilrettelægger brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer, se afsnit 8. Det er en del af tilrettelæggelsen, at der skal stilles hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.5.5.
- 6) Sørger for, at vælgerne kan gøre sig bekendt med Ankestyrelsens fortegnelse over opstillede kandidater i storkredsen ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen har ansvar for, se afsnit 6.10.

- 7) Forbereder afstemningen på valgdagen, bortset fra fremstilling af stemmesedler og opslag, se afsnit 7. Det er en del af forberedelsen, at der skal stilles hjælpemidler til rådighed ved stemmeafgivningen, se afsnit 7.2.2.
- 8) Sørger for, at valgmaterialiet er til stede ved fintællingen, se afsnit 9.6.
- 9) Opbevarer valgmaterialiet og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, se afsnit 10 (gælder kun de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

2.2. Valgbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager valgbestyrelsen i opstillingskredsen sig af følgende opgaver:

- 1) Får fremstillet stemmesedler og opslag og sørger for, at dette materiale bliver afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner i opstillingskredsen, se afsnit 6.11.
- 2) Modtager indberetninger på valgaftenen fra de enkelte afstemningssteder i opstillingskredsen om resultatet af stemmeafgivningen. Indberetter resultatet for opstillingskredsen som helhed til Danmarks Statistik, se afsnit 9.5.
- 3) Foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen med bilag til Indenrigs- og Boligministeriet og til Danmarks Statistik, se afsnit 9.6-9.8. Samtidig sendes to ubrugte, annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Boligministeriet som Quickbrev. På de ubrugte stemmesedler skrives »ANNULLERET«.

2.3. Ankestyrelsens opgaver

Ankestyrelsen tager sig som anmeldelsesmyndighed ved folketingsvalg af følgende opgaver:

- 1) Modtager og godkender kandidatanmeldelser for opstillingskredsene i hver storkreds, se afsnit 6.
- 2) Modtager meddelelser fra opstillingsberettigede partier om partiernes godkendte kandidater og anmeldelser om opstillingsform for hver storkreds, se afsnit 6.5-6.8.
- 3) Udarbejder fortegnelser over de opstillede kandidater i storkredsene og fortegnelser over rækkefølgen på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse af kandidaterne for et parti, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling. Fortegnelserne sendes til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne i storkredsene samt til Indenrigs- og Boligministeriet, se afsnit 6.10.

3. Tidsfrister og postomdeling

3.1. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen af folketingsvalg skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i folketingsvalgloven og i de forskrifter, der af fastsat i medfør af loven (se *bilag 1*). I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister.

Folketingsvalg udskrives normalt med et varsel på ca. 3-4 uger.

Før valgets udskrivelse

Brevstemmematerialet skal til enhver tid findes hos kommunerne.¹⁾

Brevstemmer, der er afgivet mere end 3 måneder før valgdagen på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske havanlæg uden for dansk område og på danske skibe i udenrigsfart, kommer ikke i betragtning.²⁾ På danske skibe i udenrigsfart kan søfolk og deres medsejlende ægtefæller dog brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommande folketingsvalg.³⁾

Valgets udskrivelse

- 1) Kommunalbestyrelsen vælger medlemmer til valgbestyrelsen samt valgstyrere og tilforordnede vælgere, hvis dette ikke allerede er sket.⁴⁾
- 2) Kommunalbestyrelsen annoncerer på kommunens hjemmeside og i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen, herunder muligheden for at brevstemme i vælgerens hjem.
- 3) Kommunalbestyrelsen gør på kommunens hjemmeside og evt. ved annoncering i relevante medier vælgerne bekendt med muligheden for at benytte hjælpemidler ved brevstemmeafgivningen og ved stemmeafgivningen på valgdagen og med muligheden for at søge om at blive overflyttet til et andet afstemningssted i den forbindelse.⁵⁾
- 4) Kommunalbestyrelsen forbereder brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger. Kommunalbestyrelsen skal herunder fastsætte dagen(e) for brevstemmeafgivningen, om muligt indrette et særligt stemmelokale, udpege og vejlede stemmemodtagerne samt sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid inden afstemningen gøres bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen.⁶⁾
- 5) Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der får personlig hjælp, omsorg og pleje m.v. i hjemmet, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af en person fra hjemmehjælpen eller hjemmesygeplejen. Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte dagen(e) for brevstemmeafgivning i vælgerens eget hjem og udpege og vejlede stemmemodtagerne.⁷⁾
- 6) Vælgere kan ansøge deres opholdskommune om at brevstemme i hjemmet, når valget er udskrevet, dog tidligst 4 uger før valgdagen.⁸⁾
- 7) Vælgere kan, når valget er udskrevet, ansøge deres bopælskommune om at stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen, hvis det er begrundet i vælgerens handicap eller nedsatte førerlighed.⁹⁾
- 8) Kommunalbestyrelsen opretter og fører senest på dette tidspunkt en protokol over de brevstemmer, kommunalbestyrelsen modtager til valget.¹⁰⁾
- 9) Kommunalbestyrelsen videresender straks efter valgets udskrivelse brevstemmer fra vælgere, der har brevstemt før udskrivelsen af valget (f.eks. på danske skibe i udenrigsfart), men som siden er flyttet til en anden kommune, til den nye bopælskommune.¹¹⁾
- 10) Kandidatanmeldelser, anmeldelser om opstillingsform samt opstillingsberettigede partiers meddelelse om godkendte kandidater for hver storkreds kan tidligst indleveres til Ankestyrelsen, når valget er udskrevet.¹²⁾
- 11) Indenrigs- og Boligministeriet udsender en foreløbig fortegnelse over de opstillingsberettigede partier og disses bogstavbetegnelser.
- 12) Fra statsministerens annoncering af valgets udskrivelse (dog tidligst kl. 12.00 den 4. lørdag før valgdagen) kan der uden tilladelse fra vejmyndigheden ophænges valgplakater på højst 0,8 m² på offentlige veje og private fællesveje i byer og bymæssige områder. De nærmere regler herom i vejlovgivningen skal iagttages.¹³⁾

3 uger før valgdagen

Brevstemmeafgivningen i Danmark kan begynde, herunder på danske havanlæg på dansk område. På de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, skal man derfor kunne brevstemme fra denne dag.¹⁴⁾

Alle lørdage inden for 3 uger før valgdagen

Det vil være hensigtsmæssigt at holde mindst ét sted i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, åbent i mindst nogle timer for brevstemmeafgivning den sidste lørdag før fristens udløb. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige brevstemmesteder i kommunen åbent.

20 dage før valgdagen

Kl. 18 denne dag er sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) til DAGI (Danmarks Administrative Geografiske Inddeling).

Hvis 17.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes fristen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.

18 dage før valgdagen

Skæringsdato for optagelse på valglisten af tilflyttere fra Færøerne eller Grønland og for sletning af valglisten ved fraflytning fra Danmark til Færøerne eller Grønland. Vælgere, der senere end denne dag er flyttet fra Færøerne eller Grønland til Danmark eller omvendt, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal dermed forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl.¹⁵⁾ Dette gælder, uanset om 18.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag.

15 dage før valgdagen

- 1) **Kl. 12 denne dag** er sidste frist for anmeldelse af nye partier til Indenrigs- og Boligministeriet.¹⁶⁾ Dette gælder, uanset om 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Hvis der er ændringer i forhold til den foreløbige fortegnelse udsendt ved valgets udskrivelse, udsender ministeriet snarest derefter en endelig fortegnelse over opstillingsberettigede partier og disses bogstavbetegnelser.
- 2) Skæringsdato for optagelse på valglisten af vælgere, der senest denne dag er flyttet til kommunen fra en anden kommune og har anmeldt flytning til tilflytningskommunen. Vælgere, der senere end denne dag flytter eller anmelder flytning, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl.¹⁷⁾ Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.¹⁸⁾
- 3) Skæringsdato for optagelse på valglisten under den nye bopæl af personer, der senest denne dag er flyttet inden for kommunen og har anmeldt flytning til kommunen. Vælgere, der flytter eller anmelder flytning senere end denne dag, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl.¹⁹⁾ Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.²⁰⁾
- 4) **Kl. 18 denne dag** skal kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for vælgernes optagelse på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste, være afsluttet. Det gælder blandt andet:

- indenlandsk flytning,
- tilflytning fra udlandet,
- fraflytning til udlandet,
- iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.,
- erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret og
- dødsfald.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for kommunalbestyrelsens indberetning til CPR frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.

- 5) Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle meddelelser om ovenstående, der kan have betydning for vælgerens optagelse på 15.-dagsvalglisten, og som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.
- 6) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler (KMD). Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes fristen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.
- 7) Sidste frist for, at kommunalbestyrelsen på et møde kan træffe afgørelse om, at afstemningen på visse småøer først begynder kl. 9 (og ikke kl. 8) på valgdagen. Dette er alene aktuelt, hvis valgdagen falder på en arbejdsdag. Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes fristen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.²¹⁾

14 dage før valgdagen eller snarest muligt derefter

Indenrigs- og Boligministeriet bekendtgør i Statstidende de opstillingsberettigede partier og disses bogstavbetegnelser.²²⁾

12 dage før valgdagen

Kl. 18 denne dag er sidste frist for at ansøge opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet, medmindre kommunalbestyrelsen har fastsat en senere frist.²³⁾ For at kunne modtage ansøgninger skal kommunen holde åbent mindst ét sted i kommunen i mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18. Hvis 12.-dagen før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til den førstkommende mandag kl. 12.²⁴⁾

11 dage før valgdagen

Kl. 12 denne dag er sidste frist for at indlevere eller tilbagetrække kandidatanmeldelser til Ankestyrelsen.²⁵⁾ Ankestyrelsen skal denne dag efterse sin postkasse og elektroniske post, uanset om dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag. Ankestyrelsen skal denne dag endvidere om muligt afhente post (eller hverdagen umiddelbart før, hvis fristen udløber en lørdag, søndag eller anden helligdag, hvor det ikke er muligt at afhente post). Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.

10 dage før valgdagen

- 1) **Kl. 12 denne dag** er sidste frist for partiernes meddelelse til Ankestyrelsen om godkendte kandidater og anmeldelse af opstillingsform.²⁶⁾ Ankestyrelsen skal denne dag efterse sin postkasse og elektroniske post, uanset om dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag. Ankestyrelsen skal denne dag endvidere afhente post (eller hverdagen umiddelbart før, hvis fristen udløber en lørdag, søndag eller anden helligdag, hvor det ikke er muligt at afhente post). Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.
- 2) Ankestyrelsen begynder at udarbejde fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredse.²⁷⁾ Ankestyrelsen begynder ligeledes at udarbejde fortegnelser over rækkefølgen af kandidaterne for et parti, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling.²⁸⁾
- 3) Indenrigs- og Boligministeriet bekendtgør senest denne dag på ministeriets hjemmeside og i landets dagblade:

- dag og tid for afstemningen,

- at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og

- at indsigelser om fejlbehæftede eller manglende valgkort skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen.²⁹⁾

8 dage før valgdagen

- 1) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglisten. Kommunalbestyrelsen sørger for at rette disse valglisten manuelt i nødvendigt omfang frem til valgdagen.
- 2) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten, hvis ikke kommunens databehandler (KMD) afleverer valgkortene til postbesørgelse.
- 3) Kommunalbestyrelsen modtager senest denne dag fortegnelser fra Ankestyrelsen over opstillede kandidater i storkredsen og fortegnelser over rækkefølgen på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse af kandidaterne for et parti, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling.
- 4) Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne fra denne dag kan gøre sig bekendt med fortegnelsen over opstillede kandidater i storkredsen ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.
- 5) **Kl. 12 denne dag** er sidste frist for, at en vælger med handicap eller nedsat førlighed kan ansøge sin bopælskommune om at stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen. Hvis otte dage før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes ansøgningsfristen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.³⁰⁾

7 dage før valgdagen

- 1) Maskinelt udskrevne valgkort til vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten skal senest denne dag være afleveret til postbesørgelse af kommunalbestyrelsen eller kommunens databehandler (KMD).
- 2) Skæringsdato for optagelse på *udlandstilflyttervalglisten* af vælgere, der flytter hertil fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen.³¹⁾ Skæringsdatoen ligger fast, uanset om dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag.³²⁾
- 3) Skæringsdato for optagelse på *udlandsdanskervalglisten* af personer, der har valget uanset udlandsophold, se lovens § 2. Senest denne dag skal kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet således have truffet afgørelse om ansøgninger om optagelse på valglisten.³³⁾ Skæringsdatoen ligger fast, uanset om dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag.³⁴⁾
- 4) **Kl. 18 denne dag** skal kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for vælgernes optagelse på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste, være afsluttet. Det gælder blandt andet:

- tilflytning fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland),

- iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.,

- erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret,

- dødsfald og

- optagelse på valglisten af personer, der efter kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse har valget uanset udlandsophold.

Hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag. Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, anmeldelser om tilflytning fra

udlandet og ansøgninger om optagelse på udlandsdanskervalglisten, som kommunen har modtaget senest denne dag. Dette gælder også, selv om 7.-dagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Falder 7.-dagen på en lørdag, søndag eller anden helligdag, må afhentningen af post dog ske hverdagen umiddelbart før. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.

Vælgere skal optages manuelt på udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanskervalglisten, hvis de på grund af manglende indberetning til CPR før skæringstidspunktet kl. 18 denne dag ikke er optaget automatisk.

6 dage før valgdagen og frem til valgdagen

Til og med valgdagen retter kommunen fejl i valglisten og udfærdiger herunder nye valgkort.³⁵⁾

Til og med valgdagen retter kommunen valglisten manuelt, hvis kommunen modtager meddelelse om, at en vælger er fraflyttet til udlandet, har fået iværksat eller ophævet værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., har erhvervet eller fortabt dansk indfødsret eller er afdødt ved døden.³⁶⁾

6 dage før valgdagen

Kommunens databehandler skal aflevere de maskinelt udskrevne valgkort til postbesørgelse som Quickbrev for de vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne *udlandstilflyttervalgliste* (dvs. vælgere tilflyttet fra udlandet, men ikke fra Færøerne og Grønland).

5 dage før valgdagen

Vælgerne skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne *udlandstilflyttervalgliste* og *udlandsdanskervalgliste*, der berigtiges manuelt til og med valgdagen, se afsnit 4.5 og 4.6.

Tredjesidste hverdag før valgdagen

Sidste dag for brevstemmeafgivning i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område. Det gælder, uanset om tredjesidste hverdag er en lørdag.³⁷⁾

Kommunalbestyrelsen skal holde åbent for brevstemmeafgivning på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, som minimum i tidsrummet kl. 9-16.³⁸⁾ Dette gælder, uanset om den tredjesidste hverdag før valgdagen er en lørdag.

Det vil være hensigtsmæssigt også at holde eventuelle øvrige steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, åbent denne dag.

Næstsidste og sidste dag før valgdagen

- 1) Valgstyrerne kan om nødvendigt 1 eller 2 dage før valgdagen begynde at undersøge, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på valgdagen.³⁹⁾

For at komme i betragtning skal brevstemmer være modtaget af valgstyrerne, inden afstemningen begynder.⁴⁰⁾

Kommunen skal afhente post og efterse sin postkasse dagen før valgdagen for at sikre, at brevstemmer kan afleveres rettidigt til vedkommende valgstyrere. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt samt afsnit 3.2.2 om aftalen mellem KL og PostNord om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer den sidste uge op til valgdagen.

- 2) Valgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelserne i god tid, inden afstemningen begynder på valgdagen.⁴¹⁾

Valgdagen

- 1) Kommunen skal efterse sin postkasse m.v. for at sikre, at eventuelle sent fremkomne brevstemmer kan afleveres rettidigt til valgstyrene på de enkelte afstemningssteder, inden afstemningen begynder. Se afsnit 3.2.2 om afhentning af post på valgdagen, inden valghandlingen begynder.
- 2) Hvis valgdagen falder på en arbejdsdag, foregår afstemningen kl. 8-20, bortset fra på visse småøer, hvor kommunalbestyrelsen senest 15 dage før valgdagen har truffet afgørelse om, at afstemningen først begynder kl. 9.⁴²⁾

Hvis valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, foregår afstemningen kl. 9-20.⁴³⁾

- 3) Stemmeoptælling foretages på afstemningsstederne umiddelbart efter afstemningens afslutning. Resultatet indberettes til valgbestyrelsen, der indberetter det til Danmarks Statistik.⁴⁴⁾

Fintællingsdagen - dagen efter valgdagen

Kommunalbestyrelsen sørger for, at afstemningsbøgerne, de benyttede valglister og valgkort samt stemmesedlerne og brevstemmematerialet er til stede ved fintællingen.⁴⁵⁾

Valgbestyrelsen foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hvert afstemningsområde for sig og herefter for hele opstillingskredsen under ét, udarbejder valgbog, indberetter resultatet til Danmarks Statistik og sender samme dag i elektronisk form en attesteret kopi af valgbogen med bilag til Indenrigs- og Boligministeriet og til Danmarks Statistik. Valgbestyrelsen sender samtidig to ubrugte, annullerede stemmesedler som Quickbrev til Indenrigs- og Boligministeriet.⁴⁶⁾

Ugedagen efter valgdagen

Sidste frist for at klage over valget. Klager skal stiles til Folketinget og sendes til Indenrigs- og Boligministeriet.⁴⁷⁾

Kommunerne anmodes om at sende en mail til valg@im.dk (mærket »[kommunens navn]: Brevstemmer modtaget efter valgdagen«) med angivelse af, hvor mange brevstemmer der måtte være modtaget i kommunen fra dagen efter valgdagen og en uge frem.

8 dage efter valgdagen

Valgplakater, der efter vejlovgivningens regler er ophængt uden tilladelse fra vejmyndigheden, skal være taget ned senest ved døgnets afslutning.⁴⁸⁾

12 hverdage (inkl. lørdag) efter valgdagen

Kl. 12 denne dag: Det nyvalgte Folketing træder sammen, hvis statsministeren ikke har indkaldt det til møde forinden.⁴⁹⁾

Når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, tilintetgøres valglister, valgkort, stemmesedler og brevstemmemateriale.⁵⁰⁾ Indenrigs- og Boligministeriet giver kommunerne besked herom. Hvis valgmaterialiet anvendes til forskning og statistik, kan tilintetgørelsen udskydes til det tidspunkt, hvor valgmaterialiet ikke længere er nødvendigt til disse formål.

3.2. Levering, afhentning og omdeling af post og brevstemmer med PostNord

I forbindelse med en række opgaver ved valget er det vigtigt, at den ansvarlige myndighed sørger for, at al post håndteres efter de gældende regler og frister.

3.2.1. Generelt om omdeling af post med PostNord m.v.

Almindelige breve leveres på hverdage, dvs. mandag til fredag. De almindelige breve er op til 5 hverdage undervejs.

Quickbreve omdeles fra dag til dag, mandag til fredag. Quickbreve skal afleveres på posthuse eller erhvervsindleveringer. Levering og afhentning af Quickbreve kan også ske via en distributionshub eller i et postboksanlæg, hvis der er indgået aftale med PostNord herom.

Posten omdeles fra PostNords distributionshubs, men ikke længere fra posthusene. Almindelig post kan derfor ikke afhentes på posthuset. PostNord har over for Indenrigs- og Boligministeriet oplyst, at en stor del af landets kommuner har indgået aftaler med PostNord om enten levering af post eller afhentning af post på en distributionshub eller i et postboksanlæg. Tidspunktet for afhentning og levering af post varierer, og det er derfor ikke muligt at oplyse et standardiseret tidspunkt for afhentning og levering af post.

Kommunen skal dog sikre, at al post er aftalt leveret eller afhentet m.v. så tæt på de gældende frister som muligt, så f.eks. alle indkomne ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten kan behandles senest på skæringsdatoen, og sent modtagne brevstemmer fra udlandet kan afleveres rettidigt til valgstyrene på de enkelte afstemningssteder, inden afstemningen begynder.

Erhverv Kundeservice hos PostNord kan eventuelt kontaktes på tlf.nr. 70 11 12 30 mandag til fredag i tidsrummet kl. 8-17 med henblik på at indgå aftale med PostNord om levering af post på en distributionshub eller i et postboksanlæg.

3.2.2. Aftale om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer afgivet i den sidste periode op til valget

KL har ved de seneste landsdækkende valg indgået aftale med PostNord om distribution af mellemkommunale brevstemmer afgivet i de sidste dage op til valgdagen.

Aftalen betyder, at de mellemkommunale brevstemmer, der bliver afgivet i de sidste fem dage af brevstemmeperioden, kan samles til bunke ét sted i afsenderkommunen og sendes samlet. Aftalen har alene betydning for de mellemkommunale brevstemmer, der afgives i de sidste fem dage af brevstemmeperioden. Alle øvrige brevstemmer skal således afsendes efter vanlig procedure.

KL informerer kommunerne direkte om processen for afhentning og levering af mellemkommunale brevstemmer op til valgdagen. KL vil desuden løbende informere kommunerne om valg og valgprocessen på portalen Yammer.

4. Valgret, valglistes og valgkort

4.1. Valgret

Efter grundlovens § 29 og folketingsvalglovens § 1 har enhver valgret til Folketinget, der

- har dansk indfødsret (statsborgerskab),
- er fyldt 18 år,
- har fast bopæl i riget og

- ikke er umyndig.

Visse personer, der har taget ophold i udlandet, anses for at have fast bopæl i riget i relation til folketingsvalget og kan optages på valglisten efter ansøgning, se afsnit 4.6 og lovens §§ 2 og 16.

Personer, der er under værgemål med *fuld* fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., anses for umyndige og har dermed ikke valgret til Folketinget.

Ved lov nr. 1722 af 27. december 2018 blev der indført en mulighed for at iværksætte værgemål med *delvis* fratagelse af en persons retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 2. pkt. Personer, der alene er frataget den retlige handleevne delvis efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 2. pkt., eller er under andre former for værgemål, se værgemålslovens §§ 5 og 7, bevarer deres valgret.

4.2. Generelt om valglisten

For at kunne udøve sin valgret, dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, se lovens § 3.

Vælgerne skal optages på valglisten i deres bopælskommune, se lovens § 15. Når valget er udskrevet, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en valgliste over kommunens vælgere. Der skal udarbejdes en valgliste for hvert afstemningsområde i kommunen, se lovens § 18, stk. 1.

Valglisten består af en 15.-dagsvalgliste, en udlandstilflyttervalgliste og en udlandsdanskervalgliste. De tre valglistes udarbejdes maskinelt af kommunens databehandler på grundlag af udtræk fra CPR som beskrevet i afsnit 4.3. Langt de fleste vælgere optages således automatisk på valglisten. I de tilfælde, der er beskrevet i afsnit 4.4 og 4.5, skal valglisten dog tilrettes manuelt af kommunen.

Kommunalbestyrelsen har efter databeskyttelseslovgivningen ikke adgang til at udlevere valglisten, herunder fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v. Anmodninger om aktindsigt efter offentlighedsloven i valglistes – og andet valgmateriale – skal bedømmes i lyset af dette samt i lyset af materialets særlige karakter og funktion samt den særlige fortrolighed, hvormed valghandlinger er omgivet.

4.2.1. Vælgere, der skal optages på 15.-dagsvalglisten

På 15.-dagsvalglisten skal optages de vælgere, der har bopæl i kommunen på 15.-dagen før valgdagen. Vælgere, der er flyttet til kommunen senest 15 dage før valgdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, skal således på 15.-dagsvalglisten. For vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland, er skæringsdatoen dog 18 dage før valgdagen.⁵¹⁾ Se lovens § 18, stk. 2.

Vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen flytter *fra kommunen* (18 dage for flytninger til Færøerne eller Grønland), skal således forblive optaget på valglisten i fraflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 4 og 5. Tilflytningskommunen skal i overensstemmelse med sin almindelige vejledningsforpligtelse oplyse disse vælgere om, at de kan stemme på valgdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller brevstemme, herunder om sidste frist for brevstemmeafgivning og om, at brevstemmen skal stiles til fraflytningskommunen.

Vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen flytter *inden for kommunen*, skal ligeledes forblive optaget på valglisten under den tidligere bopæl i kommunen, se lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7. Kommunen skal i overensstemmelse med sin almindelige vejledningsforpligtelse oplyse disse vælgere om, at de kan stemme på valgdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller brevstemme, herunder om sidste frist for brevstemmeafgivning.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for optagelse af vælgere på den maskinelle 15.-dagsvalgliste frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, se lovens § 18, stk. 7.

4.2.2. Vælgere, der skal optages på udlandstilflyttervalglisten

På udlandstilflyttervalglisten skal optages de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Hvis kommunen senest på 7.-dagen har registreret flytningerne i CPR, optages vælgerne automatisk, se afsnit 4.3.3. Hvis registreringen af flytningen i CPR først sker efter 7.-dagen, selv om den var anmeldt senest på 7.-dagen, skal vælgerne optages manuelt, se afsnit 4.4.1, 4.4.5 og 4.4.6.

De vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra en anden kommune i Danmark, optages ikke på udlandstilflyttervalglisten, men skal forblive optaget på valglisten i fraflytningskommunen. Tilsvarende gælder for de vælgere, der senere end 18 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland. Se afsnit 4.2.1.

På udlandstilflyttervalglisten optages også de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dags-valglisten, og som senest 7 dage før valgdagen har fået dansk indfødsret eller fået ophævet værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.

Fristen for optagelse på udlandstilflyttervalglisten gælder også, når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, se lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis. Skæringstidspunktet for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne valgliste vil dog være den forudgående hverdag, som ikke er en lørdag, se afsnit 4.3.3. Vælgere, der skal optages på udlandstilflyttervalglisten, men ikke er blevet indberettet til CPR inden da, skal derfor optages manuelt, se afsnit 4.4.5.

4.2.3. Vælgere, der skal optages på udlandsdanskervalglisten

På udlandsdanskervalglisten optages de vælgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, hvis de har ansøgt om at blive optaget på valglisten, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen, se afsnit 4.6 og lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

Fristen for optagelse på udlandsdanskervalglisten gælder også, når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, se lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis. Skæringstidspunktet for indberetninger af afgørelser om valgt til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste vil dog være den forudgående hverdag, som ikke er en lørdag, se afsnit 4.3.3. Vælgere, der skal optages på valglisten, men ikke er blevet indberettet til CPR inden da, skal derfor optages manuelt, se afsnit 4.4.5.

Også i de tilfælde, der er beskrevet i afsnit 4.4.1 og 4.4.3, skal kommunen sørge for at optage vælgerne på valglisten manuelt.

4.3. Maskinel udarbejdelse af valglistes

4.3.1. Automatisk optagelse på valglisten

Vælgere optages som udgangspunkt automatisk (dvs. maskinelt på grundlag af udtræk fra CPR og uden at ansøge) på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret.

Det gælder også vælgere, der efter CPR-lovens regler er registreret i CPR som værende uden fast bopæl (under vejkode højere end 9900) i deres hidtidige bopælskommune, se § 6, stk. 4, i CPR-loven og § 13,

nr. 1, i bekendtgørelse nr. 1167 af 13. september 2018 om folkeregistrering m.v. Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og deres medfølgende ægtefæller m.v., og som efter CPR-lovens § 24, stk. 5 og 6, ikke skal registreres som udrejst i CPR under udlandsopholdet, er herunder registreret i deres hidtidige bopælskommune under høj vejkode 9953, hvis de ikke bevarer rådigheden over deres bopæl under udlandsopholdet.

Personer, der er registreret i CPR som udrejst (udlandsdanskere), har kun valgret efter ansøgning, se afsnit 4.6. De vil også blive optaget automatisk på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste, hvis kommunen har indberettet afgørelsen om valgret inden skæringstidspunktet for det maskinelle valglisteudtræk, se afsnit 4.3.4.

I en række tilfælde skal kommunen dog berigtige valglisten manuelt for at sikre en korrekt optagelse på valglisten af alle, der er berettigede hertil, se afsnit 4.4 og 4.5.

4.3.2. 15.-dagsvalglisten

15.-dagsvalglisten (se afsnit 4.2.1) udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR med de ændringer, som kommunen har modtaget og registreret i CPR til og med 15 dage før valgdagen.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af 15.-dagsvalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette følgende til CPR:

- 1) Alle flytninger til kommunen, der er anmeldt til og med 15 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen.
- 2) Meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen.
- 3) Meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen.
- 4) Dødsfald i de tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen (hovedsageligt dødsfald i udlandet).

Indberetningerne til CPR skal foretages senest 15 dage før valgdagen kl. 18. Meddelelser modtaget på 15.-dagen skal derfor indberettes samme dag inden kl. 18.

Når 15.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for indberetning til CPR til brug for den maskinelt udskrevne valgliste frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en anmeldt flytning, til CPR skal være opfyldt. Bemærk reglerne i CPR-lovens § 20 om betingelserne for registrering i CPR af tilflytning fra udlandet og de særlige betingelser for registrering af tilflytning fra et andet nordisk land. En anmeldt flytning, der ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, kan ikke danne grundlag for optagelse på valglisten.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1-4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt. Kommunen skal også sørge for at være ajour med behandlingen af anmeldte flytninger, som er modtaget gennem kommunens digitale flyttesystem.

Dannelsen af CPR's udtræk til 15.-dagsvalglisten påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på skæringsdatoen. Vælgere, der i CPR registreres som tilflyttet kommunen, efter at dannelsen af 15.-dagsvalglisteud-

trækket er påbegyndt, men inden 7. -dagen før valgdagen, vil ikke blive optaget på 15.-dagsvalglisten, men på udlandstilflyttervalglisten, se 4.3.3.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste senest 8 dage før valgdagen fra kommunens databehandler.

De pågældende vælgere skal have tilsendt valgkort, se afsnit 4.7.

4.3.3. Udlandstilflyttervalglisten

Udlandstilflyttervalglisten (se afsnit 4.2.2) udarbejdes maskinelt på 7.-dagen på grundlag af oplysningerne i CPR. I det maskinelle udtræk indgår de vælgere, der er bopælsregistreret i kommunen, men som ikke indgik i 15.-dagsvalglisteudtrækket (f.eks. pga. forskudt registrering af en flytning til kommunen på 15.-dagen, der er anmeldt samme dag).

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af udlandstilflyttervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette følgende forhold til CPR, som ikke allerede er indberettet før udarbejdelsen af 15.-dagsvalglisten:

- 1) Alle flytninger fra udlandet (ikke fra Færøerne eller Grønland), der er anmeldt til og med 7 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen er før eller lig med 7.-dagen før valgdagen.
- 2) Meddelelser om ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1., 1. pkt., som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen.
- 3) Meddelelser om erhvervelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen.
- 4) Dødsfald i de tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen (hovedsageligt dødsfald i udlandet).

Indberetningerne skal ske senest 7 dage før valgdagen. Meddelelser modtaget på skæringsdatoen på 7.-dagen før valgdagen skal derfor indberettes samme dag inden kl. 18. Hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil skæringsdatoen for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste være hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Det forudsættes, at meddelelsers rigtighed kontrolleres på sædvanlig måde, og at de almindelige betingelser fastsat i CPR-loven for indberetning, herunder af en anmeldt flytning, til CPR i øvrigt er opfyldt. Der henvises til det, der er anført i forbindelse med 15.-dags-valglisten, se afsnit 4.3.2.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1-4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt.

Bemærk, at dannelsen af CPR's udtræk til udlandstilflyttervalglisten påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på skæringsdatoen. Kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for pågældendes optagelse på valglisten, skal derfor være afsluttet inden kl. 18. Vælgere, der i CPR registreres som tilflyttet kommunen, efter at dannelsen af udtrækket er påbegyndt, vil således ikke automatisk blive optaget på udlandstilflyttervalglisten, men skal optages manuelt af kommunen, se afsnit 4.4.1, 4.4.5 og 4.4.6.

Vælgere, der flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet (ikke Færøerne eller Grønland) senere end 7 dage før valgdagen, kan ikke optages på valglisten og har derfor ikke ret til at stemme ved valget, medmindre de allerede er optaget på udlandsdanskervalglisten i medfør af lovens § 16, jf. § 2, se afsnit 4.2.3. I givet fald skal de forblive optaget på udlandsdanskervalglisten i medfør af lovens § 16.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste senest 5 dage før valgdagen fra kommunens databehandler.

4.3.4. Udlandsdanskervalglisten

Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR. Dannelsen af CPR's udlandsdanskervalglisteudtræk påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på 7.-dagen før valgdagen (eller på hverdagen umiddelbart før, hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag).

Indberetninger om optagelse på udlandsdanskervalglisten skal derfor foretages til CPR inden dette skæringstidspunkt for at sikre, at de pågældende vælgere optages på den maskinelt udarbejdede valgliste.

Ansøgninger, der er modtaget på skæringsdagen for indberetninger til CPR, skal således behandles samme dag, og optagelser skal efterfølgende indberettes til CPR samme dag inden kl. 18. Hvis kommunen ikke når at foretage indberetningen inden da, skal vælgeren optages manuelt, se afsnit 4.4.1.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR efterser sin postkasse og sin elektroniske post for samme dag at behandle de ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dag, se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt. Kommunen skal også sørge for at være ajour med behandlingen af ansøgninger om optagelse på valglisten, som er modtaget gennem kommunens eventuelle digitale selvbetjeningssystem.

Bemærk, at fristen for optagelse på udlandsdanskervalglisten er 7.-dagen før valgdagen, *uanset* om dette er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, og kommunen eller Valgnævnet denne dag optager en vælger på valglisten, skal vælgeren således optages manuelt, da valglisteudtrækket fra CPR allerede vil være dannet på den forudgående hverdag, se afsnit 4.4.5.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste senest 5 dage før valgdagen fra kommunens databehandler.

4.4. Tilfælde, hvor kommunen skal optage vælgere på valglisten manuelt

De vælgere, der er nævnt i afsnit 4.4.1-4.4.9, skal optages manuelt på valglisten.

Rettelser i valglisten skal foretages til og med valgdagen. Derfor er det nødvendigt, at der på valgdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20 eller 9-20, hvis valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag), er medarbejdere til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden, kan kommunen f.eks. på valgdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes.

Indfødsretskontoret i Udlændinge- og Integrationsministeriet kan kontaktes telefonisk på tlf.nr. 61 98 36 46 i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20 eller 9-20, hvis valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

4.4.1. Manuel optagelse pga. mangler m.v. ved indberetning til CPR

En vælger skal optages på valglisten manuelt, hvis det konstateres, at der ikke rettidigt er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget med henblik på udlandstilflytter- eller udlandsdanskervalglisten, dvs. inden kl. 18 senest 7 dage før valgdagen, se afsnit 4.3.3 og 4.3.4.

En vælger skal endvidere optages på valglisten manuelt, hvis det konstateres, at der ikke rettidigt er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget med henblik på 15.-dagsvalglisten, dvs. senest 15 dage før valgdagen kl. 18, se afsnit 4.3.2. Hvis indberetning sker før skæringstidspunktet på 7.-dagen før valgdagen, vil vedkommende dog automatisk fremgå af udlandstilflyttervalglisten. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så vælgeren kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på valgdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune ikke indberettet til CPR senest 15 dage før valgdagen, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v. eller lignende, skal den pågældende vælger til og med valgdagen optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, hvis tilflytningskommunen efter 15.-dagen før valgdagen finder grundlag for at acceptere den anmeldte flytning. Det er forudsat, at tilflytningskommunen har modtaget flytteanmeldelsen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen er før eller lig med 15.-dagen før valgdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – hvis der er tale om en indenrigsflytning – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt flytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, ændres af enten kommunalbestyrelsen selv eller Indenrigs- og Boligministeriet efter 7.-dagen før valgdagen, men dog senest på valgdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten. Optagelse på valglisten skal i denne situation ske manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Det er kun nødvendigt med en manuel optagelse på valglisten, hvis afgørelsen først ændres efter 7.-dagen før valgdagen, da optagelse på valglisten som følge af ændringer foretaget mellem 15. - og 7.-dagen før valgdagen vil fremgå af udlandstilflyttervalglisten. Det er forudsat, at tilflytningskommunen har modtaget flytteanmeldelsen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen er før eller lig med 15.-dagen før valgdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – hvis der er tale om en indenrigsflytning – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér.

Underretningspligten gælder også over for en færøsk eller grønlandsk fraflytningskommune, hvis tilflytningen fra Færøerne eller Grønland er sket senest 18 dage før valgdagen, men dette først anerkendes af kommunen i Danmark eller af Indenrigs- og Boligministeriet efter 18.-dagen før valgdagen.

4.4.2. Manuel optagelse af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland

Vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal fortsat være optaget på valglisten under deres hidtidige bopæl i Danmark, se lovens § 18, stk. 5. Hvis sådanne vælgere er registreret i CPR som flyttet til Færøerne henholdsvis Grønland senest 15 dage før valgdagen, vil de imidlertid ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste og skal derfor optages manuelt på valglisten.

4.4.3. Manuel optagelse af visse udlandsdanskere

Afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet, skal som hovedregel indberettes til CPR på sædvanlig måde senest på skæringstidspunktet for CPR's udtræk til kommunerne (kl. 18 på 7.-dagen før valgdagen eller hverdagen umiddelbart før, hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag), se afsnit 4.3.4. Som hovedregel vil disse vælgere derfor blive optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste.

I følgende tilfælde skal en vælger dog optages manuelt på udlandsdanskervalglisten:

- A) Hvis kommunen ikke, som den ellers skulle, har nået at indberette afgørelsen om optagelse på valglisten til CPR inden kl. 18 senest 7 dage før valgdagen (eller, hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, på hverdagen umiddelbart før), selv om afgørelsen er truffet senest denne dag, se afsnit 4.3.4.
- B) Hvis en vælger, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlever), umiddelbart inden udsendelse til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, se lovens § 16, stk. 1, 2. pkt. Vedkommende skal optages manuelt på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet senest 7 dage før valgdagen har truffet afgørelse om, at vælgeren skal optages på valglisten.

Det skyldes, at sådanne afgørelser ikke skal indberettes til CPR, og derfor vil de pågældende vælgere ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Da disse vælgere skal optages på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, er det kommunalbestyrelsen i denne kommune, der har pligt til at sørge for, at vælgerne optages manuelt på valglisten. Se § 17, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet.

- A) Hvis en vælger, hvis ansøgning om optagelse er blevet imødekommet senest på 7.-dagen før valgdagen, ikke er optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste, fordi 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, og det maskinelt udskrevne udlandsdanskervalglisteudtræk derfor allerede er dannet på den forudgående hverdag, se afsnit 4.4.5.
- B) Hvis en vælger allerede er optaget på valglisten i medfør af lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, men 2-årsperioden udløber før valgdagen, og vedkommende har søgt om fornyet optagelse på valglisten inden 2-årsperiodens udløb, og der endnu ikke er truffet afgørelse herom. Dette er en følge af, at valgretsperioden forlænges for denne gruppe, indtil der er truffet afgørelse, hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperiodens udløb, se lovens § 16, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter valgdagen, hvis 2-årsperioden udløber på valgdagen eller senere, da den pågældende i givet fald vil blive optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste.

Bemærk, at punkt D om forlængelse ved fornyet ansøgning ikke gælder for vælgere, der er optaget på valglisten efter § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3 (personer, der opholder sig i udlandet, og som agter at vende tilbage til landet inden for to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller m.v.), da disse vælgere kun vil kunne optages på valglisten på et nyt grundlag, dvs. når enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om, at de pågældende er omfattet af en af persongrupperne i lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2. En sådan ansøgning om fornyet optagelse vil derfor skulle behandles straks.

En vælger, der bliver optaget på udlandsdanskervalglisten efter afgørelse senest på 7.-dagen, men som først er flyttet til udlandet efter 15.-dagen og derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten, skal forblive optaget på 15.-dagsvalglisten. Sådanne vælgere skal således – uanset ovenstående – ikke optages på valglisten manuelt. Se afsnit 4.5.3.

4.4.4. Manuel optagelse af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål ophæves senere end 7 dage før valgdagen

Personer, der får dansk indfødsret (statsborgerskab) senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Personer, der har været under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., men hvis værgemål bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for at blive optaget på valglisten.

Disse rettelser af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen. Det gælder også, selv om meddelelserne måtte komme frem, efter at valghandlingen er gået i gang.

4.4.5. Manuel optagelse på udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanskervalglisten, hvis 7.-dagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag

Hvis 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for *indberetning til CPR* til brug for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste frem til den umiddelbart forudgående hverdag.

Fristen for *optagelse* på udlandstilflytter- og udlandsdanskervalglisten er dog 7.-dagen før valgdagen, *uanset* om dette er en lørdag, søndag eller anden helligdag.

Kommunen skal derfor manuelt optage de vælgere, der senest 7.-dagen før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, men ikke er optaget på den maskinelt udskrevne udlandstilflytterliste, fordi 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, og valglisteudtrækket fra CPR derfor allerede er dannet på den forudgående hverdag, se afsnit 4.3.3.

Tilsvarende skal kommunen manuelt optage en vælger på udlandsdanskervalglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har imødekommet vælgerens ansøgning senest på 7.-dagen før valgdagen, men vedkommende ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste, fordi 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, og valglisteudtrækket fra CPR derfor allerede er dannet på den forudgående hverdag, se afsnit 4.3.4.

Kommunen skal på 7.-dagen før valgdagen (også når denne er en lørdag, søndag eller anden helligdag) efterse sin postkasse og elektroniske post. Dette skal ske med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være anmeldelser om tilflytning fra udlandet og ansøgninger om optagelse på valglisten fra udlandsdanskere. I givet fald skal disse anmeldelser og ansøgninger behandles samme dag.

Vælgere, der senere end 7.-dagen før valgdagen fra udlandet flytter eller anmelder tilflytning til kommunen, skal ikke optages på valglisten og kan derfor ikke stemme ved valget.

4.4.6. Manuel optagelse af vælgere, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning på skæringsdatoen efter dannelsen af 7.-dagsvalglisteudtrækket

Dannelsen af CPR's 7.-dagsvalglisteudtræk påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på 7.-dagen før valgdagen (eller på hverdagen umiddelbart før, hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag). En vælger, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning denne dag efter kl. 18 med virkning fra senest fra 7.-dagen, optages således ikke på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, men skal optages manuelt på valglisten.

4.4.7. Manuel optagelse af vælgere, der er overført fra et andet afstemningssted

En vælger med handicap eller nedsat førlighed, der efter ansøgning overføres til et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen, skal optages manuelt på valglisten på det afstemningssted, vælgeren er overført til, se afsnit 4.10 og lovens § 47, stk. 3.

Kommunen skal også sørge for, at vælgeren slettes af valglisten på vælgerens oprindelige valgsted, se afsnit 4.5.6.

Valglisten skal påføres en anmærkning om, at vælgeren er overført fra et andet afstemningssted på grund af vælgerens handicap eller nedsatte førerlicens.

4.4.8. Manuel optagelse af forsvundne personer, der giver sig til kende senest på valgdagen

Vælgere, der på 15.-dagen før valgdagen er eftersøgt uden at blive fundet og derfor er registreret som forsvundet i CPR af den hidtidige bopælskommune, se CPR-lovens § 6, stk. 5, optages ikke på valglisten og kan derfor ikke stemme ved valget i den hidtidige bopælskommune.

Hvis en sådan vælger giver sig til kende på et senere tidspunkt (f.eks. ved at henvende sig til kommunen eller møde frem på et afstemningssted på valgdagen), skal vedkommende til og med valgdagen optages manuelt på valglisten i den hidtidige bopælskommune. Kommunalbestyrelsen skal derudover ændre den pågældendes bopælsregistrering i CPR i overensstemmelse hermed.

4.4.9. Manuel optagelse af vælgere under særlig adressebeskyttelse

Vælgere, der er under særlig adressebeskyttelse, se CPR-lovens § 6, stk. 6-8, er i CPR registreret på den høje vejkode 9962. For at yde den registrerede den nødvendige beskyttelse må vejkode 9962 ikke være knyttet til et valgdistrikt (afstemningsområde), der kan genfindes i Danmarks Adresseregister (DAR) og Danmarks Administrative Geografiske Inddeling (DAGI).

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at en vælger, der er under særlig adressebeskyttelse, er optaget på valglisten. Hvis dette ikke sker automatisk, skal kommunen optage vælgeren på valglisten manuelt.

4.5. Tilfælde, hvor kommunen skal slette vælgere af valglisten manuelt

De vælgere, der er nævnt nedenfor i afsnit 4.5.1-4.5.6, skal slettes manuelt af valglisten.

Rettelser i valglisten skal foretages til og med valgdagen. Derfor er det nødvendigt, at der på valgdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20 eller 9-20, hvis valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag), er medarbejdere til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden, kan kommunen f.eks. på valgdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes.

4.5.1. Manuel sletning af vælgere, der optages manuelt på valglisten i en anden kommune

I visse tilfælde, hvor en vælger er flyttet fra en kommune til en anden, skal tilflytningskommunen manuelt optage vælgeren på valglisten og underrette fraflytningskommunen om, at den pågældende vælger derfor skal slettes manuelt af valglisten dér.

Fraflytningskommunen skal slette en vælger manuelt af valglisten i de tilfælde, hvor tilflytningskommunen pga. fejl, fremkomst af nye oplysninger eller omgørelse af en afgørelse om en anmeldt flytning først indberetter en flytning til CPR senere end 15 dage før valgdagen, *selv om* flytningen er anmeldt senest 15 dage før valgdagen, og flyttedatoen ligger før eller er lig med denne dag. For mere herom, se afsnit 4.4.1 om manuel optagelse på valglisten pga. mangler ved indberetning til CPR.

4.5.2. Manuel sletning af vælgere, der afgår ved døden, fortaber dansk indfødsret eller kommer under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne

Ved meddelelser om dødsfald, fortabelse af dansk indfødsret eller iværksættelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., der modtages i kommunen senere end 15 dage før valgdagen og frem til og med valgdagen indtil valghandlingens afslutning, skal den pågældende vælger slettes manuelt af valglisten.

4.5.3. Manuel sletning af vælgere, der flytter til udlandet

Ved meddelelse om fraflytning til udlandet (ikke Færøerne eller Grønland) skal vælgeren slettes af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen, og vælgeren ikke har valgt i medfør af lovens § 2.

Som noget nyt skal den manuelle sletning fra 15.-dagsvalglisten af en vælger, der flytter til udlandet mellem 15. - og 7.-dagen, først ske efter 7.-dagen, og kun hvis vælgeren ikke har valgt i medfør af lovens § 2. Dvs. at sletningen fra 15.-dagsvalglisten kun skal ske, hvis der ikke senest på 7.-dagen er truffet afgørelse om optagelse på udlandsdanskervalglisten efter lovens § 2. Hvis der senest på 7.-dagen træffes afgørelse om optagelse på valglisten efter reglerne om udlandsdanskere, skal vælgeren forblive optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste.

Hvis vælgeren alligevel som følge af flytning mellem 15. - og 7.-dagen er blevet slettet manuelt af 15.-dagsvalglisten, og der senest på 7.-dagen træffes afgørelse om optagelse på valglisten efter reglerne om udlandsdanskere, skal vælgeren optages manuelt på udlandsdanskervalglisten.

En vælger, der flytter til udlandet senere end 15.-dagen, og som ikke har ansøgt om optagelse på udlandsdanskervalglisten eller ikke senest på 7.-dagen er blevet optaget på udlandsdanskervalglisten, skal efter 7.-dagen slettes manuelt af 15.-dagsvalglisten.

En vælger, der har anmeldt flytning til et andet nordisk land, skal dog kun slettes, hvis fraflytningskommunen af myndighederne i tilflytningslandet underrettes om, at den pågældende senest på valgdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, se CPR-lovens § 25, stk. 2.

4.5.4. Manuel sletning af visse vælgere, der flytter til Færøerne

En vælger, der flytter til Færøerne, skal slettes manuelt af valglisten, hvis fraflytningskommunen senere end 15 dage før valgdagen underrettes om, at den pågældende senest på 18.-dagen før valgdagen er registreret som bosat på Færøerne, se CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. § 27, stk. 2. Den pågældende vælger vil blive optaget på valglisten på Færøerne.

4.5.5. Manuel sletning af visse vælgere, der er flyttet hertil fra Færøerne eller Grønland

Vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland, optages kun på valglisten i tilflytningskommunen, hvis de er flyttet til kommunen senest 18 dage før valgdagen og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 2, 2. pkt.

Hvis der på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste eller 7.-dagsvalgliste er optaget vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen eller har anmeldt flytningen senere end denne dag, skal disse vælgere slettes af valglisten manuelt. De pågældende vælgere vil være optaget på valglisten under den hidtidige bopæl, dvs. på Færøerne eller i Grønland.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de ikke kan stemme til valget i Danmark, uanset om de har modtaget eller senere modtager valgkort.

4.5.6. Manuel sletning af vælgere, der er overført til et andet afstemningssted

En vælger med handicap eller nedsat førlighed, der efter ansøgning overføres til et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen, skal slettes manuelt af valglisten på det afstemningssted, hvor vælgeren er overført fra, se afsnit 4.10 og lovens § 47 a, stk. 3.

Kommunen skal også sørge for, at vælgeren optages på manuelt på valglisten på vælgerens nye afstemningssted, se afsnit 4.4.7.

Valglisten skal påføres en anmærkning om, at vælgeren er overført til et andet afstemningssted på grund af vælgerens handicap eller nedsatte førlighed.

4.6. Behandling af ansøgninger om optagelse på valglisten (udlandsdanskere)

Vælgere, der opholder sig uden for riget efter lovens § 2, og som i den forbindelse er registreret i CPR som udrejst, optages kun på valglisten efter ansøgning.

Ansøgning skal indgives til kommunalbestyrelsen i vælgerens seneste bopælskommune, hvor vælgeren skal optages på valglisten, hvis ansøgningen kan imødekommes.

Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgninger løbende efter reglerne i lovens § 16 og § 18, stk. 6, 2. pkt., samt bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet, med tilhørende vejledning nr. 9913 af 29. oktober 2018 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, er 7 dage før valgdagen. Det betyder, at der skal være truffet afgørelse (af enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet) om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen, se lovens § 18, stk. 6, 2. pkt. Denne skæringsdato gælder, uanset om 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, og uanset om ansøgningen indgives i forbindelse med anmeldelse af flytning til udlandet. Hverken kommunalbestyrelsen, Indenrigs- og Boligministeriet eller Valgnævnet kan dispensere fra fristen.

Kommunalbestyrelsen skal, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest på skæringsdatoen 7 dage før valgdagen. Ansøgninger, som kommunalbestyrelsen modtager senest 7 dage før valgdagen, skal derfor behandles straks efter modtagelsen, herunder evt. straks sendes videre til Valgnævnet. Videresendelse til Valgnævnet kan ske via kommunernes digitale selvbetjeningsløsninger, via sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk med anførelse af »Ansøgning om optagelse på valglisten« i emnefeltet eller via Digital Post (hvor »Valgpostkasse« vælges under Indenrigs- og Boligministeriet).

Kommunen skal på 7.-dagen før valgdagen efterse sin postkasse og elektroniske post med henblik på *samme dag* at behandle disse ansøgninger, som kommunen har modtaget senest 7.-dagen før valgdagen. Dette gælder, uanset om 7.-dagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Hvis 7.-dagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, hvor der ikke kan afhentes post, skal kommunen dog afhente post hverdagen umiddelbart før. Se afsnit 3.2. om levering, afhentning og omdeling af post.

Behandlingen af ansøgninger kan i visse tilfælde sættes i bero til efter valgdagen. Det gælder ansøgninger om fornyet optagelse på valglisten, der er indgivet inden 2-årsperiodens udløb, se afsnit 4.4.3, pkt. D. Tilsvarende gælder, hvis en ansøgers registrerede udrejsedato i CPR ligger efter valgdagen, da vedkommende i givet fald vil blive optaget automatisk på valglisten som herboende folketingsvælger.

4.7. Valgkort

4.7.1. Udarbejdelse og udsendelse af valgkort

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen valgkort ud til de vælgere, der er optaget på valglisten og registreret i CPR med bopæl eller fast opholdssted i kommunen, se lovens § 20, 1. pkt.

Der skal ikke sendes valgkort til vælgere på udlandsdanskervalglisten.

Vælgere, der er registreret uden fast bopæl i CPR (under vejkode højere end 9900), skal heller ikke automatisk have tilsendt valgkort. Disse vælgere skal dog have udleveret eller tilsendt et valgkort, hvis de beder om det og samtidig angiver en adresse, som valgkortet kan sendes til, se lovens § 20, 2. pkt.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglistes og dermed på grundlag af kommunens indberetninger til CPR, se afsnit 4.3. I visse tilfælde udarbejdes valgkortene dog manuelt, se nedenfor.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn, adresse, nummer på valglisten, afstemningsstedets beliggenhed samt dag og tidspunkt for afstemningen, se lovens § 20, 3. pkt. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, f.eks. fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent (se afsnit 4.9), må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Kommunalbestyrelsen (udføres i praksis aktuelt af KMD) skal aflevere alle valgkort, der udskrives efter 15.-dagsvalglisten, til postbesørgelse tids nok til, at de kan være modtaget af vælgerne senest 5 dage før valgdagen. For at sikre hurtig udbringning orienterer KMD postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales endvidere inden afleveringen at fjerne valgkort til personer, der er afgået ved døden eller har mistet deres valgret (pga. fraflytning til udlandet, fortabelse af dansk indfødsret eller iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.), hvis kommunen senere end 15 dage før valgdagen har modtaget meddelelse herom.

Valgkort, der udskrives maskinelt efter udlandstilflyttervalglisten, skal afleveres til postbesørgelse direkte fra KMD 6 dage før valgdagen, så vælgerne så vidt muligt modtager dem 5 dage før valgdagen. Disse valgkort skal derfor sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse).

Kommunalbestyrelsen skal også sende valgkort til vælgere, der ikke er omfattet af de maskinelt udarbejdede valglistes og valgkort, men som optages manuelt på valglisten, se afsnit 4.4 og 4.5, så snart kommunen har de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten. Valgkort udsendt senere end 7 dage før valgdagen skal sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse). Som nævnt skal der dog ikke sendes valgkort til vælgere på udlandsdanskervalglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, se afsnit 4.4. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

4.7.2. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort

Senest 10 dage før valgdagen bekendtgør Indenrigs- og Boligministeriet på ministeriets hjemmeside samt i landets dagblade, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen, se lovens § 21.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort og rette eventuelle fejl ved at udfærdige nye valgkort og rette i valglisten, se lovens § 22, stk. 1.

4.7.3. Fejl i valgkort

Konstaterer kommunalbestyrelsen, at der er fejl eller mangler i et eller flere valgkort (f.eks. en forkert adresse på afstemningsstedet), skal kommunalbestyrelsen, hvis det er muligt, udsende nye valgkort med de korrekte oplysninger til de berørte vælgere.

Opdages fejlen så tæt på valgdagen, at nye valgkort ikke kan med sikkerhed kan komme frem til vælgerne senest dagen før valgdagen, skal kommunalbestyrelsen på anden måde sørge for at underrette de berørte vælgere, f.eks. ved udsendelse af SMS, e-mail eller Digital Post. Endvidere skal der lægges en generel orientering et centralt sted på kommunens hjemmeside. På de forkert oplyste afstemningssteder eller adresser skal der derudover opsættes en synlig meddelelse om det rette afstemningssted og/eller adresse samt rutevejledning. I det omfang det er tidsmæssigt muligt og afhængig af fejlens karakter og omfang, bør der også annonceres herom i lokalaviser m.v.

4.8. Digitale valglisten

Det er frivilligt, om en kommune vil anvende digitale valglisten. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en digital valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, se lovens § 19, stk. 3. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale merudgifterne.

Den digitale valgliste skal ligesom valglisten på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR. Den digitale valgliste skal indeholde de samme oplysninger som valglisten på papir og skal rettes, afmærkes og påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den digitale valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste efter gældende lovgivning bruges til ved afholdelse af valg. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten foreligger i digital form, og i, at rettelser og afmærkning af valglisten sker digitalt, ligesom eventuelle bemærkninger påføres valglisten digitalt.

Ved brug af digital valgliste skal der til enhver tid være en papirudgave af valglisten tilgængelig på det enkelte afstemningssted på valgdagen og ved gennemgangen af brevstemmer. Det er således ikke tilstrækkeligt, at der i tilfælde af systemnedbrud, strømsvigt eller lignende fremskaffes en papirudgave af valglisten ved at udskrive en sådan på afstemningsstedet eller et andet sted. En papirudgave af valglisten skal være til rådighed, så man med det samme kan påbegynde manuel registrering af brevstemmer eller vælgere.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en digital valgliste, skal valgkort stadig udsendes til vælgerne på papir. Valgkortene skal indeholde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning (se afsnit 4.7), og kan herudover forsynes med en stregkode for at gøre det nemmere på valgdagen at registrere på den digitale valgliste, at den pågældende vælger har afgivet stemme.

Der skal udarbejdes én digital valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal anvendes digital valgliste. Den digitale valgliste er således fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den digitale valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den digitale valgliste ved det/de øvrige valgbord(e). Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den digitale valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end dem, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.3 om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den digitale valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har

med valglister at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en digital valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på valgdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i papirudgaven af valglisten, siden er tastet korrekt ind på den digitale valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen anvender en digital valgliste til at rette og gennemgå brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først udskrives, efter at den digitale valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig – og KMD skal som databehandler – gennemføre passende tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger om behandlingen af personoplysninger, se databeskyttelsesforordningens artikel 32.

Hvis kommunalbestyrelsen bruger en digital valgliste, skal Indenrigs- og Boligministeriet særligt henlede opmærksomheden på, at kommunalbestyrelsen skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrelserne ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de fremmødte vælgere på valgdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, eller hvis der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den digitale valgliste, når det digitale system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde skal både den digitale og den manuelle valgliste destrueres, når klagefristen er udløbet, og klager over valget er endeligt afgjort, se afsnit 10.

Det henstilles, at KMD af hensyn til driftssikkerheden på valgdagen stiller den endelige version af en digital valgliste til rådighed for kommunerne i behørig tid inden afstemningen, så de digitale valglister kan installeres og testes, inden de tages i brug på valgdagen. I perioden op til afstemningen vil det også være hensigtsmæssigt at undgå ikke-nødvendige ændringer eller opdateringer af systemet, der understøtter den digitale valgliste. Kommunalbestyrelsen kan gøre KMD opmærksom på dette forhold.

4.9. Ændringer af kommunens afstemningsområder og afstemningssteder

Der er ét afstemningssted for hvert afstemningsområde. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at ændre grænserne for afstemningsområderne ved at oprette, sammenlægge eller nedlægge afstemningsområder.

Proceduren for indberetning af ændringer i afstemningsområder og afstemningssteder blev ændret i 2018. CPR er overgået til at være baseret på adressedata fra DAR (Danmarks Adresseregister) med tilhørende oplysninger om administrative inddelinger fra DAGI (Danmarks Geografiske Inddeling).

DAGI er således nu den autoritative kilde til oplysninger om administrative inddelinger, herunder afstemningsområderne (benævnt »Valgdistrikt« i CPR's vejregister), og kommunerne skal nu udelukkende opdatere afstemningsområderne i DAGI.

Kommunalbestyrelsen skal som hidtil løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til DAGI og ændringer i afstemningssteder til KMD. Det er ikke tilstrækkeligt at indberette ændringer i afstemningssteder til DAGI, da KMD's system ikke modtager oplysninger fra DAGI.

Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) skal være indberettet til DAGI senest 20 dage før valgdagen (eller den umiddelbart forudgående hverdag) via webapplikationen: <https://dag-sys.sdfe.dk/Afstemningsomraader/>. Ændringer vedrørende afstemningssteder (valgsteder) skal være indberettet til KMD senest 15 dage før valgdagen (eller den umiddelbart forudgående hverdag).

Indenrigs- og Boligministeriet henstiller, at kommunalbestyrelsen informerer de berørte vælgere grundigt om en evt. ændring af et afstemningssted, så de pågældende vælgere er opmærksomme på, at de ikke skal

møde op, hvor de plejer, på valgdagen. Oplysningen kan gives gennem information i lokalaviser, direkte meddelelse til de berørte vælgere m.v.

4.10. Mulighed for ændret afstemningssted for vælgere med handicap eller nedsat førlighed

Kommunalbestyrelsen i vælgerens bopælskommune kan efter ansøgning fra en vælger tillade, at vælgeren stemmer på valgdagen på et andet afstemningssted end det, vælgeren er tilknyttet i henhold til valglisten. Vælgeren kan (ved folketingsvalg) alene overføres til et andet afstemningssted i opstillingskredsen i vælgerens bopælskommune. Ændringen af afstemningssted skal være begrundet i vælgerens handicap eller nedsatte førlighed. Er denne betingelse opfyldt, skal kommunalbestyrelsen imødekomme vælgerens ansøgning. Se lovens § 47 a, stk. 1.

Ethvert forhold, der vedrører vælgerens handicap eller nedsatte førlighed, kan begrunde en ændring af afstemningssted. Det er f.eks. muligt for kørestolsbrugere at blive overført til et afstemningssted med handicapvenlige fysiske adgangsforhold. Det er endvidere muligt for f.eks. blinde og svagsynede vælgere, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen, at blive overført til et afstemningssted, hvor der er indrettet et separat lydtæt stemmerum, eller for så vidt angår svagsynede vælgere, hvor der er særligt gode lysforhold i stemmelokalet/stemmerummet. Også rådigheden over et hæve-/sænkebord og/eller et forstørrelsesapparat af typen CCTV (Closed Circuit Television) i et særligt handicapvenligt stemmerum, længden på gardinerne i stemmerummene, handicaptoiletfaciliteter m.v. kan begrunde en ændring af afstemningssted.

Det er derimod ikke muligt at ændre afstemningssted af andre årsager, som ikke vedrører vælgerens handicap eller nedsatte førlighed, f.eks. at det af rent logistiske årsager er nemmere for vælgeren at stemme på et bestemt afstemningssted.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for ændring af afstemningssted og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse oplyse, hvor de hjælpemidler, der ikke stilles til rådighed på alle afstemningssteder, dvs. hæve-/sænkebord og CCTV, kan benyttes. Vælgere, som ønsker at benytte disse hjælpemidler, kan således ansøge om at blive overflyttet til det afstemningssted, hvor de stilles til rådighed. Se afsnit 7.2.2 om hjælpemidler ved stemmeafgivningen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser vælgerne om muligheden for ændring af afstemningssted på kommunens hjemmeside. Det kan også være hensigtsmæssigt med annoncering i relevante medier, men der er ikke noget krav herom.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser om tilgængelighed til afstemningsstederne i kommunen på kommunens hjemmeside, og at afstemningsstederne registreres på hjemmesiden: <https://godadgang.dk/>.

Ansøgning om at afgive stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen skal indgives til vælgerens bopælskommune senest kl. 12 otte dage før valgdagen. Hvis otte dage før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes ansøgningsfristen frem til den umiddelbart forudgående hverdag, som ikke er en lørdag. Ansøgning skal indgives forud for hvert valg og kan tidligst indgives, når valget er udskrevet. Se lovens § 47 a, stk. 2.

Indenrigs- og Boligministeriet har udarbejdet et vejledende ansøgningsskema, som kommunalbestyrelsen kan udlevere til de relevante vælgere. Ansøgningsskemaet vil, når folketingsvalg bliver udskrevet, blive lagt på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen med meddelelser

om det pågældende valg. Kommunalbestyrelsen kan evt. lægge ansøgningsskemaet på kommunens hjemmeside sammen med oplysningen om muligheden for at søge om ændring af afstemningssted.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen i relevant omfang gør opmærksom på muligheden for at afgive stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen i vælgerens bopælskommune over for de vælgere, der modtager hjemmehjælp eller hjemmesygepleje eller bor i de boformer eller boliger efter lov om social service eller boliglovgivningen, hvor der kan brevstemmes, se afsnit 8.4, og som på grund af handicap eller nedsat førlighed ville kunne søge om at stemme på et andet afstemningssted. De vælgere, der ønsker det, bør, i det omfang det er nødvendigt, have hjælp til at udfylde og indsende ansøgningen. Hvis vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive ansøgningen, må den person, der hjælper vælgeren med at udfylde ansøgningen, underskrive med sit eget navn og angive, at hjælperen underskriver på vælgerens vegne (underskrift efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn).

Det er efter ministeriets opfattelse i overensstemmelse med loven, at vælgeren indgiver sin ansøgning om overførsel til et andet afstemningssted telefonisk eller ved hjælp af en digital selvbetjeningsløsning, hvis en sådan tilbydes af kommunen.

Kommunalbestyrelsen skal som udgangspunkt ikke undersøge, om vælgeren opfylder betingelsen for at skifte afstemningssted eller forlange lægeerklæring eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i almindelighed lægge vælgerens erklæring om, at betingelsen er opfyldt, til grund. Kommunalbestyrelsen kan dog godt undersøge det nærmere, hvis der i den konkrete sag er anledning hertil, f.eks. fordi kommunalbestyrelsen har begrundet mistanke om, at betingelsen ikke er opfyldt.

Hvis der er mangler ved ansøgningen (f.eks. manglende erklæring fra vælgeren om, at betingelsen for at skifte ansøgningssted er opfyldt), skal kommunalbestyrelsen særligt hurtigt give vælgeren besked herom, så vælgeren kan nå at udbedre manglerne (evt. telefonisk) inden ansøgningsfristen.

Kommunalbestyrelsen skal underrette vælgeren om kommunalbestyrelsens afgørelse om, hvorvidt vælgeren skal skifte afstemningssted eller ej. Hvis ansøgningen kan imødekommes, skal kommunalbestyrelsen underrette vælgeren om det nye afstemningssteds præcise beliggenhed og om, at vælgeren skal se bort fra afstemningsstedet på valgkortet.

Der er ikke i loven fastsat noget krav om, at kommunens afgørelse skal være skriftlig. Det følger imidlertid efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse af god forvaltningsskik, at en skriftlig ansøgning skal besvares skriftligt. En telefonisk ansøgning, der imødekommes, kan besvares telefonisk, men skal i alle tilfælde følges op af en skriftlig afgørelse, da vælgeren skriftligt skal underrettes om det nye afstemningssteds præcise beliggenhed samt om, at vælgeren kan se bort fra afstemningsstedet, der fremgår af valgkortet. Desuden bør et afslag, uanset om ansøgningen er indgivet skriftligt eller telefonisk, under alle omstændigheder gives skriftligt i medfør af princippet om god forvaltningsskik. Det skriftlige afslag skal indeholde en begrundelse for, hvorfor ansøgeren ikke opfylder lovens betingelser for at skifte afstemningssted, se forvaltningslovens § 24.

Vælgeren skal modtage underretning om kommunalbestyrelsens afgørelse senest dagen før valgdagen. Af hensyn til vælgerens mulighed for at arrangere transport *henstilles* det, at vælgeren modtager denne underretning i god tid inden valgdagen, dvs. inden for få arbejdsdage efter ansøgningsfristens udløb.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at en vælger, der overføres til et andet afstemningssted, slettes fra valglisten på det oprindelige afstemningssted, se afsnit 4.5.6, og tilføjes valglisten på det afstemningssted, som vælgeren er overført til, se afsnit 4.4.7.

5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere

5.1. Valgbestyrelser

Reglerne om valg af valgbestyrelser og valgbestyrelsernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 23-28 og § 31.

For hver opstillingskreds vælges én valgbestyrelse, uanset om opstillingskredsen består af flere (dele af) kommuner. I kommuner med flere opstillingskredse vælges én valgbestyrelse, der er fælles for alle opstillingskredse i kommunen, se lovens § 23, stk. 1.

Landets inddeling i opstillingskredse er fastlagt i valgkredsfortegnelsen, se bilag 1 til loven. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilke kommuner der helt eller delvis indgår i opstillingskredsene.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, udføres de fælles funktioner af *kredskommunen*, se lovens § 8, stk. 4. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken kommune i opstillingskredsen der er kredskommune (kredskommunen er angivet i kursiv).

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmerne af valgbestyrelsen blandt sine medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Hvis der kun er én kommune i opstillingskredsen, er borgmesteren født formand for valgbestyrelsen. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, se §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 47 af 15. januar 2019), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren, se folketingsvalglovens § 23, stk. 3.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, vælger hver kommunalbestyrelse i disse kommuner et nærmere fastlagt antal medlemmer til valgbestyrelsen blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Borgmesteren i kredskommunen er født formand for valgbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen (i kredskommunen) vælger valgbestyrelsens næstformand blandt (kreds)kommunens medlemmer af valgbestyrelsen.

For nærmere om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, se lovens §§ 23-26.

Kommunalbestyrelsen skal vælge valgbestyrelsen senest, når der er udskrevet valg, se lovens § 23, stk. 1. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde.

Medlemmer af kommunalbestyrelsen, der er opstillet som kandidater i storkredsen, kan ikke vælges som medlem eller stedfortræder til valgbestyrelsen, se lovens § 27. Hvis det efter valget af valgbestyrelse står klart, at et medlem eller en stedfortræder stiller op til folketingsvalget, skal der derfor udpeges et nyt medlem eller en ny stedfortræder.

Efter almindelige retsgrundsætninger om generel inhabilitet kan et medlem af kommunalbestyrelsen, der lever i ægteskab eller fast samlivsforhold med en kandidat til folketingsvalget, heller ikke vælges som medlem eller stedfortræder til valgbestyrelsen.

Bliver et medlem af kommunalbestyrelsen, der er valgt som medlem af valgbestyrelsen, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af kommunalbestyrelsen, der efter folketingsvalglovens regler er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, se lovens § 23, stk. 3. Det er således ikke (nødvendigvis) den person, der ville være det fraværende medlems stedfortræder ved møder i kommunalbestyrelsen, der skal indtræde i valgbestyrelsen.

Der er ikke fastsat noget quorumkrav i valglovgivningen for valgbestyrelsens virksomhed. Det er dog efter ministeriets opfattelse forudsat, at alle medlemmer af valgbestyrelsen som udgangspunkt skal være til stede på valgbestyrelsens møder. Bliver et medlem af valgbestyrelsen forhindret i at deltage i et møde i valgbestyrelsen, og er det bekendt, at stedfortræderen heller ikke kan være til stede, skal kommunalbestyrelsen derfor udpege en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Der skal ikke udpeges en 2. stedfortræder for stedfortræderen, men en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Det er tilstrækkeligt, at den gruppe, der udpegede det ordinære medlem af valgbestyrelsen og dennes stedfortræder, udpeger en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Det er således ikke nødvendigt at indkalde kommunalbestyrelsen.

Om valgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.2 og lovens § 23, stk. 2, og § 28, stk. 3. Om formanden for valgbestyrelsens opgaver, se lovens § 28, stk. 1 og 2, § 70, § 71 og § 74, stk. 3, samt § 105, stk. 1, 2. pkt. Om valgbestyrelsens valgbog, se afsnit 9.7.

5.2. Valgstyrere

Reglerne om valg af valgstyrere og valgstyrernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 29 og 31.

5.2.1. Valg af valgstyrere og valgstyrerformand

Kommunalbestyrelsen vælger, senest når valget er udskrevet, mindst 5 og højst 9 valgstyrere for hvert afstemningsområde til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, se lovens § 29, stk. 1.

Valgstyrerne vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, se lovens § 29, stk. 2.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrer, se lovens § 31, stk. 1, 1. pkt. (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges som valgstyrer. Også en kandidat til valget kan vælges som valgstyrer, se lovens § 29, stk. 3. Der gælder dog visse begrænsninger for, hvilke opgaver kandidater og deres nærtstående kan varetage som valgstyrere, se afsnit 5.2.3.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i styrelseslovens § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyrere og formænd for valgstyrerne. Afholdes der valg af valgstyrere, skal der over for formanden for kommunalbestyrelsen anmeldes særskilte valggrupper til dette valg. Valggrupperne behøver ikke at være sammenfaldende med de valggrupper, der er anmeldt til valget af stående udvalg og økonomiudvalget, se styrelseslovens § 24, stk. 3.

Det er kommunalbestyrelsens (valggruppernes) sammensætning på tidspunktet for valget af valgstyrere, der er afgørende. Det er således uden betydning, om et eller flere af medlemmerne af valggrupperne efter valget af valgstyrere er blevet løsgængere eller har skiftet liste, således at fordelingen af valgstyrere mellem valggrupperne ville have set anderledes ud, hvis den var foretaget på et senere tidspunkt.

Hvis kommunalbestyrelsen ikke ønsker at bruge forholdstalsmetoden til beregning af antallet af valgstyrere (og tilforordnede vælgere), som de enkelte valggrupper hver især kan udpege, er det tilladt at anvende en anden fordeling, hvis der er enighed herom i kommunalbestyrelsen. Man kan f.eks. aftale, at et vist antal af valgstyrerne (og de tilforordnede vælgere) udpeges efter forholdstalsmetoden, og at de resterende pladser fordeles til de mindre partier, nye partier eller partier, som ikke er repræsenteret i

kommunalbestyrelsen. Det kan også aftales, at et vist antal af valgstyrene (og de tilforordnede vælgere) udpeges efter forholdstalsmetoden, mens de øvrige valgstyrene udpeges blandt vælgere, der har bopæl i kommunen, og som ikke er medlem af et parti. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at lade forvaltningen udpege de resterende valgstyrene (og tilforordnede vælgere), evt. efter nærmere fastsatte kriterier. Hvilken metode kommunalbestyrelsen anvender til at fordele disse resterende pladser, er op til den enkelte kommunalbestyrelse, så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

I det omfang forvaltningen på kommunalbestyrelsens vegne skal finde »almindelige« vælgere, dvs. vælgere, der ikke er udpeget af et politisk parti, til at varetage hvervene som valgstyrene (eller tilforordnede vælgere), kan forvaltningen ikke lovligt lægge vægt på de pågældende personers politiske tilhørsforhold.

Det er muligt for en gruppe i kommunalbestyrelsen at frasige sig retten til at udpege et antal valgstyrene (og tilforordnede vælgere), selv om kommunalbestyrelsen har vedtaget, at de skal udpeges efter forholdstalsmetoden. Det antal valgstyrene (og tilforordnede vælgere), som gruppen har givet afkald på at udpege, fordeles i så fald efter forholdstalsmetoden mellem de øvrige grupper i kommunalbestyrelsen.

Det er også muligt at afgive retten til at udpege det antal valgstyrene (og tilforordnede vælgere), som en gruppe efter forholdstalsmetoden har ret til at udpege, til en anden gruppe i kommunalbestyrelsen, hvis der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at tilrettelægge udpegningen på en for kommunen formålstjenlig måde, så længe det sker inden for lovens rammer, og så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrene en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ligeledes ved forholdstalsvalg under ét, se ovenfor og lovens § 29, stk. 4.

5.2.2. Valgstyrenes opgaver

Valgstyrene skal forestå afstemningen og stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Om valgstyrenes opgaver, se lovens §§ 46-52, §§ 65-66, § 68, § 69, stk. 3, og § 70. Om valgstyrenes afstemningsbog, se afsnit 9.4.

Valgstyrene har pligt til at gøre sig bekendt med deres opgaver og give fremmøde før valgdagen på kommunalbestyrelsens forlangende for at modtage den fornødne instruktion m.v., se lovens § 31, stk. 1, 2. pkt.

Kommunalbestyrelsen kan efter behov indkalde valgstyrene til et møde før valgdagen og tildele valgstyrene diæter herfor, hvis det skønnes svært at nå den nødvendige instruktion på valgdagen, inden valg-handlingen starter. Valgstyrene har pligt til at møde op til denne instruktion som led i deres hverv. Det forudsættes, at der alene er pligt til fremmøde i dag- og aftentimerne. Hvis en valgstyrer har forfald til en instruktion, som finder sted før valgdagen, kan der som alternativ til udpegning af en ny valgstyrer ske instruktion på et andet tidspunkt, hvis det er muligt. Instruktionen kan evt. ske på anden vis end ved møde, f.eks. i form af videoinstruktion eller e-learningværktøjer, evt. i kombination med en (kortere) instruktion på valgdagen inden afstemningen påbegyndes. Valgstyrene har pligt til at gøre sig bekendt med den instruktion, som kommunalbestyrelsen vælger at give dem.

Valgstyrene har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (dvs. er lovligt forhindret). Har en valgstyrer forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyrer, se lovens § 31, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrelser skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i loven, at valgstyrelserne på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

En valgstyrelse kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

Valgstyrelsesformanden, som skal opholde sig på afstemningsstedet umiddelbart inden og under hele valgbehandlingen og ved den efterfølgende stemmeoptælling, skal sørge for, at der umiddelbart inden og under valgbehandlingen og ved stemmeoptællingen til enhver tid er et tilstrækkeligt antal valgstyrelser til stede på afstemningsstedet til, at der kan sikres en hensigtsmæssig afvikling af valgbehandlingen og stemmeoptællingen. Der skal altid være et flertal af de udpegede valgstyrelser til stede på afstemningsstedet under valgbehandlingen og den efterfølgende stemmeoptælling. Valgstyrelsesformanden kan således beslutte, at valgstyrelserne på skift kan forlade afstemningsstederne både umiddelbart inden valgbehandlingen (dvs. under den forberedelse af valgbehandlingen, der finder sted samme dag som valgbehandlingen), under valgbehandlingen samt den efterfølgende stemmeoptælling for at holde pause, når det ellers er foreneligt med afviklingen af valgstyrelsernes opgaver. Det kan f.eks. være på tidspunkter i løbet af dagen, hvor der erfaringsmæssigt ikke møder så mange vælgere op for at stemme. Valgstyrelserne skal rette sig efter valgstyrelsesformandens anvisninger. Alle valgstyrelserne skal være til stede ved underskrivelse af afstemningsbogen. Se lovens § 29, stk. 6.

5.2.3. Inhabilitet

En kandidat til valget kan godt vælges som valgstyrelse, se lovens § 29, stk. 3. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan dog ikke være med til at optælle stemmer for det pågældende parti eller deltage i opgørelsen af antallet af personlige stemmer og partistemmer for partiet, se lovens § 74 a og afsnit 9.1.

En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, kan ikke være med til at optælle stemmer for kandidaterne uden for partierne, se lovens § 74 a og afsnit 9.1.

De samme begrænsninger for deltagelse i stemmeoptællingen gælder efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse for en kandidats ægtefælle, samlever eller anden nærtstående, se nærmere afsnit 9.1. Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet, se forvaltningslovens § 3.

En valgstyrelse, der er opstillet som kandidat i storkredsen (eller deres ægtefælle, samlever eller anden nærtstående), må heller ikke yde hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen, se lovens § 49, stk. 3, medmindre vedkommende udpeges af vælgeren som personlig hjælper, se lovens § 49, stk. 2, 2. pkt.

5.3. Tilforordnede vælgere

Reglerne om valg af tilforordnede vælgere og deres opgavevaretagelse findes i lovens §§ 30 og 31.

5.3.1. Valg af tilforordnede vælgere

Kommunalbestyrelsen vælger, senest når valget er udskrevet, et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved valget, se lovens § 30, stk. 1, 1. pkt. Kommunalbestyrelsen udpeger det nødvendige antal efter kommunalbestyrelsens skøn. Det er således op til kommunalbestyrelsen at fastsætte, hvor mange tilforordnede der skal være til stede på det enkelte afstemningssted, og hvornår de tilforordnede vælgere skal være til stede på afstemningsstedet. De tilforordnede vælgere kan organiseres i skiftehold, hvor de ikke

kommer tilbage til valgstedet på et senere tidspunkt – modsat hvad der gælder for valgstyrene, der skal være til stede ved underskrivningen af afstemningsbogen, se afsnit 5.2.2.

Kommunalbestyrelsen kan ikke undlade at udpege tilforordnede vælgere og i stedet anvende administrativt personale, heller ikke på enkelte valgsteder. Kommunens personale kan dog udpeges til at hjælpe valgstyrene og de tilforordnede vælgere under afstemningen, se afsnit 7.2.5. Der er endvidere ikke noget til hinder for, at personale, der er bosat i kommunen, udpeges som tilforordnede vælgere.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, medmindre de udpeges i enighed af kommunalbestyrelsen, se lovens § 30, stk. 1, 2. pkt., og afsnit 5.2.1 om valg af valgstyrene ved forholdstalsvalg. Afholdes der valg af tilforordnede vælgere, skal der anmeldes særskilte valggrupper til dette valg. Valggrupperne behøver ikke at være sammenfaldende med de valggrupper, der er anmeldt til valget af stående udvalg og økonomiudvalget, se styrelseslovens § 24, stk. 3. Det er uden betydning for valggruppens deltagerkreds, om forudsætningerne for valggruppens dannelse efter valget af tilforordnede vælgere er ændret, f.eks. ved at en eller flere af deltagerne i valggruppen har ændret politisk tilhørsforhold.

Det er inden for lovens rammer at føre en »bruttoliste« over tilforordnede vælgere, hvor kommunen kan påføre interesserede borgere, der kan trækkes på som tilforordnede vælgere, for det tilfælde, at kommunalbestyrelsen ikke selv kan stille med et tilstrækkeligt antal tilforordnede vælgere fra eget bagland. Om udpegning af tilforordnede vælgere i sådanne tilfælde henvises til det, som er anført om udpegning af valgstyrene, se afsnit 5.2.1.

Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at tilrettelægge udpegningen på en for kommunen formålstjenlig måde, så længe det sker inden for lovens rammer, og så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, se lovens § 31, stk. 1, 1. pkt. (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges som tilforordnet vælger. Også en kandidat til valget kan vælges som tilforordnet vælger, se lovens § 30, stk. 2. Der gælder dog visse begrænsninger for, hvilke opgaver kandidater og deres nærtstående kan varetage som tilforordnede vælgere, se afsnit 5.3.3.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier og de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i folketingsvalgloven, at de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

5.3.2. De tilforordnede vælgers opgaver

De tilforordnede vælgere skal bistå ved valget, se lovens § 30. De nærmere regler om de tilforordnede vælgers opgaver findes i lovens §§ 45-52, §§ 64-67 og §§ 68-74. De tilforordnede vælgere har pligt til at gøre sig bekendt med deres opgaver og give fremmøde før valgdagen på kommunalbestyrelsens forlangende for at modtage den fornødne instruktion m.v., se lovens § 31, stk. 1, 2. pkt.

Kommunalbestyrelsen kan efter behov indkalde de tilforordnede vælgere til et møde før valgdagen og tildele de tilforordnede vælgere diæter herfor, hvis det skønnes svært at nå den nødvendige instruktion

på valgdagen, inden valghandlingen starter. De tilforordnede vælgere har pligt til at møde op til denne instruktion som led i deres hverv. Det forudsættes, at der alene er pligt til fremmøde i dag- og aftentimerne. Hvis en tilforordnet vælger har forfald til en instruktion, som finder sted før valgdagen, kan der som alternativ til udpegning af en ny tilforordnet vælger ske instruktion på et andet tidspunkt, hvis det er muligt. Instruktionen kan evt. ske på anden vis end ved møde, f.eks. i form af videoinstruktion eller e-learningværktøjer, evt. i kombination med en (kortere) instruktion på valgdagen inden afstemningen påbegyndes. De tilforordnede vælgere har pligt til at gøre sig bekendt med den instruktion, som kommunalbestyrelsen vælger at give dem.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (dvs. er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, se lovens § 31, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrrerne med deres opgaver på valgdagen, herunder stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilforordnede vælgere skal endvidere efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til to stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilforordnede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2.

Der er ikke noget krav om, at de tilforordnede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på valgdagen m.v.

En tilforordnet vælger kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

5.3.3. Inhabilitet

En kandidat til valget kan godt vælges som tilforordnet vælger, se lovens § 30, stk. 2.

En kandidat kan dog ikke udpeges til at være stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se afsnit 8.4.2. Det samme forhold vil efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse gøre sig gældende, hvor en kandidats ægtefælle, samlever eller anden nærtstående er udpeget som tilforordnet vælger. Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet, se nærmere forvaltningslovens § 3.

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, må ikke være med til at optælle stemmer for det pågældende parti eller deltage i opgørelsen af personlige stemmer og partistemmer for partiet, se lovens § 74 a og afsnit 9.1.

En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, må ikke være med til at optælle stemmer for kandidaterne uden for partierne, se lovens § 74 a og afsnit 9.1.

De samme begrænsninger for deltagelse i stemmeoptællingen gælder efter ministeriets opfattelse for en kandidats ægtefælle, samlever eller anden nærtstående, se nærmere afsnit 9.1. Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet, se forvaltningslovens § 3.

En tilforordnet vælger, der er opstillet som kandidat i storkredsen (eller dennes ægtefælle, samlever eller anden nærtstående), må heller ikke yde hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen som tilforordnet vælger eller som stemmemodtager ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 49, stk. 3, og § 61, stk. 5, medmindre vedkommende udpeges af vælgeren som personlig hjælper, se lovens § 49, stk. 2, 2. pkt., og § 61, stk. 4, 2. pkt.

5.4. Diæter

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrene og de tilforordnede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med valget, herunder for eventuel instruktion før valgdagen af valgstyrene og de tilforordnede vælgere, se lovens § 31, stk. 3.

Diæterne gives som udgangspunkt efter reglerne i styrelsesloven.

Diæterne er som udgangspunkt af samme størrelse som de diæter, der gives efter styrelsesloven. Diætsatsen for hverv, der beslaglægger højst 4 timer, udgør i 2022-niveau 440 kr. pr. dag. Dette beløb forhøjes hvert år den 1. januar med 5 kr., dvs. til 445 kr. pr. dag i 2023. Hvis hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes der det dobbelte af det gældende diætbetrag, dvs. 880 kr. pr. dag i 2022 og 890 kr. pr. dag i 2023. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 2001 af 28. oktober 2021 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der ikke ydes diæter for virksomhed i forbindelse med valg, eller at de diæter, der ydes, udgør et andet (højere eller lavere) beløb, end hvad der følger af reglerne i styrelsesloven. Kommunalbestyrelsen er herved ikke bundet af de nævnte diætsatser eller af bestemmelsen om, at der for dage, hvor hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes det dobbelte diætbetrag. Diæterne kan pr. dag dog højst udgøre det femdobbelte af det diætbetrag, som i henhold til reglerne i styrelsesloven er fastsat for møder af ikke over 4 timers varighed, se folketingsvalglovens § 31, stk. 3, 4. pkt., dvs. i 2022 højst 2.200 kr. pr. dag.

Beslutning herom skal træffes på et møde i kommunalbestyrelsen og kan ikke delegeres til et udvalg eller kommunens forvaltning. Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutningen generelt eller for et eller flere af de hverv, der nævnes i bestemmelsen (valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrene eller tilforordnede vælgere). Kommunalbestyrelsen kan også ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af indehaverne af et givet hverv. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen på det enkelte afstemningssted beslutte, at der kun for de medvirkende ved visse afstemningssteder ydes et andet diætbetrag. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af den virksomhed, den pågældende persongruppe udøver i forbindelse med et valg. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen ved afstemningen på valgdagen og valgaftenen beslutte, at de personer, der medvirker til begge typer opgaver, skal ydes et andet diætbetrag end de personer, der medvirker til f.eks. fintællingen.

Ydes der diæter til medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrene og/eller tilforordnede vælgere, kan de pågældende ikke frasige sig modtagelse af diæter. Diæterne er endvidere personlige. Kommunalbestyrelsen kan derfor ikke aftale med de pågældende medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrene og/eller tilforordnede vælgere, at kommunen helt eller delvis skal overføre diæterne direkte til tredjepart, f.eks. den pågældendes partiorganisation, en velgørende organisation eller lignende.

Efter § 19, nr. 4, i Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 2104 af 23. november 2021 om kildeskat er diæter til valgstyrene og tilforordnede vælgere ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, se § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner med delt administrativ ledelse, se § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer kan modtage diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9017 af 7. januar 2019 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, afsnit 2.1.1.1, pkt. b og f, om styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Bestemmelsen om diæter i lovens § 31, stk. 3, medfører ikke en indskrænkning i retten til godtgørelse efter styrelseslovens §§ 16 og 16 a. For eventuelle kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende betyder det, at bl.a. befordringsgodtgørelse er obligatorisk, se styrelseslovens § 16, stk. 10. For ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde godtgørelse, se styrelseslovens § 16 a, stk. 7. Skal ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer have befordringsgodtgørelse, skal kommunalbestyrelsen derfor træffe beslutning herom.

Hverken medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelse eller tilforordnede vælgere kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelsen af hvervet, hvis den pågældende modtager diæter herfor efter folketingsvalglovens § 31, stk. 3. Se styrelseslovens § 16, stk. 6, og § 16 a, stk. 4.

6. Kandidater til valget, stemmesedler, opslag og valgplakater

6.1. Ankestyrelsen (anmeldelsesmyndigheden)

Opgaven som anmeldelsesmyndighed til folketingsvalg er pr. 1. januar 2019 overgået til Ankestyrelsen fra Statsforvaltningen henholdsvis formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune.

Ankestyrelsens opgaver i forbindelse med folketingsvalg består i at:

- 1) modtage og godkende kandidatanmeldelser, se afsnit 6.3 og 6.5,
- 2) modtage meddelelser fra partierne om godkendte kandidater, se afsnit 6.6,
- 3) modtage anmeldelser fra partierne om prioriteret sideordnet opstilling af kandidater i de enkelte opstillingskredse, se afsnit 6.7.2.1,
- 4) modtage anmeldelser om partiliste for alle et partis kandidater i storkredsen, se afsnit 6.7.3.1, samt
- 5) modtage anmeldelser fra partierne af, at partistemmerne i en storkreds ikke skal tilfalde nogen kandidat for partiet i den pågældende storkreds (valg på personlige stemmer), se afsnit 6.8.

6.2. Frister for kandidatanmeldelse, partiernes meddelelse om godkendte kandidater samt partiernes anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer

6.2.1. Generelt om frister

Fristerne for indlevering af kandidatanmeldelser m.v. er fastsat i folketingsvalglovens § 33, § 37, stk. 1, § 41, stk. 1 og 2, og § 41 a, stk. 1.

6.2.2. Frister for kandidatanmeldelse

En kandidatanmeldelse kan tidligst indgives til Ankestyrelsen, når valget er udskrevet. Seneste frist er *kl. 12 elleve dage før valgdagen*, se lovens § 33, stk. 1. Dette gælder anmeldelse af såvel en kandidat, der opstiller for et parti, som en kandidat, der opstiller uden for partierne (løsgænger).

Kandidaten kan godt underskrive sin anmeldelse, inden valget er udskrevet. En kandidat uden for partierne kan desuden indsamle stillerunderskrifter inden dette tidspunkt, se afsnit 6.3.3.2.

6.2.3. Øvrige frister

Partiernes meddelelse om godkendte kandidater, anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling af kandidater og partiliste samt anmeldelse af, at partistemmer i en storkreds ikke skal tilfalde nogen kandidat for partiet i den pågældende storkreds (valg på personlige stemmer), kan tidligst indgives til Ankestyrelsen, når valget er udskrevet.

Den seneste frist for partierne til at indgive meddelelse om godkendte kandidater samt anmeldelser om prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer er *kl. 12 ti dage før valgdagen*.

Se lovens § 37, stk. 1, § 41, stk. 1 og 2, samt § 41 a.

6.2.4. Udløb af fristerne

Der er ikke hjemmel til at dispensere fra fristerne beskrevet i afsnit 6.2.2 og 6.2.3, uanset hvor undskyldelig en overskridelse af fristen måtte være. Det er i den forbindelse *ikke* tilstrækkeligt, at kandidatanmeldelsen indleveres inden for fristen til en anden myndighed end Ankestyrelsen, f.eks. kommunen, eller at kandidatanmeldelsen af en anden myndighed forgæves er søgt indsendt til Ankestyrelsen inden fristens udløb, f.eks. via e-post, når kandidatanmeldelsens manglende rettidighed ikke skyldes fejl eller mangler hos Ankestyrelsen eller ved Ankestyrelsens it-systemer. Kandidatanmeldelser m.v., der er indgivet for sent, skal derfor *afvises*.

Fristen udløber på det præcise klokkeslæt, der er angivet i loven. Hvis en del af en anmeldelse m.v. er indkommet inden fristens udløb og en anden del efter, kan Ankestyrelsen alene tage stilling til, om den del af anmeldelsen m.v., der er indgivet rettidigt, er gyldig og eventuelt skal afhjælpes.

For alle de nævnte frister gælder, at anmeldelser m.v., der modtages af Ankestyrelsen pr. e-post inden fristens udløb, er rettidigt indgivet. Det er altså ikke nødvendigt, at en anmeldelse pr. e-post følges op af en anmeldelse pr. post eller bud eller af en telefonisk bekræftelse af repræsentanten for partiet eller kandidaten.

Udløber de nævnte frister på en lørdag, søndag eller anden helligdag, har Ankestyrelsen pligt til at holde åbent nogle timer, inden fristen udløber. Ankestyrelsen skal også sørge for, at myndigheden kan kontaktes via sit almindelige telefonnummer. Ankestyrelsen skal derudover efterse sin postkasse og elektroniske post på den dag, fristen udløber. Dette gælder, uanset om Ankestyrelsen har modtaget anmeldelser m.v. fra alle partier på et tidligere tidspunkt. Det skyldes, at en anmeldelse m.v. kan tilbagekaldes og erstattes af en ny, inden fristen udløber.

6.2.5. Indlevering af kandidatanmeldelse m.v. inden valget er udskrevet

En kandidatanmeldelse, der indleveres til Ankestyrelsen, før valget er udskrevet, skal *afvises* og gives eller sendes tilbage til kandidaten eller den kontaktperson, der er angivet i kandidatanmeldelsen. Om kontaktpersonen, se lovens § 33 a, stk. 2, sidste pkt. Ankestyrelsen skal i den forbindelse meddele, at kandidatanmeldelsen først kan indleveres, når valget er udskrevet.

Tilsvarende gælder for meddelelser fra partierne om godkendte kandidater og partiernes anmeldelser om prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer.

6.3. Kandidatanmeldelser

6.3.1. Generelt

En person kan enten stille op som kandidat for et opstillingsberettiget parti eller som kandidat uden for partierne (løsgænger), se lovens § 32, stk. 1.

En person, der vil stille op som kandidat til valget, skal anmelde sig som kandidat til Ankestyrelsen **senest kl. 12 elleve dage før valgdagen**, se lovens § 33, 1. pkt. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Kandidatanmeldelser, der indleveres for sent, skal derfor afvises. Se nærmere om fristen i afsnit 6.2.

En person kan anmelde sig som kandidat i én, flere eller alle opstillingskredse inden for samme storkreds.

Ingen kan være kandidat i mere end én storkreds. Ingen kan være kandidat for mere end ét parti, og ingen kan være kandidat for et parti og samtidig kandidat uden for partierne. Valg af en kandidat, der har handlet i strid hermed, er ugyldigt, se lovens § 32, stk. 2.

6.3.2. Formularer

Kandidatanmeldelsen skal ske på en formular, der er godkendt af Indenrigs- og Boligministeriet, se lovens § 33 a, stk. 1.

Der findes særskilte formularer for anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et opstillingsberettiget parti, og for anmeldelse af en kandidat, der opstiller uden for partierne. Indenrigs- og Boligministeriet har i 2022 udarbejdet nye formularer for anmeldelse af kandidater, der opstiller uden for partierne.

Begge formularer kan bestilles hos Indenrigs- og Boligministeriet ved henvendelse pr. e-post til valg@im.dk eller på tlf. nr. 72 28 24 00.

Derudover kan begge formularer hentes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/partier-og-kandidater/opstilling-af-kandidater/opstilling-som-kandidat-til-folketingsvalg/>. Tidligere var det alene formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, der kunne hentes på hjemmesiden.

6.3.3. Indhold af kandidatanmeldelsen

Det skal fremgå af kandidatanmeldelsen, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat.

Anmeldelsen skal være underskrevet af kandidaten og indeholde oplysning om kandidatens fulde navn, personnummer, stilling, bopæl, telefon og e-postadresse. Hvis kandidaten ikke ønsker at blive anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet i stedet ønskes anført, se afsnit 6.4.

Derudover skal der angives navn og kontaktoplysninger til en kontaktperson, som Ankestyrelsen kan kontakte ud over kandidaten, hvis anmeldelsen er mangelfuld. Se lovens § 33 a, stk. 2.

6.3.3.1. Kandidater, der opstiller for et parti

Kandidater, der vil opstille for et parti, skal anvende formularen hertil og angive partiets navn i anmeldelsen, se lovens § 33 a, stk. 3. Se afsnit 6.3.2.

6.3.3.2. Kandidater, der opstiller uden for partierne (løsgængere)

Kandidater, der opstiller uden for partierne, skal anvende formularen hertil. Se afsnit 6.3.2.

Indenrigs- og Boligministeriet har i 2022 udarbejdet en ny formular. Den nye formular består af to løssider. Den ene løsside er selve anmeldelsen af kandidaten. Den anden løsside er til stillerens oplysninger og underskrift. Kandidaten kan selv udskrive eller få tilsendt 200 kopier af stillersiden fra Indenrigs- og Boligministeriet eller Ankestyrelsen. Kandidaten skal ved anmeldelsen indlevere én løsside med selve anmeldelsen og 150-200 løssider med individuelle underskrifter fra vælgere (stillere) i opstillingskredsen

til Ankestyrelsen. Løssiderne skal også indeholde oplysning om hver enkelt stillers navn, personnummer og bopæl. Se lovens § 32, stk. 1, 3. pkt., og § 33 a, stk. 4.

Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, se lovens § 32, stk. 3.

Med den nye formular har kandidaten mulighed for at indsamle og indlevere underskrifterne digitalt, f.eks. over mail.

Ønsker en kandidat uden for partierne at stille op i mere end én opstillingskreds inden for samme storkreds, skal der indsamles underskrifter fra mindst 150 og højst 200 vælgere (stillerunderskrifter) i *hver* af de opstillingskredse, som den pågældende kandidat ønsker at stille op i. Kandidaten skal desuden indlevere en anmeldelse for hver af de opstillingskredse i storkredsen, hvor kandidaten ønsker at stille op. Uanset om en kandidat uden for partierne stiller op i en eller flere opstillingskredse i storkredsen, vil kandidaten dog stå på stemmesedlen i alle opstillingskredse i storkredsen, dvs. man kan i alle tilfælde stemme på kandidaten i hele storkredsen. Se § 6, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1519 af 14. december 2017 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.

6.3.3.2.1. Adgang til oplysninger om stillere

Spørgsmål om offentlighedens adgang til oplysninger om stilleres navne og bopæl skal afgøres efter offentlighedslovens almindelige regler.

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse er en oplysning om, at en person er stiller for en kandidat, en oplysning om denne persons politiske overbevisning. Oplysningen om en stillers navn og adresse vil derfor efter ministeriets opfattelse som udgangspunkt være at anse som en oplysning om private forhold og er således ikke omfattet af adgangen til aktindsigt, se offentlighedslovens § 30, stk. 1, nr. 1.

Hvis oplysningerne om en stillers politiske overbevisning imidlertid allerede på anden vis er offentligt tilgængelige og således allerede er kommet til offentlighedens kendskab, kan oplysningerne almindeligvis ikke anses for omfattet af offentlighedslovens § 30, stk. 1, nr. 1, og vil dermed ikke være undtaget fra aktindsigt. Dette vil efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse eksempelvis være tilfældet, hvis der er tale om oplysninger om navn og adresse på personer, der er eller i en årrække har været medlemmer af Folketinget, kommunalbestyrelser eller regionsråd, eller som har været opstillet som kandidater for partier eller kandidatlistes, der har været opstillet til de pågældende organer, og hvis politiske tilhørsforhold således bl.a. som følge heraf er offentligt kendt.

6.3.4. Adgang til kandidatanmeldelser, partiernes meddelelse om godkendte kandidater og opstillingsform før offentliggørelse

Kandidatanmeldelser, partiernes meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse om opstillingsform må ikke gøres offentligt tilgængelige, før Ankestyrelsen har udsendt fortegnelserne over de opstillede kandidater i vedkommende storkreds. Se lovens § 42, stk. 4.

Når fortegnelserne er blevet udsendt, kan der gives aktindsigt i disse dokumenter efter offentlighedslovens almindelige bestemmelser. Kandidaters personnumre (ud over fødselsdatoen) og hemmeligholdte telefonnumre samt kandidaternes beskyttede adresser i CPR er ikke omfattet af retten til aktindsigt, da der er tale om oplysninger om enkeltpersoners private forhold, se offentlighedslovens § 30, stk. 1, nr. 1. Det betyder i praksis, at der kan gives aktindsigt i oplysningerne i kandidatanmeldelserne efter udsendelsen af fortegnelserne, bortset fra de sidste fire cifre i kandidaternes personnummer (samt hemmeligholdte telefonnumre og beskyttede adresser).

6.3.5. Kvittering for kandidatanmeldelse

Den, der indleverer en kandidatanmeldelse, har ret til at få kvittering herfor med angivelse af tidspunktet for indleveringen, se lovens § 33 a, stk. 5.

6.3.6. Tilbagekaldelse af kandidatanmeldelse og stillerunderskrift

En kandidat kan tilbagekalde sin kandidatanmeldelse. Fristen herfor er den samme som for indlevering af en kandidatanmeldelse, dvs. **kl. 12 elleve dage før valgdagen**. Tilbagekaldelsen skal ske til Ankestyrelsen. Se lovens § 34, 1. pkt.

En stiller for en kandidat uden for partierne kan ikke tilbagekalde sin anbefaling (underskrift), efter at kandidatanmeldelsen er indleveret til Ankestyrelsen, se lovens § 34, 2. pkt.

6.3.7. Fortegnelse over opstillingsberettigede partier

Snarest muligt efter, at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Boligministeriet en fortegnelse over de partier, der var opstillingsberettiget, da valget blev udskrevet, og de bogstavbetegnelser, som disse partier er tildelt.

Hvis et eller flere partier bliver opstillingsberettiget, efter at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Boligministeriet en revideret fortegnelse over de opstillingsberettigede partier. Fristen for anmeldelse af nye partier er 15 dage før valgdagen kl. 12.

6.4. Kandidaternes navne på stemmesedlerne

6.4.1. Generelt om kandidaternes navne på stemmesedlen

Der gælder følgende regler om kandidaternes navne på stemmesedlerne:

Udgangspunktet er, at kandidaten anføres på stemmesedlen med sit fulde navn.

Hvis kandidaten ikke ønsker sig anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives i kandidatanmeldelsen, hvordan navnet ønskes anført, se lovens § 33 a, stk. 2, 2. pkt.

Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal altid anføres. For så vidt angår efternavne og mellemnavne betyder det, at kandidatens *eget* efternavn eller mellemnavn i *alle* tilfælde skal anføres på stemmesedlen. Det er kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er registreret i CPR, der kan anføres på stemmesedlen. Se lovens § 33 a, stk. 2, 3. og 4. pkt.

Det forhold, at man efter navneloven er berettiget til at tage et andet mellem- eller efternavn, medfører ikke i sig selv, at kandidaten kan blive anført med dette mellem- eller efternavn på stemmesedlen. Det er således som udgangspunkt en betingelse for at blive anført på stemmesedlen med dette mellem- eller efternavn, som man efter navneloven er berettiget til at tage, at kandidaten har taget navneændring hertil.

En kandidat har imidlertid altid ret til at blive anført med sit fødenavn, se afsnit 6.4.3.

Kandidaten kan ikke anføres på stemmesedlen med sin ægtefælles efter- eller mellemnavn eller et efter- eller mellemnavn, der aktuelt eller tidligere er båret af f.eks. kandidatens bedsteforældre, medmindre kandidaten tager navneændring hertil. Derudover gælder der særlige regler for kandidater med dobbeltnavne som efternavn, se afsnit 6.4.2.

For så vidt angår mellemnavne, der i CPR er registreret som fornavne, er det Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse, at folketingsvalgloven ikke er til hinder for, at Ankestyrelsen kan imødekomme en anmodning fra en kandidat om at blive anført på stemmesedlen med fornavn og mellemnavn, selv om mellemnavnet i CPR er registreret som fornavn, i det tilfælde hvor mellemnavnet har efternavns karakter. Hvis en kandidat anmoder om, at den pågældende anføres med fornavn og et mellemnavn på stemmesedlen, men mellemnavnet i CPR står registreret som 2. fornavn, bør der således foretages en konkret vurdering af, om navnet er at betragte som et mellemnavn. Der kan i den forbindelse lægges vægt på, om navnet har efternavns karakter, eller om navnet lovligt kan bæres som (eneste) fornavn. Det sidstnævnte kan kontrolleres på Familieretshusets liste over godkendte fornavne på Familieretshusets hjemmeside: <https://familieretshuset.dk/navne/navne/godkendte-fornavne>.

Ankestyrelsen kan også lægge vægt på, om registreringen af navnet som et fornavn frem for et mellemnavn må antages at bero på en fejl, hvis der foreligger oplysninger herom.

I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet, se lovens § 33 a, stk. 2, 5. pkt., og afsnit 6.4.5.

6.4.2. Særligt om dobbeltnavne som efternavn (navne forbundet med en bindestreg)

En kandidat, der har et dobbeltnavn som efternavn, dvs. to navne forbundet med en bindestreg, f.eks. Hansen-Jensen, må godt nøjes med at få anført det ene af de to efternavne på stemmesedlen.

Ovenstående gælder, selv om et efternavn, der består af flere navne forbundet med en bindestreg, i navnelovens forstand betragtes som ét efternavn, se navnelovens § 8, stk. 2 (lovbekendtgørelse nr. 767 af 7. august 2019). Baggrunden herfor er, at man til enhver tid kan bortkaste det ene efternavn, se samme bestemmelses stk. 3. Man er derfor efter navneloven berettiget til alene at føre det ene efternavn. Der stilles ikke i folketingsvalgloven krav om, at den pågældende kandidat rent faktisk skal bortkaste det andet navn i dobbeltnavnet og dermed ændre sit efternavn til det efternavn, som den pågældende ønsker sig anført med på stemmesedlen. Det er nok, at den pågældende efter navneloven *kan* få ændret sit efternavn til det ene af de to navne, der er forbundet med bindestreg.

6.4.3. Adresseringsmellemnavne

Indtil den nugældende navnelov trådte i kraft den 1. april 2006, var der mulighed for at få et adresseringsmellemnavn registreret i CPR umiddelbart foran personens efternavn i adresseringsnavnet. Denne mulighed er ophævet ved den nye navnelov. Dette er sket i forbindelse med en liberalisering af adgangen til, hvilke navne der kan tages som mellemnavn. Adresseringsmellemnavne, der inden navnelovens ikrafttræden den 1. april 2006 er registreret i CPR, kan forblive registreret i CPR, indtil den pågældende ændrer mellem- eller efternavn, eller adresseringsmellemnavnet slettes efter ansøgning fra den registrerede, se navnelovens § 30, stk. 3.

De adresseringsmellemnavne, der er registreret i CPR inden den 1. april 2006, kan fortsat anføres på stemmesedlen.

En kandidat, der før den 1. april 2006 har fået registreret i CPR, at den pågældende ønsker at anvende et adresseringsmellemnavn, kan således fortsat få anført adresseringsmellemnavnet på stemmesedlen. Det gælder, selv om vedkommende ikke efterfølgende har taget mellemnavnet efter navnelovens nugældende regler.

6.4.4. Eksempler på angivelse af navne på stemmesedlen

Det skal fremgå af kandidatanmeldelsen, hvordan kandidatens navn ønskes anført på stemmesedlen.

Anvendelsen af reglerne, der er beskrevet i afsnit 6.4.1-6.4.3, kan illustreres med følgende eksempler:

Eksempel 1

Kandidatens *fulde navn* er:

Anne Marie Vestergaard Andersen

Kandidaten kan f.eks. anføres på stemmesedlen med sit fulde navn (Anne Marie Vestergaard Andersen), med et kaldenavn, der er afledt af fornavnet (Mie), i stedet for fornavnet eller med ét af nedenstående navne:

- Anne Andersen
- M. Vestergaard
- Mie Vestergaard Andersen

Eksempel 2

Kandidatens *fulde navn* er:

Anne Marie Andersen

Kandidatens eget efternavn er Hansen (fødenavn), men hun har som giftenavn taget sin ægtefælles efternavn Andersen. Ægtefællen har Vestergaard som mellemnavn, og kandidaten har før den 1. april 2006 fået registreret i CPR, at hun har taget sin ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemnavn (Vestergaard). Kandidatens adresseringsnavn er herefter:

- Anne Marie Vestergaard Andersen

Kandidaten i eksempel 2 har dermed samme muligheder for navneangivelse på stemmesedlen som kandidaten i eksempel 1.

Herudover har kandidaten i eksempel 2 mulighed for at benytte sit eget efternavn (Hansen). Kandidaten kan derfor f.eks. anføres på stemmesedlen som:

- Marie Hansen

Sidstnævnte regel fremgår ikke direkte af loven, men af bemærkningerne til lovforslaget til folketingsvalgloven fra 1987. Kandidatens ret til eget efternavn kan kontrolleres af Ankestyrelsen.

Valglovgivningen er ikke til hinder for, at personer, hvis navn er registreret i CPR-registeret med et bogstav, som ikke findes i det danske alfabet, i stedet benytter den danske stavemåde. For eksempel kan personer med det islandske bogstav þ (thorn) vælge at stave dette th på stemmesedlen.

6.4.5. Kaldenavn på stemmesedlen

Siden den 1. juli 1988 har det ikke været muligt at få anført et kaldenavn i en parentes på stemmesedlen.

Derimod kan der i stedet for fornavnet anføres et kaldenavn (uden parentes), der er afledt af fornavnet.

I bemærkningerne til lovforslaget til folketingsvalgloven fra 1987 er det anført, at det forudsættes, at spørgsmål om, hvorvidt et kaldenavn er afledt af fornavnet, vurderes lempeligt, og at kandidater, der tidligere har stået på stemmesedlen med et bestemt kaldenavn, fortsat kan anføres på stemmesedlen med dette kaldenavn, men uden parentes.

6.5. Ankestyrelsens undersøgelse af kandidatanmeldelserne

6.5.1. Generelt om Ankestyrelsens undersøgelse

Snarest muligt og senest umiddelbart efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser (kl. 12 elleve dage før valgdagen) skal Ankestyrelsen undersøge, om de kandidatanmeldelser, der er indleveret til tiden, er gyldige. Dette gøres med henblik på – i tilfælde af mangler ved anmeldelsen – at give kandidaten eller dennes kontaktperson mulighed for at indlevere en ny kandidatanmeldelse eller afhjælpe manglerne, se lovens § 35.

Ankestyrelsen skal undersøge, om rettidigt indleverede kandidatanmeldelser indeholder de oplysninger, der er anført i loven, og om de oplysninger, der står i kandidatanmeldelsen, er korrekte. Ankestyrelsen skal derfor undersøge, om de anførte oplysninger om kandidatens fulde navn, personnummer og bopæl svarer til oplysningerne i CPR (Det Centrale Personregister).

Derudover skal Ankestyrelsen undersøge, om kandidaten kan få opfyldt sit ønske om, hvordan kandidatens navn skal stå på stemmesedlen.

Ankestyrelsen har ikke pligt til at kontrollere, om en kandidat også er anmeldt som kandidat i en anden storkreds.

6.5.2. Ikke-væsentlige mangler og afhjælpning heraf

Hvis Ankestyrelsen har den opfattelse, at oplysningerne i en indleveret kandidatanmeldelse skal ændres, for at kandidatanmeldelsen indeholder de korrekte oplysninger, skal Ankestyrelsen følge den fremgangsmåde, der står i lovens § 35 om afhjælpning af mangler, der kan medføre ugyldighed, se afsnit 6.5.3. Det gælder også, selv om mangler vedrørende de krævede oplysninger om kandidaten typisk ikke medfører, at kandidatanmeldelsen er ugyldig.

6.5.3. Væsentlige mangler og afhjælpning heraf

Hvis Ankestyrelsen har den opfattelse, at en kandidatanmeldelse er *ugyldig* på grund af væsentlige mangler, skal Ankestyrelsen straks meddele dette til kandidaten eller den kontaktperson, der er anført i anmeldelsen. Ankestyrelsen skal i den forbindelse oplyse, hvilke mangler der er ved kandidatanmeldelsen, samt oplyse, at fristen for at indlevere en ny kandidatanmeldelse eller foretage afhjælpning af manglerne er 12 timer efter Ankestyrelsens meddelelse om, at kandidatanmeldelsen er ugyldig.

Efter kandidatens/kontaktpersonens rettidige indlevering af en ny kandidatanmeldelse eller anden rettidig afhjælpning af manglerne afgør Ankestyrelsen på ny, om anmeldelsen er gyldig. Se lovens § 35.

Som eksempler på *væsentlige mangler*, der kan medføre, at kandidatanmeldelsen er ugyldig, kan nævnes:

- 1) at kandidatanmeldelsen ikke er underskrevet af kandidaten,
- 2) at det ikke er anført, hvilket parti en kandidat opstiller for (ikke relevant for kandidater, der opstiller uden for partierne),
- 3) at det ikke er anført, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat, eller
- 4) at kandidaten inden for samme storkreds opstiller for flere partier eller opstiller for et parti samtidig med, at kandidaten opstiller uden for partierne.

For så vidt angår anmeldelser fra *kandidater uden for partierne*, skal Ankestyrelsen også undersøge:

- 1) at anmeldelsen er underskrevet af det nødvendige antal stillere,
- 2) at stillerne alle er vælgere, der bor i opstillingskredsen, samt
- 3) at ingen af stillerne har anbefalet flere kandidater uden for partierne.

Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, se lovens § 32, stk. 3, og skal derfor slettes som stiller. Indeholder kandidatlisten ikke det nødvendige antal gyldige stillere (mindst 150), er kandidatanmeldelsen ugyldig, medmindre kandidaten indleverer det manglende antal stillerunderskrifter, inden fristen udløber 12 timer efter, at Ankestyrelsen har givet kandidaten eller dennes kontaktperson besked om manglen.

6.5.4. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (kandidatanmeldelser)

Hvis Ankestyrelsen i god tid, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen), har modtaget kandidatanmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen og meddelelse fra partiet om de godkendte kandidater i storkredsen og eventuelt også anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, skal Ankestyrelsen give vejledning og bistand, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anledning til det. Se forvaltningslovens § 7, stk. 1. Bemærk, at fristen for partiernes meddelelse om godkendte kandidater, anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer er kl. 12 ti dage før valgdagen, dvs. 24 timer efter fristen for indlevering af kandidatanmeldelser.

Ankestyrelsen skal f.eks. give vejledning og bistand, hvis det er usikkert, hvilken opstillingsform partiet og kandidaterne ønsker, fordi oplysningerne i de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelt også anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer ikke stemmer overens. Valg på personlige stemmer kan f.eks. kun anmeldes, hvis partiet har valgt sideordnet opstilling.

Om Ankestyrelsens vejledningspligt ved uoverensstemmelser ved de modtagne kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater og opstillingsformer, se afsnit 6.9.2.

Bestemmelsen i lovens § 35 om afhjælpning af mangler ved en kandidatanmeldelse regulerer udtømmende mulighederne for at foretage ændringer af kandidatanmeldelser efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser (kl. 12 elleve dage før valgdagen).

Hvis en kandidat f.eks. alene har anmeldt sig i én opstillingskreds, selv om kandidaten efter partiets interne regler, meddelelser m.v. skulle have anmeldt sig i alle opstillingskredse, er dette ikke en mangel, der kan medføre, at den indleverede kandidatanmeldelse er ugyldig.

Ankestyrelsen kan efter fristens udløb som udgangspunkt kun give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indleveret kandidatanmeldelse, hvis der er en mangel ved kandidatanmeldelsen, som Ankestyrelsen kan give kandidaten en frist til at afhjælpe i medfør af lovens § 35. Når fristen for indlevering af kandidatanmeldelser er udløbet, kan Ankestyrelsen derfor som udgangspunkt ikke give kandidaten mulighed for at anmelde sig i flere eller færre opstillingskredse, end der er anført i den rettidigt indleverede kandidatanmeldelse.

Ankestyrelsen kan dog efter fristens udløb give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, hvis Ankestyrelsen har forsømt sin pligt til at rådgive og vejlede kandidaten efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløb. Det vil være tilfældet, hvis de enkelte kandidater som følge af denne forsømmelse ikke har fået mulighed for at rette de indleverede kandidatanmeldelser i tide. Det kan f.eks. være, hvis Ankestyrelsen i god tid inden udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser har modtaget kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater, der ikke stemmer overens, og derfor burde have givet kandidaten vejledning og bistand inden fristens udløb efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, men hvor Ankestyrelsen har forsømt denne pligt.

Har Ankestyrelsen endvidere givet forkert vejledning eller på anden måde medvirket til, at der ikke er overensstemmelse mellem på den ene side de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partier om godkendte kandidater og på den anden side den ønskede opstillingsform, kan Ankestyrelsen også i denne situation give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, selv om fristen i mellemtiden er udløbet.

Om realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform, se afsnit 6.9.

6.6. Partiernes meddelelse om godkendte kandidater

6.6.1. Generelt om partiernes meddelelse om godkendte kandidater

Kandidater, der vil opstille for et parti, skal godkendes af partiet, se lovens § 32, stk. 1, 2. pkt.

Partiet skal for hver storkreds skriftligt meddele Ankestyrelsen, hvilke kandidater partiet kan godkende i de enkelte opstillingskredse, se lovens § 37.

Meddelelsen herom fra partiet skal gives senest kl. 12 ti dage før valgdagen. Meddelelsen skal for hver godkendt kandidat indeholde oplysning om følgende:

- 1) Kandidatens navn, som det skal anføres på stemmesedlen,
- 2) kandidatens stilling,
- 3) kandidatens fulde navn,
- 4) kandidatens bopæl,
- 5) kandidatens personnummer (alle 10 cifre), samt
- 6) hvilken eller hvilke opstillingskredse kandidaten er opstillet i.

Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Hvis meddelelsen ikke gives af partiet inden udløbet af den anførte frist, kan ingen kandidat opstilles for partiet i den pågældende storkreds, se lovens § 37, stk. 1. Se nærmere om fristen i afsnit 6.2.4.

Kandidater, der ikke godkendes af partiet i mindst én opstillingskreds, kan ikke stille op til valget. De kan heller ikke stille op som kandidater uden for partierne. Dette skyldes, at disse kandidater i dette tilfælde ikke vil opfylde det stillerkrav, der gælder for kandidater uden for partierne.

Det antages i praksis, at et parti kan trække en tidligere indgivet meddelelse om godkendte kandidater tilbage og indgive en ny, inden fristen udløber.

Det står ikke i loven, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at godkende kandidater, anmelde prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, se afsnit 6.7 og 6.8. Kompetencen tilkommer principielt det organ, der er øverste myndighed inden for partiorganisationen efter partiets egne vedtægter, men denne kompetence kan delegeres til lokale partiorganisationer i storkredsen. Rent praktisk lægger Ankestyrelsen til grund, at det organ inden for partiet, der ved sidste folketingsvalg indgav meddelelse om godkendte kandidater samt eventuel anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, også er legitimeret til ved det kommende folketingsvalg at indgive meddelelse om godkendte kandidater, anmeldelse om prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, medmindre partiets landsorganisation oplyser noget andet.

Med hensyn til nye partier, der ikke var opstillingsberettigede ved sidste folketingsvalg, sørger Indenrigs- og Boligministeriet for, at Ankestyrelsen får besked om, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at give de pågældende godkendelser m.v.

6.6.2. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (godkendte kandidater)

Der er ikke nogen bestemmelser i loven (som der er ved kandidatanmeldelser) om, at Ankestyrelsen skal give det kompetente organ inden for partiet besked om eventuelle mangler ved en indleveret meddelelse om godkendte kandidater, således at partiet kan afhjælpe mangler, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber (kl. 12 ti dage før valgdagen).

Ankestyrelsen skal dog efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, yde vejledning og bistand inden fristens udløb i hvert fald i de tilfælde, hvor en meddelelse om godkendte kandidater, der er behæftet med mangler, er indleveret i god tid inden fristens udløb. Herved får de pågældende partier mulighed for at afhjælpe manglerne, inden fristen udløber.

Ankestyrelsen skal derfor så hurtigt som muligt efter at have modtaget en meddelelse om godkendte kandidater undersøge, om meddelelsen er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet om muligt kan afhjælpe manglen, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber.

6.7. Partiernes anmeldelser af prioriteret sideordnet opstilling (sideordnet opstilling) og partiliste (kredsvis opstilling)

6.7.1. Generelt

Kandidater, der opstiller for et parti til Folketinget, kan være opstillet enten *sideordnet* (se lovens § 40) eller *kredsvis* (se lovens § 39).

6.7.2. Sideordnet opstilling

Ved sideordnet opstilling er der opstillet to eller flere kandidater for et parti i samme opstillingskreds.

Ved denne opstillingsform anføres kandidaterne i alfabetisk rækkefølge på stemmesedlen. De kandidater, der er opstillet i den pågældende opstillingskreds, anføres først i alfabetisk rækkefølge, og derefter anføres de eventuelle øvrige kandidater, der er opstillet i storkredsen, ligeledes i alfabetisk rækkefølge, se lovens § 40, stk. 2.

6.7.2.1. Prioriteret sideordnet opstilling

Et parti, hvis kandidater er sideordnet opstillet i en eller flere opstillingskredse, kan anmelde, at storkredsens kandidater anføres i en af partiet prioriteret rækkefølge på stemmesedlen (prioriteret sideordnet opstilling), se lovens § 40, stk. 3, 1. pkt.

Anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling har den betydning, at partiet selv kan bestemme rækkefølgen af kandidaterne på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse inden for den pågældende storkreds. Det indebærer bl.a., at rækkefølgen af kandidaterne kan være forskellig i de enkelte opstillingskredse i storkredsen. De kandidater, der er opstillet i den pågældende opstillingskreds, skal dog anføres før eventuelle øvrige kandidater, der er opstillet i storkredsen, se lovens § 40, stk. 3, 2. pkt.

Ved prioriteret sideordnet opstilling er det således muligt for partiet selv at bestemme rækkefølgen af kandidaterne på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse. Det betyder, at partierne i praksis fortsat har mulighed for at »nominere« en kandidat i de enkelte opstillingskredse, selv om begrebet »nominering« er ophævet i loven. Partier, der ønsker dette, skal således blot anføre, hvilken eller hvilke kandidater der skal anføres først på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse, og derefter anføre de øvrige kandidater i alfabetisk rækkefølge.

Anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling har ikke betydning for udvælgelsen af kandidater eller rækkefølgen af stedfortrædere.

6.7.3. Kredsvis opstilling

Ved kredsvis opstilling er der højst opstillet én kandidat for partiet i opstillingskredsen.

Ved denne opstillingsform anføres den opstillede kandidat øverst på stemmesedlen. Dernæst anføres de øvrige kandidater i storkredsen i alfabetisk rækkefølge. Se lovens § 39, stk. 2, 1. og 2. pkt.

6.7.3.1. Partiliste

Et parti, der har valgt kredsvis opstilling, kan anmelde en bestemt rækkefølge (partiliste) for alle partiets kandidater i storkredsen.

Det er altid den kandidat, der er opstillet i opstillingskredsen, der skal anføres som partiets første kandidat på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds. Anmeldelse af partiliste har den betydning, at partiets øvrige kandidater skal anføres efter kredsens opstillede kandidat i partilistens rækkefølge på stemmesedlen. Se lovens § 39, stk. 2, 1. og 3. pkt.

Det skal stå i anmeldelsen, hvilket nummer hver af partiets godkendte kandidater i storkredsen har på partilisten. Der er ikke noget i vejen for, at en kandidat er opstillet i flere opstillingskredse, eller at der slet ikke er opstillet en kandidat i en opstillingskreds.

Hvis et parti anmelder partiliste, når der er opstillet flere kandidater for partiet i en opstillingskreds, er anmeldelsen ugyldig.

Anmeldelse af partiliste har betydning for udvælgelsen af kandidater og rækkefølgen for stedfortrædere, se lovens § 39, stk. 4, § 82 og § 85, stk. 3.

6.7.4. Frister for anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling og partiliste

Anmeldelser af prioriteret sideordnet opstilling og af partiliste skal ske skriftligt til Ankestyrelsen *senest kl. 12 ti dage før valgdagen*, se lovens § 41, dvs. inden for samme frist som for partiernes meddelelse om godkendte kandidater, se afsnit 6.6. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Se nærmere om fristen i afsnit 6.2.4.

Ankestyrelsen skal så hurtigt som muligt efter at have modtaget en anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling eller af en partiliste undersøge, om anmeldelsen er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe manglerne, inden fristen for anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling eller af partiliste udløber.

Med hensyn til, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at anmelde prioriteret sideordnet opstilling eller partiliste, se afsnit 6.6.1.

6.8. Partiernes anmeldelser af valg på personlige stemmer

Et parti, hvis kandidater i en storkreds hver især er opstillet i alle opstillingskredse inden for storkredsen (fuldstændig sideordnet opstilling), kan for den pågældende storkreds anmelde, at partistemmerne i storkredsen ikke tilfalder nogen kandidat for partiet i storkredsen, se lovens § 40, stk. 4, 2. pkt. Det vil sige, at kandidaterne i den pågældende storkreds alene bliver valgt på baggrund af de personlige stemmer.

Det er alene partier, der har anmeldt sideordnet opstilling, der kan anmelde valg på personlige stemmer.

Anmeldelser af valg på personlige stemmer skal ske skriftligt til Ankestyrelsen *senest kl. 12 ti dage før valgdagen*, se lovens § 41 a (samme frist som partiernes meddelelse om godkendte kandidater samt

anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling og partiliste, se afsnit 6.6 og 6.7). Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist, se afsnit 6.2.4.

Ankestyrelsen skal så hurtigt som muligt efter at have modtaget en anmeldelse af valg på personlige stemmer undersøge, om anmeldelsen er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe manglerne, inden fristen for anmeldelse af valg på personlige stemmer udløber.

Om hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at anmelde valg på personlige stemmer, se afsnit 6.6.1.

6.9. Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform

6.9.1. Generelt om opstillingsformerne

For at en person kan stille op som kandidat for et parti i en bestemt opstillingskreds, skal to betingelser være opfyldt:

- 1) personen skal have anmeldt sig som kandidat i opstillingskredsen (hvilket skal ske senest kl. 12 elleve dage før valgdagen), og
- 2) partiet skal godkende personen som kandidat for partiet i den pågældende opstillingskreds (hvilket skal ske senest kl. 12 ti dage før valgdagen).

Efter lovens §§ 38-40 kan kandidater, der stiller op for et parti, være opstillet enten *kredsvis*, hvorved der højst opstilles én kandidat for partiet i opstillingskredsen, eller *sideordnet*, hvorved der opstilles to eller flere kandidater for partiet i opstillingskredsen.

Et parti, der alene har *kredsvis opstilling* inden for storkredsen, kan senest *kl. 12 ti dage før valgdagen* anmelde partiliste for alle partiets kandidater i storkredsen. Et parti, der har *sideordnet opstilling* i en eller flere opstillingskredse, kan inden for samme frist anmelde en prioriteret rækkefølge af kandidaterne (prioriteret sideordnet opstilling) i den eller de pågældende opstillingskredse. Se lovens § 41. Et parti, der har fuldstændig sideordnet opstilling, kan ligeledes inden for samme frist anmelde valg på personlige stemmer, se lovens § 41 a.

Tidligere har de fleste partier ved folketingsvalg benyttet sideordnet opstilling med nominering (der blev ophævet pr. 1. november 2017) i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen var opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds. Partierne har i praksis fortsat mulighed for at realisere denne opstillingsform, selv om man i loven har ophævet begrebet »nominering«. Partierne kan realisere denne opstillingsform ved i de enkelte opstillingskredse at anføre, hvem der skal stå øverst på stemmesedlen, og derefter anføre de øvrige kandidater i alfabetisk rækkefølge.

6.9.2. Ankestyrelsens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1 (opstillingsform m.v.)

Hvis Ankestyrelsen i god tid, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, har modtaget ikke blot kandidatanmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen, men også meddelelse fra partiet om godkendte kandidater og eventuelt også anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, skal Ankestyrelsen give vejledning og bistand, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anledning hertil. Se forvaltningslovens § 7, stk. 1, og afsnit 6.5.4 og 6.6.2.

Ankestyrelsen vil f.eks. have anledning til at give vejledning og bistand, hvis det er usikkert, hvilken opstillingsform partiet og kandidaterne ønsker på grund af uoverensstemmelser mellem de udfyldte

kandidatanmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater og eventuelt anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer.

Det er derfor vigtigt, at Ankestyrelsen undersøger, om der er uoverensstemmelser mellem de indleverede dokumenter, når Ankestyrelsen har modtaget kandidatanmeldelser og meddelelse fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelle øvrige anmeldelser (prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer), inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. I så fald skal Ankestyrelsen så hurtigt som muligt kontakte partiet/kandidaten for at få afklaret uoverensstemmelserne.

Nedenfor følger nogle eksempler på forskellige uoverensstemmelser, og hvordan de kan afhjælpes:

- 1) Har en kandidat ikke anmeldt sig i alle de kredse, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen – hvis det er muligt, og kandidaten i øvrigt ønsker det – afhjælpes ved, at kandidaten, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen), anmelder sig som kandidat i de resterende kredse. I disse tilfælde skal Ankestyrelsen kontakte kandidaten så hurtigt som muligt for at afklare uoverensstemmelsen og give kandidaten mulighed for at afhjælpe denne.

Afhjælpningen skal ske, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen). 12-timersreglen i lovens § 35, 3. pkt., hvorefter en kandidat får 12 timer til at indlevere en ny kandidatanmeldelse eller afhjælpe manglerne på anden måde, gælder ikke her, da uoverensstemmelsen ikke i sig selv indebærer, at kandidatanmeldelsen er behæftet med en mangel, der kan gøre anmeldelsen ugyldig.

- 2) Har en kandidat anmeldt sig i flere kredse end den/de, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen skyldes, at partiet ved en fejl ikke har godkendt kandidaten for alle de relevante kredse. Derfor skal Ankestyrelsen i et sådant tilfælde så hurtigt som muligt kontakte partiets kompetente organ for at finde ud af, om der er sket en sådan fejl, og give partiet mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen. Det sker ved, at partiet godkender kandidaten som kandidat i de resterende kredse, inden fristen for indgivelse af partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber (kl. 12 ti dage før valgdagen).
- 3) Har et parti på meddelelsen om godkendte kandidater angivet, at partiet ønsker sideordnet opstilling, men alene godkendt de enkelte kandidater i én opstillingskreds hver, skal Ankestyrelsen kontakte partiets kompetente organ så hurtigt som muligt efter at have modtaget meddelelsen for at få afklaret, om partiet ønsker sideordnet eller kredsvis opstilling.

Det samme gælder, hvis partiet har angivet kredsvis opstilling, men godkendt to eller flere kandidater for en eller flere eller alle opstillingskredse.

Derudover gælder det, hvis partiet har angivet kredsvis opstilling og anmeldt valg på personlige stemmer.

Partiet skal i disse situationer have mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen, inden fristen udløber for partiernes meddelelser om godkendte kandidater og anmeldelser af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer (kl. 12 ti dage før valgdagen).

- 4) Har et parti angivet, at det ønsker sideordnet opstilling, men ikke godkendt kandidaterne i alle de relevante opstillingskredse, kan uoverensstemmelsen afhjælpes ved, at partiet, inden fristen for partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber (kl. 12 ti dage før valgdagen), giver meddelelse til Ankestyrelsen om, at partiet godkender kandidaterne i alle de relevante opstillingskredse.

Det forudsætter, at kandidaterne har anmeldt sig i alle de relevante opstillingskredse. Har kandidaterne alene anmeldt sig i en eller flere af opstillingskredsene, skal kandidaterne endvidere anmelde sig som kandidat i alle de relevante kredse, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen), ellers får partiets afhjælpning af uoverensstemmelsen ingen retsvirkning.

Har en kandidat for et parti, der plejer at have sideordnet opstilling med alle kandidater opstillet i alle opstillingskredse, alene anmeldt sig i én eller nogle opstillingskredse, kan det være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen). På den måde får kandidaten mulighed for, hvis dette er kandidatens ønske, at anmelde sig i de andre opstillingskredse, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. Ankestyrelsen har dog ikke pligt til at reagere i sådanne tilfælde.

Har en kandidat for et parti, der plejer at benytte kredsvis opstilling, anmeldt sig i alle opstillingskredse, kan det på samme måde være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber (kl. 12 elleve dage før valgdagen). Ankestyrelsen har dog heller ikke i dette tilfælde pligt til at reagere. Hvis det viser sig, at kandidaten ved en fejl har anmeldt sig i alle opstillingskredse i stedet for kun i én opstillingskreds, er det dog ikke nødvendigt, at kandidaten ændrer kandidatanmeldelsen, da kandidatens/partiets ønske kan opfyldes ved, at partiet kun godkender kandidaten i den relevante opstillingskreds.

Der er som udgangspunkt ikke hjemmel til at afhjælpe uoverensstemmelser mellem de modtagne kandidatanmeldelser og partiets meddelelse om godkendte kandidater og eventuelle anmeldelser af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer, efter at de respektive frister er udløbet. Der er kun adgang til afhjælpning, hvis Ankestyrelsen har forsømt sin vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1. Se nærmere herom i afsnit 6.5.4.

6.10. Fortegnelser over de opstillede kandidater

Ankestyrelsen skal så hurtigt som muligt efter, at fristen for partiernes meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling, partiliste og valg på personlige stemmer er udløbet (kl. 12 ti dage før valgdagen), udarbejde fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, se lovens § 42, stk. 1, 1. pkt.

Ankestyrelsen skal derudover så hurtigt som muligt efter udløbet af den nævnte frist udarbejde en fortegnelse, der – for den eller de pågældende opstillingskredse, hvor et parti med sideordnet opstilling har anmeldt en prioriteret rækkefølge for sine kandidater – angiver den rækkefølge, hvori alle det pågældende partis kandidater i storkredsen skal anføres på stemmesedlen for den eller de pågældende opstillingskredse. Se lovens § 42, stk. 1, 2. pkt. Det vil sige, at der skal udarbejdes en fortegnelse for hver enkelt opstillingskreds, der angiver rækkefølgen af kandidaterne for de partier, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling.

Fortegnelserne sendes straks til valgbestyrelserne i storkredsen til brug for fremstilling af stemmesedler og opslag for de enkelte opstillingskredse, se lovens § 42, stk. 2.

Før hvert valg giver Indenrigs- og Boligministeriet Ankestyrelsen meddelelse om, hvilken form (skema) der skal bruges, når fortegnelserne over de opstillede kandidater skal udarbejdes.

Indenrigs- og Boligministeriet giver også Ankestyrelsen meddelelse om, hvilke myndigheder m.v. der ud over valgbestyrelserne skal have tilsendt fortegnelserne.

Fortegnelserne over de opstillede kandidater skal bl.a. sendes til kommunalbestyrelserne i storkredsen, for at vælgerne kan gøre sig bekendt med fortegnelsen ved brevstemmeafgivning på det eller de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, samt i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger m.v., og i vælgerens hjem.

Kommunalbestyrelserne vil senest 8 dage før valgdagen modtage fortegnelser fra Ankestyrelsen over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, samt over rækkefølgen af kandidater for partier, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling.

6.11. Stemmesedler og opslag

6.11.1. Stemmesedler

Valgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne til brug ved afstemningen i opstillingskredsen, se lovens § 43. Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, se lovens § 44.

Stemmesedlerne udarbejdes på grundlag af de fortegnelser over de opstillede kandidater samt fortegnelser over rækkefølgen af kandidater for partier, der har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling, som Ankestyrelsen har fremsendt. Se afsnit 6.10.

Indenrigs- og Boligministeriet opfordrer valgbestyrelserne til at udvise stor opmærksomhed på nøje korrekturlæsning af udkast til stemmesedler.

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 1519 af 14. december 2017 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg (stemmeseddelbekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 3* til vejledningen. Et bilag til bekendtgørelsen viser et udsnit af en fiktiv stemmeseddel i henholdsvis én og to kolonner og er gengivet i *bilag 4* til vejledningen. I *bilag 5* til vejledningen er en forklarende tekst til de fiktive udsnit af de to stemmesedler i *bilag 4*. Se også afsnit 6.11.1.8.

6.11.1.1. Stemmesedlernes farve, materiale og størrelse

Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². Valgbestyrelsen kan godt vælge at bruge svært papir med f.eks. en gramvægt på 140 g/m². Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1, stk. 1, 1. pkt.

Afholdes der folketingsvalg samme dag som kommunale og regionale valg eller Europa-Parlamentsvalg, skal det karton eller det svære papir, der bruges til stemmesedlerne til folketingsvalget, være lyst blå. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1, stk. 2.

Stemmesedlerne skal ved mindst to anbragte knæk kunne foldes sammen, så de kan lægges ned i stemmekassen af vælgerne, uden at nogen kan se, hvad vælgeren har stemt. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1, stk. 1, 2. pkt.

6.11.1.2. Vejledningstekst og overskrifter

Øverst til højre på stemmesedlen anføres betegnelsen for opstillingskredsen med små almindelige typer. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Umiddelbart under betegnelsen for opstillingskredsen anføres overskriften på stemmesedlen, der er ordet »Folketingsvalget« med tilhørende årstal for folketingsvalget. Overskriften skal anføres med meget store, fede typer. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Vælgeren skal under overskriften vejledes om, hvordan man stemmer til valget. Umiddelbart under overskriften (»Folketingsvalget« med tilhørende årstal for valget) skal derfor anføres en vejledningstekst med følgende ordlyd, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 3, og stk. 4, 2. pkt.:

»Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.

Sæt kun ét X på stemmesedlen.

Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig.

Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.»

Vejledningsteksten skal være af en sådan størrelse, at den fremtræder synlig og nem at læse, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 5.

Umiddelbart til venstre for teksten: »Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.« indsættes en illustration af en stor hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 4, 1. pkt.

6.11.1.3. Partifelter

Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for hvert parti, der har kandidater opstillet i storkredsen (partifelt). Partierne anbringes i alfabetisk rækkefølge efter deres bogstavbetegnelse, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

Partifelterne skal adskilles fra hinanden med fede, vandrette streger. Også det øverste og nederste felt skal henholdsvis begyndes og afsluttes med en fed, vandret streg.

Den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det øverste partifelt på stemmesedlerne, dvs. den fede vandrette streg, hvormed det øverste felt (feltet for A. Socialdemokratiet) begyndes, skal være **dobbelt så fed** som de øvrige fede, vandrette streger, der afgrænser de forskellige partiers felter. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 3, stk. 2, 3. pkt. Det første partinavnefelt (A. Socialdemokratiet) skal forekomme *umiddelbart efter* den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra partinavnefeltet.

Det nederste felt skal afsluttes med en fed, vandret streg. Hvis der er opstillet kandidater uden for partierne i den pågældende storkreds, er dette felt det nederste på stemmesedlen. Der skal efterlades lidt blank plads efter den fede vandrette streg, der afslutter det sidste partifelt henholdsvis felt til kandidater uden for partierne på stemmesedlen. Der er alene tale om, at der skal efterlades lidt blank plads, og der skal således ikke efterlades et helt blankt felt efter den fede vandrette streg.

6.11.1.4. Afkrydsningsrubrikkerne

Der skal med halvfede streger påføres en afkrydsningsrubrik yderst til *venstre* for alle partinavne og alle kandidaternes navne. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 2, § 9 og § 10, stk. 3.

Afkrydsningsrubrikkerne skal være adskilt fra stemmesedlens venstre kant og have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds. Afkrydsningsrubrikkerne ud for partinavnene skal være mindst 5x5 mm indvendig og ud for kandidaterne være mindst 4x4 mm indvendig. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 2, § 9 og § 10, stk. 3.

Alle afkrydsningsrubrikkerne ud for partiernes bogstavbetegnelser skal have samme størrelse, og alle afkrydsningsrubrikkerne ud for kandidatnavnene skal have samme størrelse. Afkrydsningsrubrikkerne for henholdsvis partinavne og kandidatnavne skal inden for samme kolonne flugte med hinanden. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 11. Om stemmesedler i flere kolonner, se afsnit 6.11.1.7.

Afkrydsningsrubrikkerne ud for partiernes bogstavbetegnelser må ikke være mindre end afkrydsningsrubrikkerne ud for kandidatnavnene. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 11, stk. 1, 3. pkt. Det er dog ikke noget i vejen for, at de to typer af afkrydsningsrubrikker er lige store (i givet fald mindst 5x5 mm indvendig).

6.11.1.5. Angivelse af kandidater

De kandidater, der er opstillet for et parti i vedkommende opstillingskreds, anføres med halvfede typer i alfabetisk rækkefølge, medmindre partiet har anmeldt prioriteret sideordnet opstilling. I så fald skal kandidaterne opstilles i den af partiet prioriterede rækkefølge.

Under de kandidater, der er opstillet i den pågældende opstillingskreds, anføres med almindelige typer de kandidater, der er opstillet i én eller flere af de øvrige opstillingskredse i storkredsen, i alfabetisk rækkefølge. Er der anmeldt prioriteret sideordnet opstilling, skal kandidaterne dog anføres i den af partiet prioriterede rækkefølge. Er der anmeldt partiliste, skal kandidaterne anføres i partilistens rækkefølge.

Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 5 og afsnit 6.7.2.1 og 6.7.3.1 om partiernes anmeldelse af prioriteret sideordnet opstilling og partiliste.

6.11.1.6. Kandidater uden for partierne

Er der i storkredsen opstillet kandidater uden for partierne, anføres disse nederst på stemmesedlen i et særskilt felt med overskriften »Uden for partierne« anført med fede typer. Der skal ikke anføres nogen afkrydsningsrubrik til venstre for overskriften »Uden for partierne«, men alene til venstre for de respektive kandidater, der stiller op uden for partierne.

De kandidater uden for partierne, der er opstillet i vedkommende opstillingskreds, anføres øverst med halvfede typer i alfabetisk rækkefølge. Derefter anføres med almindelige typer de øvrige kandidater uden for partierne, der er opstillet i storkredsen, i alfabetisk rækkefølge.

Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 6 og afsnit 6.4 om kandidaternes navne på stemmesedlerne.

6.11.1.7. Stemmesedler i flere kolonner

Kandidaternes navne skal som hovedregel opføres i én kolonne. I tilfælde, hvor der til valget er opstillet et så stort antal kandidater, at stemmesedlen vil blive uforholdsmæssig lang, hvis kandidaternes navne anføres i én kolonne, kan valgbestyrelsen imidlertid beslutte, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 10, stk. 1.

I så fald skal kolonnerne adskilles fra hinanden af **fede, lodrette streger** af samme tykkelse som de fede streger, der adskiller hvert partifelt, se bekendtgørelsens § 10, stk. 2.

Kandidaterne skal anføres fortløbende i samme kolonne med lige mange kandidater i hver kolonne som vist nedenfor. Se også et udsnit af en fiktiv stemmeseddel i to kolonner i *bilag 4*.

<u>Kolonne 1:</u>	<u>Kolonne 2:</u>
<i>Kandidat 1</i>	<i>Kandidat 4</i>
<i>Kandidat 2</i>	<i>Kandidat 5</i>
<i>Kandidat 3</i>	<i>Kandidat 6</i>

6.11.1.8. Stemmesedlens layout og stemmeseddelskabelon

For en visuel gengivelse af reglerne i stemmeseddelbekendtgørelsen henvises til bilaget til bekendtgørelsen, der viser et udsnit af en stemmeseddel i henholdsvis én og to kolonner. Bilaget til stemmeseddelbekendtgørelsen er optrykt i *bilag 4*, og *bilag 5* indeholder bemærkninger til udsnittene af stemmesedlen.

Indenrigs- og Boligministeriet vil derudover, *så snart der er udskrevet folketingsvalg*, stille et grafisk forlæg til en stemmeseddel i henholdsvis én og to kolonner til rådighed for valgbestyrelserne. Stemme-

seddelforlæggene vil kunne hentes frit på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/> i pdf- og InDesign-formater. Forlæggene er alene ment som et tilbud og en service over for valgbestyrelserne, og valgbestyrelserne er således ikke forpligtet til at anvende de pågældende forlæg.

6.11.2. Opslag

Valgbestyrelsen skal ud over stemmesedler sørge for at fremstille opslag, der skal hænges op i stemmelokalerne. Opslaget skal angive samtlige partiers og kandidaters navne i den rækkefølge, som de er anført i på stemmesedlen. Partiernes bogstavbetegnelse skal også angives. Se lovens § 45, stk. 3.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal opslag er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, se lovens § 44.

6.11.3. Fejl i stemmesedler og opslag

Valgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen.

Er det ikke muligt at få fremstillet nye stemmesedler i tide, skal valgbestyrelsen straks, dog uden at afbryde afstemningen, orientere Indenrigs- og Boligministeriet for at drøfte, hvordan fejlen kan afhjælpes.

6.11.4. Afdøde kandidater

Bemærk, at Indenrigs- og Boligministeriet har ændret praksis vedrørende valgbestyrelsens håndtering af afdøde kandidater.

Folketingsvalgloven indeholder ikke udtrykkelige regler om, hvad valgbestyrelsen skal gøre, hvis en kandidat til folketingsvalget dør inden eller på valgdagen. Hvis en kandidat til folketingsvalget afgår ved døden, inden Ankestyrelsen har godkendt kandidaten, kan Ankestyrelsen ikke godkende kandidaten. Hvis en kandidat afgår ved døden, efter at Ankestyrelsen har godkendt kandidaten i valgsystemet, er kandidaten godkendt, og kandidaten skal derefter ikke fjernes fra valgsystemet. Fra det tidspunkt, hvor Ankestyrelsen således i valgsystemet har godkendt kandidaterne, må ingen kandidater – heller ikke kandidater, der afgår ved døden inden valgdagen – fjernes fra valgsystemet.

Stemmesedlen skal afspejle oplysningerne i valgsystemet. De kandidater, der er godkendt i valgsystemet, skal dermed stå på stemmesedlen. Hvis en godkendt kandidat afgår ved døden inden valgdagen, skal den pågældende stadig anføres på stemmesedlen. Valgbestyrelsen skal derfor ikke fremstille nye stemmesedler (som Indenrigs- og Boligministeriet i tidligere vejledninger har anbefalet). Det er dermed også uden betydning, om valgbestyrelsen i praksis kan nå at fremstille nye stemmesedler.

Godkendte kandidater, der afgår ved døden inden valgdagen, skal også forblive på fortegnelserne over opstillede partier og kandidater, der benyttes ved brevstemmeafgivningen.

Valgbestyrelsen skal imidlertid sikre, at vælgerne får kendskab til dødsfaldet. Den relevante oplysning af vælgerne må ske ved opslag i stemmerum og stemmelokaler ved brevstemmeafgivningen og på valgdagen. Opslagene skal udformes neutralt, f.eks. som en meddelelse om, at kandidat NN fra X (det parti, kandidaten stiller op for) er afgået ved døden.

Selv om det ikke kan udelukkes, at vælgere, der får kendskab til kandidatens dødsfald, vil stemme på et andet parti, kan en sådan oplysning ikke i sig selv betragtes som valgagitation, da meddelelsen om en kandidats dødsfald ikke i sig selv indeholder en opfordring til at stemme på et givent parti. En sådan

oplysning er heller ikke i sig selv i strid med den almindelige valgretlige grundsætning om neutralitet, da selve meddelelsen ikke udsætter vælgeren for nogen holdningspåvirkning.

Det er valgbestyrelsens ansvar at fremstille opslagene og kommunalbestyrelsens ansvar at hænge opslagene op.

Hvis en godkendt kandidat afgår ved døden senest på valgdagen, bør valgbestyrelsen notere dette i valgbogen.

Der henvises desuden til afsnit 9.6.2.4 om opgørelse af stemmer på afdøde kandidater.

6.12. Plakatopsætning på gade eller vej

6.12.1. Regulering af partiernes og kandidaternes plakatopsætning

Partiernes og kandidaternes plakatopsætning er reguleret i lov om offentlige veje m.v. (vejloven), se lov nr. 1520 af 27. december 2014 med senere ændringer, og lov om private fællesveje (privatvejsloven), se lovbekendtgørelse nr. 1234 af 4. november 2015 med senere ændringer. De to love indeholder regler for ophængning af valgplakater på offentlige veje og private fællesveje i byer og bymæssige områder.

Reglerne for ophængning af valgplakater er ens over hele landet.

Partierne skal ikke søge om forudgående tilladelse fra vejmyndigheden, og ved private fællesveje tillige ejeren af vejarealet, til at hænge valgplakater op, i det omfang det sker efter visse nærmere angivne regler. Se afsnit 6.12.2.

6.12.2. Plakatopsætning, der ikke kræver tilladelse

Ophængning af valgplakater på vejarealer, der ikke kræver tilladelse, er reguleret i vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejslovens §§ 66 a og 66 b.

Reglerne omfatter kun valgplakater, som opsættes af partier og kandidater. Det kræver derfor tilladelse efter vejlovgivningen, hvis andre end partier og kandidater ønsker at opsætte valgplakater på vejareal om folketingsvalget.

Bestemmelserne finder endvidere kun anvendelse på valgplakater, således som de er defineret i vejlovens § 3, nr. 10, henholdsvis privatvejslovens § 10, nr. 17.

Efter disse bestemmelser er en valgplakat »en valgagitorisk meddelelse på en vejrbestandig plade, der ikke er større end 0,8 m²«. Det svarer til en traditionel valgplakat.

Valgplakater i forbindelse med folketingsvalg må ophænges på offentlige veje og private fællesveje i byer og bymæssige områder fra statsministerens annoncering af valgets udskrivelse (dog tidligst kl. 12.00 den 4. lørdag før valgdagen) til 8 dage efter valgdagen. Nedtagning af valgplakater og midler til fastgørelse heraf skal være tilendebragt ved døgnets afslutning. Se vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1.

Valgplakater må hænges op på master til vejbelysningen og til brug for elforsyningen og på offentlige veje også på vejtræer, hegn og på indretninger fæstnet i jorden, der har til formål at fremvise valgplakater, se vejlovens § 84, stk. 2, og privatvejslovens § 66 a, stk. 2.

Valgplakater skal ophænges forsvarligt på en sådan måde, at de ikke dækker for autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende udstyr, forhindrer hensigtsmæssige oversigtsfor-

hold eller i øvrigt udgør en fare for trafiksikkerheden, se vejlovens § 84, stk. 3, og privatvejslovens § 66 a, stk. 3.

Valgplakater må ikke hænges op (se vejlovens § 84, stk. 4, og privatvejslovens § 66 a, stk. 4):

- 1) på eller over motorveje, motortrafikveje og disse vejes rampeanlæg,
- 2) i midterrabatter, rundkørsler, midterøer og lign. på strækninger, hvor den tilladte hastighed er over 60 km/t.,
- 3) i midterrabatter, rundkørsler, midterøer og lign. på strækninger, hvor den tilladte hastighed midlertidigt er nedsat til 60 km/t. eller derunder,
- 4) på samme indretning som autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende vejudstyr,
- 5) på højspændingsmaster, transformerstationer, kabelskabe og lign.,
- 6) nærmere end 0,5 m fra kørebanekant eller 0,3 m fra cykelstikant målt fra nærmeste kant af valgplakaten,
- 7) lavere end 2,3 m direkte over fortov eller cykelsti målt fra nederste kant af valgplakaten,
- 8) højere end 1,5 m under laveste strømførende ledning målt fra øverste kant af valgplakaten eller
- 9) på en sådan måde, at valgplakaten kan medføre skader på eller ændringer af vejtræer eller master til vejbelysning, hegn og indretninger til forsyningsvirksomhed.

Ophængte valgplakater skal være forsynet med navn, adresse, e-mailadresse og telefonnummer på den person eller det parti, der har iværksat ophængningen, se vejlovens § 85, stk. 1, og privatvejslovens § 66 b, stk. 1. Hvor det er et parti, der har iværksat ophængningen, skal oplysningerne suppleres med navn, adresse, e-mailadresse og telefonnummer på en kontaktperson.

Valgplakater, som er ophængt i strid med ovennævnte regler, skal nedtages inden for 24 timer efter, at vejmyndigheden har meddelt et påbud herom, se vejlovens § 85, stk. 2, og privatvejslovens § 66 b, stk. 2.

Vejmyndigheden kan nedtage valgplakater, som ikke er nedtaget inden for ovennævnte frist eller er ophængt uden for den tilladte periode. Vejmyndigheden kan endvidere nedtage valgplakater, som er ophængt i strid med reglerne og ikke indeholder de krævede kontaktoplysninger, se vejlovens § 85, stk. 3, og privatvejslovens § 66 b, stk. 3.

Vejmyndigheden eller politiet kan altid straks tage valgplakater ned, der er hængt op, så de udgør en umiddelbar og konkret fare for trafiksikkerheden, se vejlovens § 85, stk. 4, og privatvejslovens § 66 b, stk. 4.

Vejmyndigheden skal straks efter nedtagning bede ophængeren henholdsvis kontaktpersonen om at afhente valgplakaterne. Valgplakater, der ikke er afhentet senest 6 måneder efter valget, kan destrueres, se vejlovens § 85, stk. 5, og privatvejslovens § 66 b, stk. 5.

Vejmyndighedens og politiets udgifter til nedtagning af valgplakater og udgifter til udbedring af skader på vejtræer og indretninger betales af ophængeren. Hvis det ikke er muligt at pålægge ophængeren de nævnte udgifter, kan den fysiske eller juridiske person, der er anført på valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning. Hvis valgplakaten ikke indeholder de nævnte kontaktoplysninger, kan den fysiske eller juridiske person, der agiteres for på valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning, se vejlovens § 85, stk. 6, og privatvejslovens § 66 b, stk. 6.

6.12.3. Plakatomsætning, der kræver tilladelse

For at være omfattet af ovennævnte regler i vejloven henholdsvis privatvejsloven, der fritager partier, kandidater, organisationer, foreninger m.fl. for at skulle søge vejmyndigheden om tilladelse til at hænge valgplakater op, må valgplakaten ikke være større end 0,8 m².

Ønsker man at ophænge større valgplakater, bannere og variable valgplakater, herunder skærme med levende tekst og billeder m.v., skal der søges om tilladelse hertil hos den pågældende vejmyndighed efter bestemmelserne i vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, og privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1. Ved ophængning på private fællesveje kan kommunens (offentligretlige) tilladelse kun udnyttes med vejejerens (privatretlige) accept. Det følger af privatvejslovens § 56, stk. 1.

Derudover finder Justitsministeriets bekendtgørelse om valgagitation (bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998) anvendelse ved ovennævnte valgplakater m.v. Bekendtgørelsen fastsætter på samme måde, at opslag af plakater o. lign. i valgagitationrisk øjemed på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Vejmyndigheden skal ved behandlingen af sagen følge almindelige forvaltningsretlige regler, herunder forvaltningslovens bestemmelser, uanset om vejmyndigheden meddeler tilladelse efter vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, til ophængning af valgplakater på sine offentlige veje (statsveje eller kommuneveje) eller giver en offentligretlig tilladelse efter privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1. Vejmyndigheden skal være opmærksom på, at politiet skal inddrages, inden der kan gives tilladelse efter vejlovens § 80 (offentlige veje). Det følger af lovens § 89.

Regler og retningslinjer for ovennævnte plakatoopsætning m.v. skal endvidere administreres på samme måde over for alle partier, der deltager i valget og søger om tilladelse til plakatoopsætning.

Vejmyndigheden kan i tilladelsen bl.a. fastsætte saglige vilkår om placering af sådanne valgplakater, bannere, skærme m.v., ophængningsmåde og tidsmæssig begrænsning af tilladelsen. Der kan således i tilladelsen fastsættes vilkår om, at ovennævnte valgplakater, bannere, skærme m.v. skal være nedtaget inden for en nærmere angivet frist, f.eks. senest 8 dage efter valgets afholdelse. Se de tilsvarende bestemmelser om valgplakater, der kan ophænges uden forudgående tilladelse, i vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1, og afsnit 6.12.2.

Hvis nogen hænger valgplakater op på offentligt vejareal eller på private fællesveje i byer og bymæssige områder uden vejmyndighedens tilladelse, og den pågældende ikke efterkommer vejmyndighedens påbud om at fjerne disse, kan vejmyndigheden fjerne plakaterne for den pågældendes regning. Hænger plakaterne til ulempe eller fare for færdslen på et offentligt vejareal, kan vejmyndigheden og politiet straks fjerne plakaterne for den pågældendes regning uden forudgående påbud. På private fællesveje kan vejmyndigheden og i påtrængende tilfælde politiet fjerne plakaterne uden forudgående påbud, hvis det anbragte er til ulempe for færdslen. Se vejlovens § 81, stk. 2 og 3, og privatvejslovens § 66, stk. 4 og 5.

Hvis valgplakater omfattet af vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, og privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1, ophænges uden tilladelse, skal vejmyndigheden dog først tage stilling til, om ophængningen kan lovliggøres, evt. med vilkår. Det fremgår af vejlovens § 81, stk. 1, og privatvejslovens § 99, stk. 1.

Om forbuddet mod valgagitation i valglokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.6.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med valglokalerne er beliggende, beslutte, om kommunalbestyrelsen i det hele taget vil tillade valgagitation på afstemningsstedets matrikel, se afsnit 7.6. Vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejslovens §§ 66 a og 66 b giver

dog ikke kommunalbestyrelsen hjemmel til at bestemme, at lovligt ophængte valgplakater på offentlige veje eller en privat fællesvej ikke må ophænges i en nærmere bestemt afstand fra afstemningsstederne. En sådan hjemmel kan heller ikke udledes af valglovgivningen.

7. Afstemning på valgdagen

Afstemning på valgdagen finder sted efter reglerne i lovens kapitel 7. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for gennemførelsen af valghandlingen. Denne opgave kan ikke delegeres helt eller delvis til valgbestyrelsen.

7.1. Tidsrummet for afstemningen

Afstemninger, der falder på *arbejdsdage* (dvs. mandag til fredag), begynder kl. 8 (se undtagelse for visse småøer nedenfor) og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere for at stemme, se lovens § 46, stk. 1, 1. pkt.

Afstemninger, der falder på *lørdage, søndage og andre helligdage*, begynder *overalt i landet* kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere for at stemme, se lovens § 46, stk. 1, 2. pkt.

Afstemningen sluttes, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selv om de opfordres til det, se lovens § 46, stk. 1, 3. pkt.

Ingen vælger må derfor nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet.

Når afstemningen falder på en *arbejdsdag*, kan kommunalbestyrelsen for nedenstående øer, såfremt der ligger et afstemningssted på den pågældende ø, beslutte, at afstemningen først begynder kl. 9. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse herom på et møde senest 15 dage før valgdagen. Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, fremrykkes fristen for kommunalbestyrelsens afgørelse til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag. Se lovens § 46, stk. 2.

De pågældende øer er:

Agersø, Anholt, Askø, Avernakø, Barsø, Birkholm, Bjørnø, Baagø, Drejø, Egholm, Endelave, Fejø, Femø, Fur, Hjarnø, Hjortø, Lyø, Mandø, Nekselø, Omø, Orø, Sejerø, Skarø, Strynø, Tunø, Venø og Aarø.

7.2. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

7.2.1. Lokaler, valgborde, stemmerum, skriveredskaber og stemmekasser

Afstemningen foregår på ét afstemningssted i hvert afstemningsområde. Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, se lovens § 45, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, se lovens § 45, stk. 4. Det indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanning.

Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere. Det må kommunalbestyrelsen afgøre ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der må anses for nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der må anses for muligt under hensyn til de pladsmæssige forhold og antallet af tilfornordnede vælgere, der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt om muligt at undgå, at

der er mere end 1.500 vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan medføre kø på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 45, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade og blyant eller andet egnet skriveredskab). Det fremlagte skriveredskab behøver ikke være en blyant eller en sort eller blå kuglepen, men må godt have en mere synlig farve, f.eks. rød, hvis kommunalbestyrelsen f.eks. måtte vurdere, at det vil gøre afkrydsningen tydeligere og lette stemmeoptællingen.

Det er også tilladt for vælgeren at anvende sit eget medbragte skriveredskab. Det er dog i den forbindelse vigtigt, at vælgeren vejledes om, at farven eller tykkelsen af skriveredskabet ikke må afvige så væsentligt fra gængse skriveredskaber, at stemmesedlen kan bedømmes som værende givet et særpræg, da stemmesedlen i givet fald vil være ugyldig, se afsnit 9.3.1.

Stemme-kasserne skal være indrettet således, at ingen stemmeseddel kan tages ud, uden at stemmekassen åbnes, og stemmekasserne skal kunne låses eller forsegles, se lovens § 45, stk. 2. Lukning af stemmekasser med plastikstrips eller andet materiale, der kan klippes op og erstattes af en ny tilsvarende lukning, vil ikke være tilstrækkelig. Det afgørende for valget af lukkemekanisme er, at lukningen ikke må kunne erstattes, uden at man vil kunne se eller opdage det. Man skal således kunne se, hvis en stemmekasse har været åbnet, f.eks. ved at lukkemekanismen er brudt eller ødelagt, eller ved at lukkemekanismen er erstattet af en anden lukning.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* til, at stemmekasserne udskiftes i god tid, inden de bliver overfyldte, da der ved overfyldte stemmekasser kan opstå risiko for, at stemmesedler i praksis kan tages ud. Kommunerne bør således sørge for, at valgstyrelserne og de tilfornordnede vælgere på afstemningsstederne bliver instrueret i at udskifte stemmekasserne i god tid, inden de bliver helt fyldt med stemmesedler.

7.2.2. Hjælpemidler ved stemmeafgivning på valgdagen

Kommunalbestyrelsen skal stille hjælpemidler til rådighed ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen efter reglerne i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se lovens § 49, stk. 5.

7.2.2.1. Hvilke hjælpemidler skal stilles til rådighed?

Bekendtgørelsen stiller krav om, at nogle hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle afstemningssteder i landet, mens andre alene skal stilles til rådighed på mindst ét afstemningssted i hver opstillingskreds.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed i mindst ét stemmerum på samtlige afstemningssteder på valgdagen:

- 1) **Sort pen.** Den sorte pen skal have en stregtykkelse på mindst 0,7 mm og højst 1,0 mm. Anvendelse af en sort pen gør, at afkrydsningen af stemmesedlen bliver tydeligere end ved brug af andre skriveredskaber som f.eks. blyanter. Se § 2, stk. 1, i bekendtgørelsen.
- 2) **Lup.** En lup kan forstørre teksten på stemmesedlen og er derfor en hjælp til vælgere med nedsat syn. Luppen skal være en ikke-håndholdt lup, der har fast eller justerbar afstand mellem linse og objekt, og luppen skal kunne forstørre tekst til mindst firedobbelt størrelse. Endelig skal vælgerne kunne afkrydse stemmesedlen under luppen. Der kan f.eks. være tale om en såkaldt standlup eller en lup, der er fastgjort på en »arm«, som kan monteres på bord eller væg. Se § 3, stk. 1, i bekendtgørelsen.
- 3) **LED-lampe.** Der skal være tale om en ikke-håndholdt LED-lampe, hvor vælgeren kan regulere lysstyrke og lysfarve, hvilket kan gøre det lettere for nogle at læse stemmesedlen. Vælgeren skal

desuden kunne ændre lampens placering således, at lysudfaldet kan tilpasses vælgerens behov. Nogle vælgere kan f.eks. have behov for, at lysudfaldet er fra siden. Se § 4, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed i mindst ét stemmerum på mindst ét afstemningssted i opstillingskredsen:

- 1) **Hæve-/sænkebord.** Et hæve-/sænkebord kan være en hjælp for vælgere, der er kørestolsbrugere. Bordet skal kunne reguleres i højden af vælgeren, skal være minimum 90 x 60 cm og skal have fri benplads, så en kørestolsbruger kan placere sig ved bordet. Se § 5, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at hæve-/sænkebordet er forsynet med en mat overflade. Dette kan – hvis bordpladen ikke i sig selv er mat – opnås ved f.eks. at beklæde bordet med en dug eller lignende eller benytte et mat skriveunderlag. I givet fald skal dugen eller skriveunderlaget være tilstrækkeligt fastgjort, så vælgeren har et fast underlag, når stemmesedlen skal afkrydses. Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis bordpladen kan skråtstilles af vælgeren, hvis den pågældende har behov for det i forbindelse med afkrydsning af stemmesedlen.

- 2) **Forstørrelsesapparat med skærm af typen CCTV (Closed Circuit Television).** Vælgeren skal kunne regulere skriftstørrelse, kontraster og lysstyrke. Læsepladen, hvor stemmesedlen placeres ved brug af CCTV'et, skal desuden kunne låses fast, så stemmesedlen ligger fast, når vælgeren skal sætte sit kryds. Af sikkerhedsmæssige årsager er det vigtigt, at CCTV'et ikke kan tilkobles internettet. CCTV'et må heller ikke kunne affotografere stemmesedlen eller på nogen måde lagre data. Se § 6, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Vælgeren har endvidere mulighed for at medbringe egne hjælpemidler (f.eks. lup eller særligt skriveredskab) ved stemmeafgivningen.

Vælgeren kan på samme tid få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler og ved personlig bistand. Vælgeren kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, herunder i form af vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

7.2.2.2. Annoncering og opslag om hjælpemidler

Kommunalbestyrelsen skal forud for begyndelsestidspunktet for brevstemmeafgivningen, hvor enhver vælger kan brevstemme (3 uger før valgdagen), på kommunens hjemmeside og evt. ved annoncering i relevante medier gøre vælgerne bekendt med muligheden for at benytte de nævnte hjælpemidler ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen. Se § 8, stk. 1, i bekendtgørelsen. Der skal i den forbindelse gives oplysninger om, hvor de hjælpemidler, som ikke stilles til rådighed på alle afstemningssteder og brevstemmesteder, kan benyttes. Vælgere, som ønsker at benytte disse hjælpemidler, kan således ansøge om at blive overflyttet til det pågældende afstemningssted eller selv opsøge det brevstemmested, hvor hjælpemidlerne stilles til rådighed. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at der endvidere gives oplysning om muligheden for at blive overført til det afstemningssted, hvor hjælpemidlerne stilles til rådighed på valgdagen.

Derudover skal der på hvert afstemningssted være opslag, der oplyser om de hjælpemidler, som stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se § 8, stk. 2, i bekendtgørelsen og afsnit 7.2.4. Hvis anvendelsen af hjælpemidler på valgdagen giver anledning til bemærkninger, skal disse anføres i afstemningsbogen, se § 9 i bekendtgørelsen.

7.2.2.3. Anskaffelse af hjælpemidler og vejledning til kommunen m.v.

Kommunalbestyrelsen er ansvarlig for at anskaffe og stille hjælpemidlerne til rådighed ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen.

Hvis kommunens egen hjælpemiddelcentral har hjælpemidler, som opfylder kravene til hjælpemidlerne, kan disse benyttes i forbindelse med stemmeafgivningen. Råder hjælpemiddelcentralen over et antal hjælpemidler, der gør det muligt at stille hjælpemidler til rådighed på flere afstemningssteder eller brevstemmesteder end dem, der er fastsat krav om i bekendtgørelsen, er der ikke noget til hinder for at stille de pågældende hjælpemidler til rådighed i videre omfang.

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS) har over for Indenrigs- og Boligministeriet tilkendegivet, at instituttet gerne yder vejledning til kommunerne vedrørende hjælpemidlerne, herunder om anskaffelse af hjælpemidlerne. IBOS har endvidere tilkendegivet, at instituttet også gerne yder vejledning om, hvordan man på afstemningsstederne kan henvende sig til vælgere med handicap på en hensigtsmæssig måde. Der kan i den forbindelse rettes henvendelse til Annemarie Haack Enevoldsen, telefon: 39 45 23 13, e-mail: ab7h@kk.dk.

7.2.3. Fysisk tilgængelighed ved stemmeafgivningen

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Det skyldes, at stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan være to valgstyrere eller tilfornordnede vælgere eller en valgstyrer eller tilfornordnet vælger og en personligt udpeget hjælper, når en vælger har brug for personlig bistand til at afgive sin stemme, se afsnit 7.4.

Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der er plads til en kørestolsbruger og to hjælpere. Det bemærkes i denne sammenhæng, at stemmeafgivningen i selve stemmerummet må tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen vanskeligt kan høres af andre end vælgeren selv og de medvirkende valgstyrere, tilfornordnede vælgere og/eller en eventuel personligt udpeget hjælper.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger og lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne og stemmerummene så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser om tilgængelighed til afstemningsstederne i kommunen på kommunens hjemmeside, og at afstemningsstederne registreres på hjemmesiden: <https://godadgang.dk/>.

Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk, og hvilke mål et stemmerum skal have for at kunne benyttes af kørestolsbrugere.

Se instituttets Stemmeboksvejledning på instituttets hjemmeside: <https://build.dk/Pages/Vejledning-Stemmeboks.aspx>. For opklarende spørgsmål kan BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø kontaktes på telefon: 28 10 40 41 eller e-mail: build@build.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside: <https://build.dk/>.

Folketingets Ombudsmand, som bl.a. foretager inspektioner af handicaptilgængelighed i den offentlige forvaltning, har også udarbejdet en tjekliste for tilgængelighed af valglokaler til landets kommuner. Tjeklisten kan ses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside: <https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/valgsted#cp-title>.

Det Centrale Handicapråd har også udarbejdet en guide til kommunerne om handicaptilgængelighed til valg og folkeafstemninger, der kan ses på rådets hjemmeside: <https://dch.dk/viden-om-handicap/vejledninger-om-handicap>.

7.2.4. Opslag på afstemningsstederne

På afstemningsstederne skal der være opslag, der oplyser om muligheden for at benytte de i afsnit 7.2.2 nævnte hjælpemidler, se § 8, stk. 2, i bekendtgørelsen om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at opslagene placeres, så de er synlige for vælgerne ved ankomsten til afstemningsstedet eller umiddelbart herefter, f.eks. ved indgangen og/eller ved valgbordet.

Derudover skal der i stemmelokalerne være opslag, der angiver alle partiers navne og bogstavbetegnelser samt alle kandidaters navne i den rækkefølge, som de står på stemmesedlen, se lovens § 45, stk. 3, og afsnit 6.11.2.

Det vil herudover være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummene, der vejleder om, hvordan vælgeren skal bære sig ad med at stemme, og om, at det er muligt at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis man kommer til at sætte krydset forkert, se lovens § 48, stk. 2. Ved udskrivelsen af et valg udsender Indenrigs- og Boligministeriet eksempler på, hvordan sådanne opslag kan udformes.

7.2.5. Andre forberedelser

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere er oplyst om deres opgaver på valgdagen, se afsnit 5.2 og 5.3 samt lovens § 45, stk. 4.

Kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere under afstemningen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i opstillingskredsen, kan deltage. Afstemningen skal dog ske under valgstyrelsernes ansvar, kontrol og instruktion. Opgaverne under afstemningen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte nærmere regler om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om hvordan eventuelle nøgler til stemmekasserne skal opbevares.

Det er ikke tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, se rygelovens § 18, stk. 1 (lovbekendtgørelse nr. 581 af 26. marts 2021 om røgfri miljøer). Det er derfor ikke tilladt at ryge i stemmelokalerne. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, se rygelovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine, fremgår af rygelovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 18 år, må der ikke ryges på skolens eller institutionens område, se rygelovens § 7, stk. 1.

7.3. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen

Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen på valgdagen er fastsat i lovens §§ 47 og 48.

I lovens § 47 er følgende fastsat:

»§ 47. Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Valglisteføreren skal forlange, at vælgeren giver oplysning om sin fødselsdato. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om sit navn og sin bopæl. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres en stemmeseddel til vælgeren.«

I lovens § 48 er følgende fastsat:

»§ 48. Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede. På stemmesedlen sætter vælgeren et kryds ved et partinavn eller et kandidatnavn.

Stk. 2. En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

Stk. 3. Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i stemmekassen i overværelse af en tilforordnet vælger.«

7.3.1. Identifikation af vælgeren og afmærkning på valglisten

Det er en betingelse for at have ret til at stemme, at vælgeren er optaget på valglisten, se lovens § 3. Det er ikke en betingelse for at stemme, at man har medbragt sit valgkort til stemmeafgivningen, se lovens § 47, 3. pkt., som er gengivet ovenfor. Personer uden fast opholdssted, som kun får tilsendt et valgkort efter anmodning, kan ligesom de vælgere, der har glemt at medbringe deres valgkort, stemme på valgdagen uden valgkort, hvis de medbringer legitimation, f.eks. kørekort, pas eller sundhedskort. Stemmeafgivning uden valgkort kan alene ske på det afstemningssted, som vælgerens (seneste) bopælskommune anviser. Oplysning herom fås ved henvendelse til den pågældende kommune.

Valglisteføreren skal forlange, at vælgeren giver oplysning om sin *fødselsdato* (dvs. dag, måned og årstal), se lovens § 47, 4. pkt. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret. Hvis vælgeren ikke ønsker at sige sin fødselsdato højt, kan oplysningen også gives ved at skrive fødselsdatoen på et stykke papir eller ved f.eks. at vise sundhedskortet. Dette skal højne sikkerheden omkring identifikation af vælgeren på valgdagen. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel oplyse sit navn og sin bopæl/adresse, se lovens § 47, 5. pkt.

Som det fremgår af lovens § 47, 6. pkt., skal en vælgers identitet fastslås, hvis der er tvivl herom. Dette kan om nødvendigt ske ved, at vælgeren bliver bedt om at fremlægge dokumentation herfor (ID). Det vil ikke være i overensstemmelse med loven, hvis der kræves ID af alle, der stemmer. Dokumentation for en vælgers identitet skal alene kræves i tilfælde, hvor der er tvivl om den pågældende vælgers identitet. Der skal i den forbindelse kun fremlægges dokumentation for vælgerens identitet, hvis dette er fornødent. Det afgørende er herefter, om den pågældende vælgers identitet er fastslået med tilstrækkelig sikkerhed, og ikke hvordan identiteten er fastslået. Det er således ikke afgørende, om identiteten er fastslået ved valgkort og oplysning om fødselsdato, ved legitimation med eller uden billede eller ved personligt kendskab hos mindst én af de tilstedeværende myndighedspersoner til den pågældende vælger. Der kan endvidere ikke stilles et generelt krav om billedlegitimation, mens der konkret vil kunne stilles krav herom, hvis der, efter at vælgeren har fremvist legitimation uden billede, stadig er tvivl om vælgerens identitet. Det digitale sundhedskort (app'en »Sundhedskortet«) og det digitale kørekort (app'en »Kørekort«) kan indgå som et moment til fastlæggelse af vælgerens identitet på linje med et fysisk sundhedskort eller kørekort.

Valglisteføreren skal efter lovens § 47, sidste pkt., afmærke vælgerens navn på valglisten. Afmærkning på valglisten kan ske ved afkrydsning af den rubrik, hvor vælgerens navn står anført på valglisten. Der er endvidere ikke noget i vejen for, at der i valglisten af praktiske årsager sættes et nummer ud for vælgerne, efterhånden som de møder op for at stemme på valgdagen, og at samme nummer påføres den pågældende vælgers valgkort.

Indenrigs- og Boligministeriet skal dog indskærpe, at de stemmesedler, der udleveres til vælgerne, *ikke* må påføres et nummer eller nogen anden form for påskrift før udleveringen til vælgeren. Valgstyrerne og de tilforordnede vælgere skal gives klare instrukser herom.

De valgkort, som valglisteføreren modtager fra de vælgere, der møder frem for at stemme på afstemningsstedet, eller som udskrives for de vælgere, som ikke har medbragt valgkort, skal opbevares på afstemningsstedet. Herved sikres dokumentation for, at afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har afgivet stemme, er korrekt.

7.3.2. Manuel optagelse på valglisten til og med valgdagen

Rettelser i valglisten skal foretages *til og med valgdagen* for de meddelelser, som kommunen modtager til og med valgdagen, dvs. også selvom valghandlingen er gået i gang.

Modtager kommunen på valgdagen oplysning om f.eks. en persons erhvervelse af dansk indfødsret eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne m.v., der medfører, at vedkommende opfylder valgretsbetingelserne, skal vedkommende således optages manuelt på valglisten.

Tilsvarende gælder, hvis en vælger, der på skæringsdatoen for 15.-dagsvalglisten var registreret i CPR som forsvundet og derfor ikke er optaget på valglisten, møder frem på et afstemningssted på valgdagen, se afsnit 4.4.8.

Se afsnit 4.4 og 4.5 for nærmere om de tilfælde, hvor kommunen manuelt skal berigtige valglisten til og med valgdagen.

7.3.3. Vælgere, der møder frem på valgdagen, men er afmærket på valglisten som en vælger, der allerede har stemt eller brevstemt

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme ved afstemningen på valgdagen, se lovens § 67.

Valglisteføreren må, inden stemmesedlen udleveres, sikre sig, at vælgeren ikke er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt eller brevstemt, og at afmærkningen på valglisten er korrekt. Viser det sig, at vælgeren er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt eller brevstemt, må valglisteføreren derfor undersøge, om vælgerens valgkort eller brevstemme er afleveret til afstemningsstedet.

I særlige tilfælde, hvor en vælger på valgdagen *møder op for at stemme og nægter at have stemt tidligere på dagen*, kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om en anden vælger ved en fejl har afleveret den pågældende vælgers valgkort. Kan det ved nærmere undersøgelse sandsynliggøres, at en vælger ved en fejl har fået adgang til at stemme med en anden vælgers valgkort med det resultat, at den retmæssige ejer af valgkortet dermed i princippet uretmæssigt afskæres fra at stemme, kan valgstyrrerformanden – når omstændighederne taler for det – give den pågældende vælger uden valgkort adgang til at stemme alligevel. I givet fald skal der gøres en bemærkning herom i afstemningsbogen.

I særlige tilfælde, hvor en vælger på valgdagen *møder op for at stemme og nægter at have brevstemt*, uanset at der i vælgerens navn er afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning, kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om der kan være begået en administrativ fejl el.lign. Kan det ved nærmere undersøgelse sandsynliggøres, at en anden vælger har afgivet en brevstemme i vedkommendes navn, kan valgstyrerne ud fra en konkret vurdering lade vælgeren stemme på valgdagen. Det vil især gøre sig gældende i de tilfælde, hvor det umiddelbart fremgår, at underskriften på følgebrevet ikke tilhører vælgeren, og i de tilfælde, hvor der kan være tvivl om, at underskriften tilhører vælgeren. Det kan

desuden være relevant, hvis der afholdes en anden valghandling tæt på folketingsvalget, og der dermed er risiko for sammenblanding af brevstemmer ved de to valg. Hvis valgstyrene lader vælgeren stemme på valgdagen, skal brevstemmen fjernes, og valglisten rettes, og der skal gøres en bemærkning herom i valgbogen.

Hvis en vælger, der har brevstemt, ved en fejl får udleveret en stemmeseddel og afgiver stemme på valgdagen, er det efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse nødvendigt at tage brevstemmen fra, så det sikres, at vælgeren – hvis stemmeseddel er lagt i stemmekassen og ikke kan tages op – ikke afgiver to stemmer til det samme valg.

Om digitale valglistes, se afsnit 4.8.

7.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen

7.4.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til stemmeafgivningen?

Vælgere, der på grund af manglende førighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den fornødne hjælp til stemmeafgivningen, se lovens § 49, stk. 1.

Hjælp til stemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se afsnit 7.2.2 og lovens § 49, stk. 1, 2. pkt. En vælger med behov herfor kan endvidere stemme umiddelbart uden for stemmelokalet (»vognstemme«), se afsnit 7.4.5.

Retten til at forlange hjælp ved stemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få personlig bistand hertil. Vælgere med behov for hjælp til stemmeafgivningen har mulighed for på samme tid at få hjælp til stemmeafgivningen ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der er stillet til rådighed ved stemmeafgivningen. Vælgere kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen. Den personlige bistand kan f.eks. bestå i vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

For så vidt angår hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, henvises til afsnit 7.2.2.

Det er *vælgeren selv* og ingen andre, der over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger skal forlange at få personlig bistand eller hjælp ved brug af hjælpemidler til sin stemmeafgivning. Ingen vælger er tvunget til at modtage personlig bistand eller hjælp ved brug af hjælpemidler ved stemmeafgivningen. En valgstyrelse eller tilforordnet vælger kan således ikke betinge en vælgers adgang til at afgive stemme af, at vælgeren accepterer at lade sig bistå ved stemmeafgivningen eller benytter de hjælpemidler, der er stillet til rådighed, fordi valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger skønner, at vedkommende vil have behov herfor.

7.4.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til stemmeafgivningen?

1) Personlig bistand af to myndighedspersoner

Personlig bistand ved stemmeafgivningen kan ydes af to valgstyrere eller tilforordnede vælgere, se lovens § 49, stk. 2, 1. pkt.

2) Personlig bistand af én myndighedsperson og én personlig hjælper

Vælgeren kan også forlange, at den personlige bistand ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, og en valgstyrrer eller tilforordnet vælger, se lovens § 49, stk. 2, 2. pkt.

Vælgerens ønske om at få personlig bistand til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget, skal i alle tilfælde være utvetydigt og må ikke kunne misforstås. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgeren ledsages af en anden person hen til en valgstyrrer eller tilforordnet vælger. Vælgeren skal også i denne situation sige til valgstyrreren eller den tilforordnede vælger, at vælgeren ønsker at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Vælgerens tilkendegivelse om behov for hjælp behøver ikke at blive fremsat umiddelbart over for valgstyrreren eller den tilforordnede vælger, dvs. den kan f.eks. ske på et andet sprog end dansk og kan eventuelt formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

At den personlige bistand ydes *i forening* mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen (se afsnit 7.4.4), må det aftales mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at en valgstyrrer må tilkaldes for at give anvisninger for stemmeafgivningens afvikling, som den personligt udpegede hjælper skal rette sig efter, se lovens § 50, 4. pkt.

3) Personlig bistand alene af én personlig hjælper

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes *alene* af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en valgstyrrer eller tilforordnet vælger.

To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom*, og 2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 49, stk. 2, 3. pkt.

Betingelse 1: Udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse

For at personlig bistand kan ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal vælgeren over for en valgstyrrer eller tilforordnet vælger udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom. Vælgerens ønske om alene at få hjælp af en personligt udpeget hjælper skal dermed være udtrykkeligt og utvetydigt og må ikke kunne misforstås.

Det er vælgeren selv, der over for en valgstyrrer eller tilforordnet vælger skal udtrykke, at vælgeren alene ønsker hjælp af en personligt udpeget hjælper. Valgstyrrerne og de tilforordnede vælgere har desuden ikke pligt til at spørge, om vælgeren alene ønsker hjælp til stemmeafgivningen af én personligt udpeget hjælper.

Det er valgstyrreren eller den tilforordnede vælger, der vurderer, om vælgeren udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegiver et ønske herom.

Tilkendegivelsen fra vælgeren kan ikke formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

I de tilfælde, hvor valgstyrreren eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) dog anses som en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger,

der har en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og som ønsker personlig bistand af en person udpeget af vælgeren selv, og som fremsætter dette ønske over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger ved brug af en tegnsprogstolk, vil have mulighed for at få personlig bistand alene af en person, vælgeren selv har udpeget. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktilt tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valget til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelsens eller den tilforordnede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Betingelse 2: Umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Vælgerens ønske om at få hjælp alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal være begrundet i en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

En »umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse« er en funktionsnedsættelse, som valgstyrelsen eller de tilforordnede vælgere kan se eller konstatere, f.eks. i form af brækkede lemmer m.v. eller brug af kørestol, krykkestokke, mobilitystok, førerhund el.lign.

Det omfatter også funktionsnedsættelser, som ikke umiddelbart er synlige, men som vælgeren kan dokumentere, f.eks. i form af ledsagekort eller parkeringskort for personer med handicap udstedt af Danske Handicaporganisationer eller en lægeerklæring eller en erklæring/attest udstedt af en offentlig myndighed.

Det er valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger, der vurderer, om betingelsen er opfyldt og dermed, om personlig bistand kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper.

Hvis det vurderes, at personlig bistand *ikke* kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper – fordi en eller begge af ovenstående betingelser ikke er opfyldt – skal vælgeren i stedet tilbydes, at personlig bistand ydes af en personligt udpeget hjælper sammen med en valgstyrelse eller tilforordnet vælger, eller at personlig bistand ydes af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere.

Beslutningen om, hvorvidt personlig bistand til stemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, er ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Der er således ikke pligt for valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger til at begrunde beslutningen herom over for vælgeren, til at give klagevejledning eller til – efter anmodning – at meddele beslutningen skriftligt.

Hvis en vælger er utilfreds med en beslutning om, hvorvidt personlig bistand til stemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, har vælgeren mulighed for at indgive en valgklage, se lovens § 88. Valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger bør efter omstændighederne i medfør af den almindelige vejledningspligt vejlede vælgeren om denne klagemulighed, som indebærer, at Folketinget træffer afgørelse i sagen.

7.4.3. Hvem kan yde personlig bistand ved stemmeafgivningen? Inhabilitet m.v.

En kandidat, der er opstillet til valget i storkredsen, må ikke yde personlig bistand ved stemmeafgivningen som valgstyrelse eller tilforordnet vælger, se lovens § 49, stk. 3. Dette gælder også, hvor den personlige bistand udøves af en valgstyrelse eller tilforordnet vælger og en personligt udpeget hjælper i forening. En

kandidat, der er opstillet i storkredsen (eller kandidatens ægtefælle, samlever eller anden nærtstående), må således ikke yde personlig bistand ved stemmeafgivningen som myndighedsperson. Bestemmelsen er bl.a. begrundet i hensynet til at undgå konkrete interessekonflikter og beskyldninger om uregelmæssigheder samt undgå situationer, hvor kandidatens medvirken til vælgerens stemmeafgivning opfattes som intimiderende af vælgeren selv.

Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet (se især forvaltningslovens § 3).

Der er derimod ikke noget i vejen for, at en kandidat (eller kandidatens ægtefælle, samlever eller anden nærtstående) yder personlig bistand ved stemmeafgivningen som personligt udpeget hjælper.

Der er ikke begrænsninger i, *hvilken person* vælgeren kan udpege som personlig hjælper ved stemmeafgivningen. Hjælperen behøver ikke at have valget til det valg, hvortil vælgeren ønsker at stemme. Hjælperen behøver heller ikke at være myndig, men skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. En valgstyrelse, en tilforordnet vælger eller en kandidat til valget kan også udpeges af vælgeren som personlig hjælper.

Den person, vælgeren udpeger som personlig hjælper ved stemmeafgivningen, er ikke forpligtet til at påtage sig dette hverv, hvorimod enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrelse eller tilforordnet vælger, se lovens § 31, stk. 1 og 2. Der ydes derfor heller ikke vederlag (diæter) fra det offentlige for at yde personlig bistand ved stemmeafgivningen.

Den person, vælgeren udpeger til at yde personlig bistand ved stemmeafgivningen, er forpligtet til at hjælpe vælgeren i overensstemmelse med valglovgivningen. Den person, vælgeren udpeger, må ikke give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme på, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt., ligesom vedkommende ikke må udsætte vælgeren for anden form for holdningsmæssig påvirkning. Hjælperen må heller ikke optræde støjende eller truende eller på anden måde forstyrre den offentlige ro og orden, ligesom hjælperen ikke må forhindre, at kun vælgeren og hjælperen – og evt. en myndighedsperson – overværer vælgerens stemmeafgivning, se lovens § 48, stk. 1, 1. pkt.

Hvis den personlige bistand ydes af én myndighedsperson og én personligt udpeget hjælper, tilkommer det i første omgang den myndighedsperson, der er til stede ved stemmeafgivningen, at påse, at disse principper bliver overholdt ved stemmeafgivningen, og hvis dette ikke er tilfældet, at afbryde stemmeafgivningen og tilkalde en (anden) valgstyrelse. Hjælperen skal som andre personer i stemmelokalet rette sig efter valgstyrelsens anvisninger og skal om nødvendigt, hvis valgstyrelsen bestemmer dette, forlade lokalet, se lovens § 50, 1. og 2. pkt. Den fornødne personlige bistand til vælgerens stemmeafgivning må, medmindre vælgeren ikke ønsker at få personlig bistand til at stemme, herefter gives af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere i overensstemmelse med den almindelige regel herom. Vælgeren kan også udpege en ny personlig hjælper, og i visse tilfælde kan den personlige bistand ydes alene af en person udpeget af vælgeren, se ovenfor.

7.4.4. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen

En vælger har mulighed for at få personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen kan kun ydes, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den eller dem, der yder personlig bistand, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 49, stk. 4.

Hvis personlig bistand til stemmeafgivningen ydes af en myndighedsperson og en person, der er udpeget af vælgeren selv, og vælgeren ligeledes ønsker personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen, skal vælgeren umiddelbart over for *både* den person, der er udpeget af vælgeren selv, *og* myndighedsperso-

nen utvetydigt kunne tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er ikke nok, at vælgerens tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme, alene opfattes som utvetydig af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Hvis myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, er uenige om, hvad vælgeren tilkendegiver om, hvad vælgeren vil stemme, kan vælgerens tilkendegivelse om sin stemmeafgivning ikke betragtes som utvetydig, medmindre tvivlen umiddelbart kan afklares ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren selv har taget med, hvor der står, hvad vælgeren ønsker at stemme, er ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme. En tilkendegivelse formidlet gennem tolk er som udgangspunkt heller ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse. Vælgeren må i disse tilfælde supplerende tilkendegive umiddelbart over for hjælperne, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er forudsat i valglovgivningen, at den nødvendige kommunikation om vælgerens stemmeafgivning mellem vælgeren og dem, der hjælper vælgeren med stemmeafgivningen, foregår på dansk, når bistanden ydes af både en myndighedsperson og en person, der er udpeget af vælgeren selv.

Vælgerens tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme, skal være *utvetydig* og må ikke kunne misforstås. Når man bedømmer dette, kan man tage udgangspunkt i de krav, der stilles til, at en skriftlig tilkendegivelse på en brevstemmeseddel med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvad vælgeren ønsker at stemme, se afsnit 9.3.2. Der er ikke noget i vejen for umiddelbart at afklare tvivlen ved at stille vælgeren supplerende neutrale spørgsmål.

I de tilfælde, hvor valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) anses som en *umiddelbar* og *utvetydig* tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger, der ønsker personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen, ved brug af tegnsprogstolk kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en *umiddelbar* og *utvetydig* tilkendelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktilt tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valget til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelsens eller den tilforordnede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

7.4.5. Mulighed for at vognstemme

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet – en såkaldt vognstemme – f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet, se lovens § 49, stk. 1, sidste pkt. To valgstyrere eller tilforordnede vælgere skal i så fald bringe stemmesedlen ud til vælgeren, når de har sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i lovens § 47. Når vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrerne eller de tilforordnede vælgere stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bærer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt.

Personlig bistand kan som hidtil ydes ved stemmeafgivning uden for stemmelokalet. Stemmeafgivning uden for stemmelokalet må derfor tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen sker *uden for hørevidde af andre* end vælgeren selv og de medvirkende valgstyrelse, tilforordnede vælgere og/eller en evt. personligt udpeget hjælper.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have personlig bistand til at afkrydse stemmesedlen, gælder tilsvarende som anført i afsnit 7.4.4.

De hjælpemidler, der skal stilles til rådighed, skal være stillet til rådighed ved stemmeafgivningen og dermed ikke kun i stemmerummet. Det betyder, at også vælgere, der foretager stemmeafgivning umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have mulighed for at få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler, i det omfang et hjælpemiddel efter sin art kan anvendes uden for stemmelokalet, dvs. de sorte penne og de (stand)luppe, der ikke er fastgjort.

7.4.6. *Tavshedspligt*

De personer, der står for afstemningen, og de personer, der yder personlig bistand, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, på hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt.

De personer, der står for afstemningen, må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har været til stede for at afgive stemme, eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 51, stk. 1, 2. pkt.

De myndighedspersoner, der medvirker ved afstemningen, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndighedspersonen medvirker som hjælper, herunder personligt udpeget hjælper.

7.5. *Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne*

Ifølge lovens § 50 kan valgstyrelse bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal afgive stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrelse kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrelses anvisninger.

Tidligere havde de opstillede kandidater (og for hver kandidat en vælger, som kandidaten havde udpeget for valgstyrelse) en særlig ret til at opholde sig i stemmelokalet. Denne regel er ophævet. Det har dog ikke med ophævelsen af reglen været hensigten at ændre eventuelle lokale traditioner for, at kandidater og deres eventuelle repræsentanter kan være til stede på afstemningsstederne, men det vil bero alene på valgstyrelses beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende må være til stede på afstemningsstederne.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne.

Den person, en vælger selv har udpeget til at hjælpe sig med stemmeafgivningen, hører ikke til de personer, der står for afstemningen. Valgstyrelse kan derfor bortvise sådanne personer, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det, se afsnit 7.5.

7.6. *Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i valglokalerne m.v.*

Valgstyrelse skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se lovens § 50, 3. pkt.

Påbuddet for valgstyrene om at sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation, gælder efter bestemmelsen også enhver anden form for holdningsmæssig påvirkning. Bestemmelsen er en kodificering af de almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling. Forbuddet mod valgagitation og anden holdningsmæssig påvirkning af vælgeren indebærer således, at der ikke må uddeles materiale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f.eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende, se nedenfor.

Endvidere må materiale, der ganske vist ikke agiterer for et bestemt synspunkt i forbindelse med aktuelle politiske spørgsmål eller giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende, men som udsætter vælgeren for holdningsmæssige påvirkninger, ikke være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Heller ikke oplysende materiale om emnerne for valget eller om aktuelle politiske spørgsmål må være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil.

Der vil kunne være tale om valgagitation, hvis der i valglokalerne er ophængt bannere, plakater m.v. for hjælpeorganisationer o.lign., hvis de pågældende organisationer har været aktive i valgkampen. Som et eksempel kan nævnes, at der ved folkeafstemningen den 3. december 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning var et afstemningssted, hvor der inden og på afstemningsdagen hang et banner for Red Barnet, der havde været aktive i »Ja«-kampagnen i forbindelse med folkeafstemningen. Der var med banneret således tale om valgagitation, hvorfor banneret skulle fjernes omgående. Valgstyrene skal således være opmærksomme herpå og på allerede ophængte bannere m.v. på afstemningsstederne.

Forbuddet gælder enhver form for holdningsmæssig påvirkning af vælgeren, uanset mediet hvorved eller måden hvorpå eller personen hvorfra den holdningsmæssige påvirkning finder sted. Holdningsmæssig påvirkning via kommunens eller valgstyres eller tilforordnede vælgers tændte elektroniske medier (tv, computere, mobiltelefoner, smartphones og tablets m.v.) er omfattet af forbuddet.

Der må således ikke være et tændt tv i valglokalerne.

Også holdningsmæssig påvirkning fra andre vælgere er omfattet af forbuddet. Det er dog forudsat i loven, at valgstyrene alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At vælgere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater el.lign. med opfordringer til at stemme på et bestemt parti eller en bestemt kandidat eller har deres mobiltelefoner, smartphones, tablets m.v. tændt, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrene skal skride ind.

Derimod må valgstyrene og tilforordnede vælgere samt kommunalt ansatte, der deltager i afviklingen af afstemningen, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære emblemer, mærkater eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende. En nål med FN's Verdensmål eller den gule sløjfe (»Støt vore soldater«) må anses for en sådan holdningsmæssig manifestation.

Det er ikke strid med bestemmelsen at bære dannebrogsemler eller lignende eller at flage med dannebrogflag.

Det er endvidere ikke i strid med bestemmelsen at bære skilte med angivelse af navn, stilling, funktion ved valget eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse give valgstyrene, tilforordnede vælgere eller kommunalt ansat personale, der deltager i afviklingen af afstemningen, nærmere anvisninger om, hvorledes det mest hensigtsmæssigt synliggøres over for vælgerne, hvem der kan rettes henvendelse

til, hvis der er spørgsmål i forbindelse med valghandlingen. Anvisningerne skal gives i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Af hensyn til iagttagelsen af forbuddet mod, at valgstyrere og tilforordnede vælgere (samt personligt udpegede hjælpere) under afstemningen giver vælgerne råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt., *henstiller* ministeriet til, at valgstyrere, tilforordnede vælgere og evt. medhjælpende kommunalt ansat personale alene henvender sig til vælgerne på dansk.

Valgstyrerne skal i øvrigt sørge for, at vælgerne kan komme uforstyrret til og fra valglokalerne. Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med lovens § 50. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning »i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil«. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor valglokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til valglokalerne. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på valgdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for »passende afstand«, vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med valglokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, evt. bruger, af den matrikel, hvor bygningen med valglokalerne ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset at en sådan valgagitation m.v. ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Kommunalbestyrelsen vil således f.eks. kunne vælge den praksis ikke at tillade benyttelse af valgplakater, herunder »levende plakatsøjler«, på matriklen. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med valglokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke nedtage valgplakater m.v., som er lovligt ophængt i henhold til vejlovgivningen. Om kommunalbestyrelsens tilladelse til opsætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.12.

Reglerne giver ikke hjemmel for kommunalbestyrelsen til at gribe ind over for valgplakater, bannere o.lign. på private områder, private husmure m.v.

Der er intet i vejen for, at kommunalbestyrelsen frem mod valgdagen ved forskellige generelle tiltag som f.eks. annoncer, oplysningskampagner o.lign. forsøger at få vælgerne til at møde frem og stemme på valgdagen. Der er heller ikke noget til hinder for, at kommunen i forbindelse med sådanne generelle tiltag udlodder mindre præmier, f.eks. ved en essaykonkurrence eller en quiz om kommunen. Der er imidlertid ikke i valglovgivningen hjemmel til udlodning af præmier eller lignende til (nogle af) vælgerne i forbindelse med, at de møder frem og afgiver deres stemme. Det er endvidere ikke en opgave, som kommunalbestyrelsen kan påtage sig med hjemmel i kommunalfuldmagtsreglerne.

7.7. Fotografering af stemmeafgivningen og publicering af billeder af en udfyldt stemmeseddel på de sociale medier

Det er ikke tilladt, at en vælger fotograferer sin udfyldte stemmeseddel og herefter publicerer billedet på de sociale medier eller andre steder. Det er i strid med stemmehemmeligheden, som følger af lovens § 48, stk. 3, hvoraf det fremgår, at vælgeren skal sammenfolde sin stemmeseddel efter stemmeafgivningen, så ingen kan se, hvordan vælgeren har stemt.

Valgstyrerne bør derfor informere de vælgere, der retter henvendelse herom, om, at det ikke er tilladt at fotografere sin udfyldte stemmeseddel. Da det imidlertid ikke er strafbart på denne måde at bryde stemmehemmeligheden, kan valgstyrerne alene gribe ind med en henstilling om at overholde stemmehemmeligheden i de tilfælde, hvor valgstyrerne bliver bekendt med, at en vælger vil tage et billede af sin udfyldte stemmeseddel. Kommunalbestyrelsen er således heller ikke forpligtet til at reagere, hvis det efterfølgende opdages, at en vælger har publiceret et billede af sin udfyldte stemmeseddel på de sociale medier eller andre steder.

7.8. Indsamlinger m.v. på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen afgør som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med valglokalerne er beliggende, om der må ske indsamlinger til almennyttige formål (Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp m.v.) på valgdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Indsamlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for valglokalerne.

Indsamlingerne skal ske i overensstemmelse med reglerne i indsamlingsloven (lov nr. 511 af 26. maj 2014 med senere ændringer). Det indebærer bl.a., at en indsamling kræver tilladelse fra Indsamlingsnævnet. Det gælder både for opstilling af en indsamlingsbøsse og for gadeindsamling, hvor der rettes personlig henvendelse til vælgerne på åben gade eller andre offentlige steder med opfordringer til at yde bidrag til et forud angivet formål. Det er den forening, organisation m.v., som foretager indsamlingen, som har pligt til at indhente tilladelsen fra Indsamlingsnævnet og til at sikre, at eventuelle vilkår for tilladelsen og andre regler for indsamlingen overholdes. Nærmere oplysninger kan findes på Indsamlingsnævnets hjemmeside: <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/indsamlingsnaevnet> eller ved henvendelse til nævnet.

Kommunalbestyrelsen kan også tillade afholdelse af almennyttige lotterier ved afstemningsstederne.

Almennyttige lotterier skal overholde reglerne i spilleloven (lovbekendtgørelse nr. 1303 af 6. december 2020 med senere ændringer) og bekendtgørelsen om almennyttige lotterier (bekendtgørelse nr. 1288 af 29. november 2019). Dette indebærer bl.a., at der skal ansøges om tilladelse fra Spillemyndigheden eller – for almennyttige lotterier med en salgssum under 20.000 kr. – ske anmeldelse til Spillemyndigheden. Nærmere oplysninger kan findes på Spillemyndighedens hjemmeside: <https://www.spillemyndigheden.dk/almennyttigt-lotteri> eller ved henvendelse til myndigheden.

Eventuelle indsamlinger eller afholdelse af almennyttige lotterier skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre valghandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af valglokalerne. Det skal således være muligt for vælgere at komme ind og ud af valglokalerne uden at blive standset eller anråbt af eventuelle indsamlere eller udbydere af almennyttige lotterier ved afstemningsstedet. Valgstyrerne skal påse dette på valgdagen, ligesom de skal påse, at vælgerne ikke i forbindelse med sådanne indsamlinger eller almennyttige lotterier udsættes for valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Indenrigs- og Boligministeriet skal på baggrund af valgklager ved folketingsvalget den 18. juni 2015 over indsamlinger til almennyttige formål på valgsteder *henstille*, at kommunalbestyrelsen er særligt opmærksom på, at indsamlinger ikke må være til gene for vælgere.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om tilladelse til og betingelser for indsamlinger eller almennyttige lotterier skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille som vilkår, at indsamlingen eller det almennyttige lotteri opfylder betingelserne i indsamlingsloven henholdsvis spillelovgivningen, og at den påkrævede tilladelse eller anmeldelse forevises.

7.9. Andre afstemninger samtidig med valg

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i forbindelse med valget skal afholdes en særlig lokal afstemning, f.eks. valg til ældrerådet. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra folketingsvalget, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgernes adgang til at stemme ved folketingsvalget eller på gennemførelsen af valget i øvrigt, og sådan, at folketingsvalget har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

Hvad angår afholdelse af bindende kommunale folkeafstemninger samtidig med valget, henvises til reglerne om disse afstemninger i kapitel 11 a i den kommunale og regionale valglov samt til det daværende Social- og Indenrigsministeriums orienteringsbreve af 8. august 2018 og 5. februar 2019. Brevene kan findes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder/generelle-skrivelser>.

7.10. Exit polls

Valglovgivningen indeholder ikke bestemmelser om, hvorvidt eller på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på valgdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter lovens § 50 skal vælgerne kunne stemme uden umiddelbart inden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på valgdagen i valglokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for valglokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse, om og på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret. Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse gælder der ikke et forbud mod offentliggørelse af sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på valgdagen er afsluttet. Et sådant forbud kan ikke udledes af forbuddet i loven mod foretagelse af stemmeoptælling og offentliggørelse af resultatet inden kl. 20 på valgdagen.

7.11. Pressens adgang til stemmelokalerne

Det er valgstyrene på afstemningsstedet, der som ansvarlige for afstemningen på valgdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til lokalerne på en måde, der strider mod stemmehemmeligheden. Pressen må under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige personlige bistand til stemmeafgivningen, må være til stede, se lovens § 48, stk. 1, og § 49. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet (vognstemme), må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning. Pressen må heller ikke se, hvad en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvordan vælgeren har stemt, se lovens § 48, stk. 3. Dette gælder, uanset om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvordan vælgeren har stemt. Vælgeren kan altså ikke bestemme, at andre skal se den udfyldte stemmeseddel, før den bliver lagt i stemmekassen.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod forbuddet i lovens § 50 mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.6 og 7.10. Hvis pressen får adgang til stemmelokalerne, skal valgstyrene sikre, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes eller medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation over for de vælgere, der er til stede i lokalet.

Valgstyrene skal endvidere sikre, at pressens eventuelle tilstedeværelse sker uden gene eller ulempe for vælgerne under hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling.

Indenrigs- og Boligministeriet skal i den forbindelse og på baggrund af valgklager ved folketingsvalget den 18. juni 2015 over mediernes interviews med partiledere på valgsteder *henstille*, at valgstyrene er særligt opmærksomme på, at mediernes interviews med bl.a. partiledere ikke må foregå på en sådan måde, at de er til gene for andre vælgere, f.eks. ved at disse bliver filmet mod deres vilje, eller at adgangsvejene blokeres.

Valgstyrene bedes ligeledes være særligt opmærksomme på, at det vil kunne have karakter af valgagitation, hvis politikere interviewes i valglokalerne.

Valgstyrernes afgørelse af, om og på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

7.12. Valgobservatører

Der er ikke i valglovgivningen særlige regler om valgobservatører. Baggrunden herfor er, at valg i Danmark i udgangspunktet er åbne og frit tilgængelige for enhver, så længe de pågældende ikke forstyrrer valghandlingen. Se afsnit 7.5 om opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne. Dette gælder således også for både danske og udenlandske valgobservatører, der kan være til stede på afstemningsstedet og i stemmelokalerne på lige fod med alle andre. Valgobservatørerne må ikke overvære en vælgers stemmeafgivning, heller ikke selv om dette er vælgerens ønske.

Danmark har ved flere tidligere valg haft besøg af valgobservatører i form af repræsentanter fra andre parlamentariske forsamlinger, valgadministrationer, NGO'er og partier i andre lande.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* til, at kommunerne instruerer valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere i at udvise imødekommenhed over for valgobservatører.

Kommunerne har – ligesom alle andre – desuden mulighed for selv at invitere valgobservatører, som f.eks. interesserede udenlandske kolleger og samarbejdspartnere, til at overvære folketingsvalget.

7.13. Børn i stemmerummet

Vælgeren skal være alene i stemmerummet, medmindre vælgeren har brug for personlig bistand, jf. lovens § 48, stk. 1, og § 49. Indenrigs- og Boligministeriet har imidlertid ikke bemærkninger til, at valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere tillader, at mindre børn, der ikke kan efterlades uden opsyn, går med en forælder ind i stemmerummet og overværer stemmeafgivningen. Det er en forudsætning, at børnene er under den skolepligtige alder og endnu ikke har lært alfabetet. Børn, der kommer med ind i stemmerummet, må således ikke kunne afkode, hvor forælderen sætter krydset, så de kan bryde stemmehemmeligheden ved at afsløre over for tredjemand, hvem forælderen stemte på.

Når børnene er for store til at overvære stemmeafgivningen, vil det være en mulighed, at valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger i stedet gør opmærksom på, at det store barn er velkomment til at se på stemmesedlen og gå med forælderen ind i stemmerummet, hvorefter barnet går ud og stiller sig på den anden side af stemmerummet (gardinet) og venter, mens forælderen sætter krydset. På denne måde kan også børn, der ikke må overvære stemmeafgivningen, få indblik i, hvordan et valg forløber.

8. Brevstemmeafgivning

Ved folketingsvalg kan der brevstemmes efter reglerne i lovens kapitel 8 om brevstemmeafgivning.

Her i landet kan der brevstemmes i de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest tredjesidste hverdag før valgdagen (herunder lørdag), se lovens § 56, stk. 1. Der kan i denne periode brevstemmes på borgerservicecentre m.v. (se afsnit 8.2), i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem (se afsnit 8.4), på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse (se afsnit 8.3).

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før valgdagen, se afsnit 8.6. Vælgere til folketingsvalget på Færøerne og i Grønland kan også brevstemme på brevstemmesteder i Danmark, se afsnit 8.7.

Om materialet til brug for brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.1. Om kommunens modtagelse og registrering af de modtagne brevstemmer, se afsnit 8.8.

8.1. Brevstemmematerialet

8.1.1. Brevstemmematerialets udformning

Ved brevstemmeafgivningen må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet af Indenrigs- og Boligministeriet, se lovens § 60.

Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg består af:

- 1) En grå stemmeseddel påtrykt ordene »Stemmeseddel til folketingsvalg« og forsynet med tre rubrikker til at angive henholdsvis partibogstav, partinavn og kandidatnavn. Nye brevstemmesedler fremstillet

i 2021 er orange, men vil først blive udsendt fra Stibo Complete (tidligere Rosendahls) efter restoplaget af grå brevstemmesedler, se afsnit 8.1.2.

- 2) En blå konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene »Stemmeseddel til folketingsvalg« samt en kort vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes. Nye brevstemmekonvolutter fremstillet i 2021 er orange, men vil først blive udsendt fra Stibo Complete efter restoplaget af blå konvolutter, se afsnit 8.1.2.
- 3) Et følgebrev. Følgebrevets ene side er forsynet med rubrikker til angivelse af den kommunalbestyrelse, følgebrevet skal sendes til, samt vælgerens navn, fødselsdato, bopæl og underskrift i tilknytning til en fortrykt tekst, hvoraf det bl.a. fremgår, at den stemmeseddel, der fremsendes i den lukkede konvolut, er en stemmeseddel til folketingsvalg fra den vælger, der har underskrevet følgebrevet. Den samme side er endvidere forsynet med rubrikker i tilknytning til en fortrykt tekst til stemmemodtagerens attestation af vælgerens brevstemmeafgivning. Følgebrevets anden side er påtrykt en vejledning om fremgangsmåden ved afgivelsen af brevstemme. I nederste højre hjørne på vejledningssiden (bagsiden) er trykt »Schultz 2008«, »Rosendahls-Schultz Grafisk 2012«, »Rosendahls-SchultzGrafisk 2014«, »Rosendahls 2016« eller »2021«.
- 4) En gulbrun yderkuvert, der på forsiden i nederste venstre hjørne er påtrykt ordene »Stemmeseddel til folketingsvalg«. Forsiden er endvidere forsynet med rubrikker til angivelse af, hvilken kommunes kommunalbestyrelse yderkuverten med indeholdt brevstemme skal sendes til. Yderkuvertens bagside er forsynet med rubrikker til angivelse af vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.

Kommunalbestyrelsen kan derudover anvende det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD's system, og den yderkuvert, der passer til dette følgebrev. Dette materiale skal efter Indenrigs- og Boligministeriets bestemmelse sidestilles med de følgebrev og yderkuverter, som Indenrigs- og Boligministeriet har fået fremstillet, og kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen står for, se lovens § 66, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen skal dog sørge for, at der på alle brevstemmesteder i kommunen findes eksemplarer af Indenrigs- og Boligministeriets brevstemmemateriale, inkl. følgebrev og yderkuvert. Det må således ikke forekomme, at en vælger afvises fra at afgive en brevstemme, f.eks. fordi vedkommende ikke kan fremsøges i KMD's system eller pga. tekniske problemer med udskrivningen af følgebrevet fra KMD's system. I sådanne tilfælde skal vælgeren tilbydes at anvende Indenrigs- og Boligministeriets brevstemmemateriale, hvor følgebrevet kan udfyldes i hånden.

8.1.2. Nyt brevstemmemateriale og benyttelse af restoplag. Bestilling og betaling af nyt materiale

Indenrigs- og Boligministeriet har senest i 2021 ladet fremstille nyt brevstemmemateriale til folketingsvalg. Brevstemmematerialet har samme format og indeholder samme bestanddele (se afsnit 8.1.1) som tidligere oplag af brevstemmematerialet. Det nye brevstemmemateriale ved folketingsvalg er dog orange. Når der ikke længere lagerføres blå brevstemmekonvolutter og grå brevstemmesedler til folketingsvalg, vil Stibo Complete (tidligere Rosendahls) således gå over til at udsende orange brevstemmekonvolutter med orange brevstemmesedler til folketingsvalg. Både materialet fremstillet i 2008, 2012, 2014, 2016 og 2021 kan benyttes ved brevstemmeafgivningen.

Brevstemmemateriale fremstillet før 2008 kan derimod *ikke* benyttes, men skal kasseres. Endvidere kan brevstemmemateriale beregnet til Europa-Parlamentsvalg, kommunale og regionale valg eller folkeafstemninger *ikke* benyttes til folketingsvalg.

Brevstemmematerialet skal altid findes hos kommunerne (herunder også på borgerservicecentre m.v., hvor vælgeren kan brevstemme), se lovens § 60, stk. 2, 2. pkt. Det skyldes, at statsministeren kan udskrive folketingsvalg når som helst, og brevstemmeafgivningen skal kunne gå i gang samme dag,

som valget udskrives, hvis det udskrives 3 uger før valgdagen eller tættere på valgdagen. I praksis udskrives folketingsvalg ca. 3-4 uger før valgdagen. Brevstemmematerialet kan bestilles hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com. Det er ikke muligt at bestille brevstemmemateriale via forlagets hjemmeside.

Kommunerne bliver faktureret af Stibo Complete for det materiale, der bestilles. Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse, på skibe og havanlæg samt i udlandet afholdes dog af Indenrigs- og Boligministeriet.

8.2. Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme (borgerservicecentre o. lign.)

8.2.1. Generelle regler

Enhver vælger kan brevstemme i enhver kommune her i landet, se lovens § 53. På de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme, kan der brevstemmes i de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest tredjesidste hverdag før valgdagen, herunder lørdag, se lovens §§ 53 og 56, stk. 1.

Enhver vælger, der kan identificere sig, se lovens § 61, har således en lovmæssig ret til inden for dette tidsrum at brevstemme i enhver kommune i hele landet på de steder, hvor kommunalbestyrelsen har bestemt, at vælgere kan brevstemme, se lovens § 53.

Brevstemmeafgivningen kan ikke forbeholdes vælgere, der har bestilt tid, men kommunalbestyrelsen må gerne tilbyde vælgerne at bestille tid for at undgå ventetid i forbindelse med brevstemmeafgivningen.

8.2.2. Kommunalbestyrelsens valg af brevstemmesteder

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme. Inden for valglovgivningens rammer er det op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, hvor brevstemmeafgivningen skal finde sted.

Det er forudsat i loven, at kommunalbestyrelsen skal sikre sig, at vælgeren ikke får for lang afstand til et sted, hvor vælgeren kan brevstemme, og at der er rimelige muligheder for offentlig og privat transport til brevstemmestedet. Det kan være hensigtsmæssigt at give adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerservicecentre inkl. filialer. I større kommuner kan det være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere sørge for, at de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, er tilstrækkeligt afskærmet, og at vælgerne ikke udsættes for holdningsmæssig påvirkning m.v. For mere herom, se afsnit 8.2.4.

8.2.3. Åbningstider og annoncering

Der skal være personale til stede, der kan fungere som brevstemmemodtagere for de vælgere, der måtte henvende sig for at brevstemme inden for almindelig ekspeditionstid i hele den periode, hvor enhver vælger kan brevstemme. En kommune må således ikke holde et borgerservicecenter åbent i kortere tid for brevstemmeafgivning end borgerservicecentrets almindelige åbningstid. Det gælder også, hvis borgerservicecentret har længere åbent den sidste dag, der kan brevstemmes, end det tidsrum, der som minimum skal være åbent for brevstemmeafgivning, dvs. kl. 9-16.

Åbningstiden for brevstemmeafgivning og evt. andre borgerserviceekspeditioner må dog godt afvige fra den pågældende lokations almindelige åbningstid, hvis kommunen afholder brevstemmeafgivning på et sted, hvor der foregår andre aktiviteter end borgerserviceekspeditioner, f.eks. på et bibliotek, en

uddannelsesinstitution eller et kulturhus m.v., se afsnit 8.2.4. Det gælder også, selv om kommunen ikke har selvstændige borgerservicecentre, men udelukkende har sådanne »blandede« borgerservicefunktioner. Kommunen bør i givet fald annoncere åbningstiderne for brevstemmeafgivning og andre borgerserviceekspeditioner synligt på stedet og på kommunens hjemmeside og evt. på den pågældende lokations hjemmeside. Kommunen bør samtidig sikre sig, at medarbejdere på de pågældende lokationer og i borgerservice m.v. er bekendt med eventuelle differentierede åbningstider og dermed er i stand til at vejlede vælgere herom.

Kommunalbestyrelsen skal på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, holde åbent for brevstemmeafgivning som minimum i tidsrummet kl. 9-16 den sidste dag, hvor der kan brevstemmes, se lovens § 56, stk. 2. Dette gælder, uanset om denne dag er en lørdag. Det vil være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige steder i kommunen, hvor der kan brevstemmes, åbent nogle timer denne dag.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt også at holde brevstemmestederne i kommunen åbent nogle timer de to forudgående lørdage før den sidste dag for brevstemmeafgivning.

Det er forudsat i loven, at kommunen på sin hjemmeside og på anden egnet måde, f.eks. ved annoncering i lokale dagblade, offentliggør, hvilken eller hvilke afdelinger i kommunen der varetager brevstemmefunktionen og disses åbningstid.

8.2.4. Afskærmning og sikring mod holdningsmæssig påvirkning. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i valgbusser o.lign.

Det er en forudsætning, at det lovfæstede princip om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valgbehandlingen overholdes, når kommunalbestyrelsen tilrettelægger brevstemmeafgivningen og beslutter, hvor i kommunen enhver vælger skal kunne brevstemme.

Kommunen skal således sikre, at vælgerne kan afgive deres brevstemme uden at blive udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 8. Brevstemmeafgivningen bør derfor som udgangspunkt foregå i et særligt lokale eller i afskærmede omgivelser, hvor der ikke er fremlagt eller ophængt materiale, der kan tolkes som agiterende eller i øvrigt holdningspåvirkende.

Brevstemmeafgivningen skal i alle tilfælde fortsat forestås af kommunalt ansat personale. Kommunalbestyrelsen skal sørge for behørig instruktion af det kommunale personale, herunder om forbuddet mod at give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme, reglerne om hjælp til stemmeafgivning og den korrekte udfyldning af stemmeseddel, følgebrev og yderkuvert m.v.

Kommunalbestyrelsen bør være særligt opmærksom på dette, hvis brevstemmeafgivningen henlægges til andre dele af den kommunale forvaltning end borgerservicecentre, f.eks. biblioteker eller kulturhuse m.v., eller til mobile enheder, f.eks. valgbusser eller biblioteksbusser, eller til midlertidige afstemningssteder, f.eks. på banegårde eller uddannelsesinstitutioner. Brugen af mobile eller midlertidige brevstemmesteder forudsætter, at der sker den fornødne afskærmning af de lokaliteter, hvor brevstemmeafgivningen foregår, samt at stemmehemmeligheden og valghandlingens uforstyrrede afvikling er sikret i tilstrækkelig grad – herunder også, når der ydes personlig bistand til stemmeafgivningen, se afsnit 8.2.6.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivning til biblioteker, hvor der som et led i bibliotekets forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen er fremlagt holdningspåvirkende materiale, er det et krav, at dette materiale er anbragt således, at det ikke befinder sig i eller i nærheden af det område, hvor brevstemmeafgivningen foregår. Blandt andet ved den fornødne skiltning, afskærmning,

støjdæmpning og den fornødne bemanning ved dertil instrueret kommunalt personale skal det sikres, at valghandlingen kan afvikles forsvarligt, stemmehemmeligheden overholdes og brevstemmematerialet opbevares forsvarligt. Disse hensyn indebærer, at brevstemmemodtagere skal have den fornødne alder og modenhed, for at brevstemmeafgivningen kan foregå på en betryggende måde. Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse skal brevstemmemodtagere således normalt være myndige (være fyldt 18 år), idet de bl.a. på kommunens vegne skal attestere følgebrevet til brevstemmen og om nødvendigt kunne yde personlig bistand til stemmeafgivningen.

Der skal endvidere være den nødvendige plads og indretning til, at vælgeren kan afgive sin brevstemme uden overværelse af andre, og at den fornødne hjælp kan ydes de vælgere, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen.

Forbuddet mod, at der på biblioteker fremlægges eller ophænges materiale, der kan tolkes agiterende m.v., på det sted, hvor brevstemmeafgivningen afvikles, er ifølge Slots- og Kulturstyrelsen foreneligt med bibliotekernes forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen, herunder ved fremlæggelse af partiernes valgmateriale m.v. Bibliotekerne kan derfor normalt benyttes til brevstemmeafgivning, uden at dette strider imod bibliotekernes informationsforpligtelse. Det bemærkes herved, at valgmateriale m.v. som nævnt godt må være fremlagt i rum og på steder, som vælgerne passerer på vej til brevstemmeområdet.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivningen til steder med fri adgang for offentligheden, f.eks. en uddannelsesinstitution eller en banegård m.v., skal der udvises særlig omhu for at sikre lovgivningens krav til valghandlingens uforstyrrede varetagelse, herunder i form af den fornødne afskærmning af brevstemmelokalerne og sikring af vælgeren mod holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden brevstemmeafgivningen. Det indebærer bl.a., at der ikke må afholdes vælgermøder i umiddelbar tidsmæssig tilknytning til brevstemmeafgivningen, således at vælgerne efter at have deltaget i et vælgermøde kan gå direkte hen og brevstemme i f.eks. et tilstødende lokale. Se lovens § 61, stk. 8, hvorefter stemmemodtageren påser, at vælgere, der ønsker at brevstemme, ikke udsættes for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning *i umiddelbar tilknytning* til brevstemmeafgivningen. Kommunalbestyrelsen bør derfor ved fastlæggelsen af dato og tidsrum for brevstemmeafgivning på steder med fri adgang for offentligheden forinden undersøge, om der er planlagt afholdt vælgermøder de pågældende steder, og om muligt træffe aftale med de pågældende lokationer om, at der ikke afholdes vælgermøder op til eller samtidig med brevstemmeafgivningen.

Der er ikke adgang til at oprette faste brevstemmesteder på eller ud til offentlig vej. Under forudsætning af, at der sker den nødvendige iagttagelse af de ovenfor nævnte almindelige principper for en betryggende, neutral og sikker brevstemmeafgivning, vil der dog kunne foranstalles brevstemmeafgivning fra mobile enheder, f.eks. en bogbus eller lignende.

8.2.5. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme

Indenrigs- og Boligministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler, se lovens § 61.

8.2.5.1. Instruktion af stemmemodtagere

Indenrigs- og Boligministeriet modtager op til hvert valg henvendelser fra kommunerne om, hvorvidt brevstemmer, hvor følgebrevet ikke er udfyldt korrekt, kan tages i betragtning, herunder særligt, hvor der er begået administrative fejl. Ministeriet skal derfor indskærpe vigtigheden af, at de kommunalt ansatte

og tilforordnede vælgere, der skal virke som stemmemodtagere, er tilstrækkeligt instrueret om proceduren for afgivelse og modtagelse af brevstemmer, herunder vigtigheden af, at der udvises den største omhyggelighed hermed. Stemmemodtagerne bør være særligt opmærksomme på, at der er anvendt det korrekte følgebrev, og at følgebrevet er udfyldt korrekt af både vælgeren og stemmemodtageren, så tvivlstilfælde ved den senere gennemgang af brevstemmerne mindskes mest muligt. Manglende iagttagelse af den foreskrevne fremgangsmåde kan føre til, at brevstemmen ikke kan tages i betragtning, se afsnit 8.8.4.3. og 9.3.2.

8.2.5.2. Identifikation af vælgeren og udlevering af brevstemmemateriale

Vælgere, der ønsker at brevstemme, skal vise den nødvendige legitimation til brevstemmemodtageren, inden brevstemmematerialet udleveres, se lovens § 61, stk. 1.

Vælgerens valgkort kan tjene som identifikation af vælgeren, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Benyttes valgkortet, skal vælgeren dog, for at vælgeren kan anses for identificeret, oplyse sin fødselsdato, dvs. dag, måned og årstal, eller fremlægge anden form for ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår, over for stemmemodtageren, inden brevstemmematerialet kan udleveres. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret.

Er der tvivl om vælgerens identitet, skal denne fastslås. Dette skal om nødvendigt ske ved, at vælgeren fremlægger dokumentation herfor. I den forbindelse kan det digitale sundhedskort (app'en »Sundhedskortet«) og det digitale kørekort (app'en »Kørekort«) indgå. For mere om principperne for identifikation af vælgeren henvises til afsnit 7.3.1 om identifikation af vælgeren på valgdagen.

8.2.5.3. Udfyldning og afgivelse af brevstemme. Stemmemhemmelighed

Ved brevstemmeafgivning anfører vælgeren på stemmesedlen navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der har kandidater opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i den pågældende storkreds, anfører vælgeren på stemmesedlen navnet på kandidaten, eventuelt sammen med partinavnet og/eller bogstavbetegnelsen. Se lovens § 61, stk. 2.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed uden at andre kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, se dog afsnit 8.2.6 om de tilfælde, hvor vælgeren får personlig bistand til stemmeafgivningen. Reglen gælder også i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i f.eks. borgerservicecentret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder, uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt.

Det er endvidere ikke tilladt, at en vælger fotograferer sin udfyldte stemmeseddel og herefter publicerer billedet på de sociale medier eller andre steder. Det vil være i strid med stemmemhemmeligheden, som følger af lovens § 61, stk. 3, 1. pkt. Brevstemmemodtagerne bør derfor informere de vælgere, der retter henvendelse herom, om, at det ikke er tilladt at fotograferer sin udfyldte stemmeseddel. Da det imidlertid ikke er strafbart på denne måde at bryde stemmemhemmeligheden, kan brevstemmemodtagerne alene gribe ind med en henstilling om at overholde stemmemhemmeligheden i de tilfælde, hvor brevstemmemodtagerne bliver bekendt med, at en vælger vil tage et billede af sin udfyldte stemmeseddel. Kommunalbestyrelsen er således heller ikke forpligtet til at reagere, hvis det efterfølgende opdages, at en vælger har publiceret et billede af sin udfyldte stemmeseddel på de sociale medier eller andre steder.

Når vælgeren har udfyldt brevstemmesedlen, lægger vælgeren stemmesedlen i konvolutten. Derefter udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer

stemmeafgivningen. Ved attestationen anfører stemmemodtageren – således som den fortrykte tekst til brug for attestationen foreskriver – dato, underskrift, stilling og myndighedens stempel på følgebrevet. Hvis stemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

Som anført i afsnit 8.1.1 kan kommunalbestyrelsen anvende det følgebrev, som kan udskrives fra KMD's system, og den yderkuvert, der passer til dette følgebrev. Anvendes følgebrevet fra KMD's system, skal vælgeren ikke udfylde følgebrevet, da de nødvendige oplysninger allerede fremgår af brevet. Vælgeren skal derfor alene underskrive følgebrevet i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen. Ved udskrivning af følgebrev er det vigtigt, at der udvises den fornødne omhyggelighed, så det sikres, at følgebrevet vedrører den korrekte type valg.

Vælgeren lægger efter stemmemodtagernes attestation af stemmeafgivningen konvolutten med stemmesedlen samt følgebrevet i yderkuverten og lukker yderkuverten i overværelse af stemmemodtageren. Vælgeren udfylder yderkuverten med sit navn, sin fødselsdato og sin bopæl i overværelse af stemmemodtageren, se lovens § 61, stk. 3. Hensigten hermed er at højne sikkerheden om valget, idet det er Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse, at det er en central retssikkerhedsgaranti ved brevstemmeafgivningen, at vælgeren deltager i hele proceduren omkring brevstemmeafgivningen.

8.2.5.4. Kommunens håndtering af afgivne brevstemmer

Yderkuverten sendes til den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten, se lovens § 61, stk. 7.

Hvis vælgeren er flyttet eller står over for at skulle flytte inden 15.-dagen før valget, og kommunen i forbindelse med vælgerens brevstemmeafgivning eller på anden måde (også efterfølgende) bliver opmærksom på dette, bør kommunen videresende brevstemmen til vælgerens nye bopælskommune. Kommunen har ikke pligt til systematisk at undersøge, om vælgere, hvis brevstemme kommunen har modtaget, skulle være flyttet forud for valget.

Hvis en vælger er flyttet uden for storkredsen inden 15.-dagen før valget, og en kommune bliver opmærksom på, at vælgeren har afgivet brevstemme inden 15.-dagen før valget, bør kommunen – ud over at videresende brevstemmen til tilflytningskommunen – vejlede vælgeren om, at det evt. kan være nødvendigt for vælgeren at brevstemme igen, hvis vælgeren har stemt personligt på en kandidat. Vælgeren bør i den forbindelse desuden vejledes om, at stemmen vil være en gyldig stemme til partiet, hvis vælgeren foruden kandidatens navn har anført partinavn og/eller partibogstav.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse i vælgerens påsyn, sådan at én stemmekasse er beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, mens en anden stemmekasse er beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

»Udenbys« brevstemmer skal afleveres til postbesørgelse så hurtigt som muligt. Brevstemmerne bør om muligt afsendes samme dag, de er afgivet, eller senest dagen efter.

»Udenbys« brevstemmer, der afgives de sidste 8 dage før valgdagen, skal afsendes samme dag, medmindre der er indgået aftale mellem KL og PostNord om mulighed for samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer de sidste dage op til valgdagen, se afsnit 3.2.2.

Brevstemmer, der sendes med PostNord, kan sendes som almindelige breve. Brevstemmer, der afgives de sidste 8 dage før valgdagen, skal dog sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse), hvis de sendes med PostNord uden for en evt. indgået særaftale med KL.

Om afsendelse af brevstemmer den sidste dag, hvor der kan brevstemmes, se afsnit 3.2.2.

8.2.5.5. Hjælpemidler ved brevstemmeafgivningen

Kommunalbestyrelsen skal stille hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen efter reglerne i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.

Vælgeren har også mulighed for at medbringe egne hjælpemidler (f.eks. lup eller særligt skriveredskab) ved brevstemmeafgivningen.

Bekendtgørelsen stiller krav om, at nogle hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, mens andre skal stilles til rådighed på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme:

- 1) **Sort pen.** Den sorte pen skal have en stregtykkelse på mindst 0,7 mm og højst 1,0 mm. Anvendelse af en sort pen gør, at udfyldningen af brevstemmesedlen bliver tydeligere end ved brug af andre skriveredskaber som f.eks. blyanter. Se bekendtgørelsens § 2, stk. 2. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der stilles sorte penne til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.
- 2) **Lup.** En lup kan forstørre teksten på stemmesedlen og er derfor en hjælp til vælgere med nedsat syn. Luppen skal være en ikke-håndholdt lup, der har fast eller justerbar afstand mellem linse og objekt, og luppen skal kunne forstørre tekst til mindst firedobbelt størrelse. Endelig skal vælgerne kunne afkrydse stemmesedlen under luppen. Der kan f.eks. være tale om en såkaldt standlup eller en lup, der er fastgjort på en »arm«, som kan monteres på bord eller væg. Se § 3, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der så vidt muligt stilles en sådan lup til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.

- 3) **LED-lampe.** Der skal være tale om en ikke-håndholdt LED-lampe, hvor vælgeren kan regulere lysstyrke og lysfarve, hvilket kan gøre det lettere for nogle at læse stemmesedlen. Vælgeren skal desuden kunne ændre lampens placering, således at lysudfaldet kan tilpasses vælgerens behov. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der så vidt muligt stilles en sådan lampe til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme:

- 1) **Hæve-/sænkebord.** Et hæve-/sænkebord kan være en hjælp for vælgere, der er kørestolsbrugere. Bordet skal kunne reguleres i højden af vælgeren, skal være minimum 90 x 60 cm og skal have fri benplads, så en kørestolsbruger kan placere sig ved bordet. Se § 5, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at hæve-/sænkebordet er forsynet med en mat overflade. Dette kan – hvis bordpladen ikke i sig selv er mat – opnås ved f.eks. at beklæde bordet med en dug eller

lignende eller benytte et mat skriveunderlag. I givet fald skal dugen eller skriveunderlaget være tilstrækkeligt fastgjort, så vælgeren har et fast underlag, når stemmesedlen skal udfyldes. Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis bordpladen kan skråtstilles af vælgeren, såfremt den pågældende har behov for dette i forbindelse med afkrydsning af stemmesedlen.

2) **Forstørrelsesapparat med skærm af typen CCTV (Closed Circuit Television).** Vælgeren skal kunne regulere skriftstørrelse, kontraster og lysstyrke. Læsepladen, hvor brevstemmesedlen placeres ved brug af CCTV'et, skal desuden kunne låses fast, så brevstemmesedlen ligger fast, når vælgeren skal udfylde brevstemmesedlen. Af sikkerhedsmæssige årsager er det vigtigt, at CCTV'et ikke kan tilkobles internettet. CCTV'et må heller ikke kunne affotografere brevstemmesedlen eller på nogen måde lagre data. Se § 6, stk. 2, i bekendtgørelsen.

På hvert af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, skal der være opslag, der oplyser om muligheden for at benytte de hjælpemidler, som stilles til rådighed, se bekendtgørelsens § 8, stk. 2. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at opslagene placeres synligt for vælgerne ved ankomsten til brevstemmestedet eller umiddelbart herefter, f.eks. ved indgangen.

Om kommunens anskaffelse af ovennævnte hjælpemidler henvises til afsnit 7.2.2.3.

Om kommunens annoncering om muligheden for at benytte de nævnte hjælpemidler ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen henvises til afsnit 7.2.2.2.

8.2.5.6. De fysiske rammer for brevstemmeafgivning

Det vil være hensigtsmæssigt, at der på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentrene og lignende, så vidt muligt indrettes stemmerum, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, så vælgeren har mulighed for at afgive sin stemme uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt, kan dog også bruges.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt, hvis et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentrene og lignende, er indrettet således, at lokalerne, herunder evt. stemmerum eller enkeltstående pulte, er tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Der skal desuden tages højde for, at det skal være muligt at stille eventuelle hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen i de enkelte stemmerum, se afsnit 8.2.5.5.

Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis der på et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, for at lette tilgængeligheden for personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse indrettes et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal således have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to stemmemodtagere eller en stemmemodtager samt en personligt valgt hjælper, når en vælger har brug for personlig bistand til at afgive sin stemme, se afsnit 8.2.6. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der er plads til en kørestolsbruger samt to hjælpere. Brevstemmeafgivning i selve brevstemmestedets lokaler må tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til brevstemmeafgivningen vanskeligt kan høres af andre end vælgeren selv og den eller de medvirkende stemmemodtagere og/eller en eventuel hjælper, som vælgeren selv har udpeget.

Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Se instituttets Stemmeboksvejledning her: <https://build.dk/Pages/Vejledning-Stemmebokse.aspx>. For opklarende spørgsmål kan BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø kontaktes på tlf.nr. 28 10 40 41 eller e-mail: build@build.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: <https://build.dk/>. Se endvidere afsnit 7.2.3.

Det Centrale Handicapråd har udarbejdet guiden »Valg for alle« til kommunerne om handicaptilgængelighed til valg, der kan findes på adressen: <https://dch.dk/viden-om-handicap/vejledninger-om-handicap>.

8.2.5.7. Forbud mod holdningsmæssig påvirkning m.v.

Stemmемodtageren skal påse, at vælgere, der ønsker at brevstemme, ikke udsættes for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 8. Varetager flere stemmemodtagere brevstemmeafgivningen, skal forbuddet mod valgagitation og holdningsmæssig påvirkning påses af dem begge. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med afstemningen, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som egentlig valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, er tilstrækkeligt afskærmet. For mere herom, se afsnit 8.2.4. Forbuddet gælder *enhver* form for holdningsmæssig påvirkning af vælgeren, uanset medie, måde eller afsender m.v. Se afsnit 7.6 om det tilsvarende forbud på valgdagen.

Stemmемodtagere og de personer, der yder personlig bistand, må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på, se lovens § 62, stk. 1, 1. pkt.

Stemmемodtagere må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har afgivet brevstemme eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 62, stk. 1, 2. pkt.

De myndighedspersoner, der medvirker ved brevstemmeafgivningen som stemmemodtagere, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndighedspersonen medvirker som hjælper, herunder personligt udpeget hjælper.

Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår pressen skal have adgang til borgerservicecentre og lignende i forbindelse med brevstemmeafgivningen, se afsnit 7.11.

8.2.5.8. Vælgernes adgang til at se fortegnelser over partier og kandidater

Vælgerne skal have mulighed for at se fortegnelser over de opstillede partier og kandidater i storkredsen, så snart disse oplysninger foreligger (8 dage før valgdagen).

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at fortegnelserne, så snart de foreligger, er tilgængelige for vælgerne ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme. Se nærmere herom afsnit 6.10.

En vælger forudsættes selv at være bekendt med, hvilke partier og kandidater der forventes at blive eller er opstillet til valget vælgerens storkreds, hvis vedkommende ønsker at brevstemme, inden fortegnelserne er offentliggjort, eller at brevstemme i en kommune uden for vedkommendes storkreds.

8.2.6. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme

Indenrigs- og Boligministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan brevstemmeafgivningen skal foregå på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme. Hjælp til brevstemmeafgivningen skal derfor ydes direkte efter lovens regler.

8.2.6.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til brevstemmeafgivningen?

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, eller hvis vælgeren i øvrigt ønsker hjælp i forbindelse med brevstemmeafgivningen, skal den eller de stemmemodtagere, brevstemmen afgives til, yde den fornødne hjælp, se lovens § 61, stk. 4, 1. pkt.

Hjælp til brevstemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret brevstemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil. Vælgere med behov for hjælp til brevstemmeafgivningen har mulighed for på samme tid at få hjælp til brevstemmeafgivningen ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der er stillet til rådighed ved brevstemmeafgivningen. Vælgere kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen. Den personlige bistand kan f.eks. bestå i vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

For så vidt angår hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, henvises til afsnit 8.2.5.5.

Det er i alle tilfælde *vælgeren selv*, der bestemmer, om vedkommende har brug for hjælp til brevstemmeafgivningen, hvilket bør indskræpes over for stemmemodtagerne. Hvis vælgeren trods et fysisk handicap eller lignende mener at være i stand til at gennemføre brevstemmeafgivningen uden hjælp, skal vælgeren have lov til det.

8.2.6.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til sin stemmeafgivning?

1) Personlig bistand af stemmemodtagere

Der er ikke nogen regel i folketingsvalgloven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre eller lignende. Personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan således ydes alene af én stemmemodtager. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede ved brevstemmeafgivningen for det tilfælde, at en vælger skal have personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, se afsnit 8.2.6.4.

Hvis der er ydet personlig bistand ved brevstemmeafgivningen, skal dette fremgå af følgebrevet, se lovens § 61, stk. 4, sidste pkt. Dette kan ske ved, at stemmemodtagerne på følgebrevet påfører ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« eller lignende og deres underskrift.

2) Personlig bistand af én stemmemodtager og én personlig hjælper

Vælgeren kan også forlange, at den personlige bistand ydes af en stemmemodtager og en person, som vælgeren selv har udpeget. Hjælpen ydes således af den personligt udpegede hjælper *ud over* stemmemodtageren eller, hvis der medvirker flere stemmemodtagere, *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

At den personlige bistand ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til stemmeafgivningen ydes af både stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. Den, der attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet (stemmemodtageren), må ikke samtidig yde personlig bistand til at udfylde brevstemmesedlen, se afsnit 8.2.6.4, eller til at udfylde og underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, se afsnit 8.2.6.5. Personlig bistand til udfyldning af stemmesedlen samt udfyldning og underskrivelse af følgebrevet skal derfor ydes

af den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang en anden praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, må det aftales mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven.

3) Personlig bistand alene af én personlig hjælper

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes *alene* af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en stemmemodtager.

To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom*, og 2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 61, stk. 4, 4. pkt.

Betingelse 1: Udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse

For at personlig bistand kan ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal vælgeren over for en stemmemodtager udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom. Vælgerens ønske om alene at få hjælp af en personligt udpeget hjælper skal dermed være udtrykkeligt og utvetydigt og må ikke kunne misforstås.

Det er vælgeren selv, der over for en stemmemodtager skal udtrykke, at vælgeren alene ønsker hjælp af en personligt udpeget hjælper. Stemmemodtageren har desuden ikke pligt til at spørge, om vælgeren alene ønsker hjælp til stemmeafgivningen af én personligt udpeget hjælper.

Tilkendegivelsen fra vælgeren kan ikke formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

Det er stemmemodtageren, der vurderer, om vælgeren udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegiver et ønske herom.

I de tilfælde, hvor valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) dog anses som en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger, der har en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og som ønsker personlig bistand af en person udpeget af vælgeren selv, og som fremsætter dette ønske over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger ved brug af en tegnsprogstolk, vil have mulighed for at få personlig bistand alene af en person, vælgeren selv har udpeget. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktilt tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valget til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelsens eller den tilforordnede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Betingelse 2: Umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Vælgerens ønske om at få hjælp alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal være begrundet i en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

En »umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse« er en funktionsnedsættelse, som stemmemodtagerne kan se eller konstatere, f.eks. i form af brækkede lemmer m.v. eller brug af kørestol, krykkestokke, mobilitystok, førerhund el.lign.

Det omfatter også funktionsnedsættelser, som ikke umiddelbart er synlige, men som vælgeren kan dokumentere, f.eks. i form af ledsagekort eller parkeringskort for personer med handicap udstedt af Danske Handicaporganisationer eller en lægeerklæring eller en erklæring/attest udstedt af en offentlig myndighed.

Det er stemmemodtageren, der vurderer, om betingelsen er opfyldt og dermed, om personlig bistand kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper.

Hvis det vurderes, at personlig bistand *ikke* kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper – fordi en eller begge af ovenstående betingelser ikke er opfyldt – skal vælgeren i stedet tilbydes, at personlig bistand ydes af en personligt udpeget hjælper sammen med en stemmemodtager, eller at personlig bistand ydes af en eller to stemmemodtagere.

Beslutningen om, hvorvidt personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, er ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Der er således ikke pligt for stemmemodtageren til at begrunde beslutningen herom over for vælgeren, til at give klagevejledning eller til – efter anmodning – at meddele beslutningen skriftligt.

Hvis en vælger er utilfreds med en beslutning om, hvorvidt personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, har vælgeren mulighed for at indgive en valgklage, se lovens § 88. Stemmemodtageren bør efter omstændighederne i medfør af den almindelige vejledningspligt vejlede vælgeren om denne klagemulighed, som indebærer, at Folketinget træffer afgørelse i sagen.

Om reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen henvises i øvrigt til afsnit 7.4.

8.2.6.3. *Hvem kan yde personlig bistand ved brevstemmeafgivningen?*

En kandidat, der er opstillet til valget i storkredsen (eller kandidatens ægtefælle, samlever eller anden nærtstående), må ikke som stemmemodtager yde personlig bistand til brevstemmeafgivning, se lovens § 61, stk. 5. Bestemmelsen er bl.a. begrundet i hensynet til at undgå konkrete interessekonflikter og beskyldninger om uregelmæssigheder samt undgå situationer, hvor kandidatens medvirken til vælgerens brevstemmeafgivning opfattes som intimiderende af vælgeren selv.

Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet (se navnlig forvaltningslovens § 3).

Der er derimod ikke noget i vejen for, at en kandidat (eller kandidatens ægtefælle, samlever eller anden nærtstående) yder personlig bistand til brevstemmeafgivningen som personligt udpeget hjælper.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper henvises i øvrigt til afsnit 7.4.3.

8.2.6.4. *Personlig bistand til udfyldning af stemmesedlen*

En vælger har mulighed for at få personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen. Personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen kan kun ydes, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den eller dem, der yder personlig bistand, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 61, stk. 6.

En sådan tilkendegivelse om, på hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren ønsker at stemme, kan også gives ved brug af tegnsprogtolk (herunder taktil tegnsprogstolk), såfremt vælgeren alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktilt tegnsprog), se afsnit 8.2.6.2.

Hvis personlig bistand til brevstemmeafgivningen ydes *alene af stemmemodtagere*, vil det være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have personlig bistand til at udfylde stemmesedlen. De stemmemodtagere, der har ydet personlig bistand, påfører følgebrevet ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« el.lign. samt deres underskrifter (ikke deres initialer). Den af stemmemodtagerne, der ikke har ydet personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen samt udfyldning og underskrivelse af følgebrevet, attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet.

Hvis personlig bistand til brevstemmeafgivningen ydes af *en stemmemodtager og en person, der er udpeget af vælgeren selv*, og vælgeren ligeledes ønsker personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes umiddelbart over for *både* stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv.

I tilfælde af uenighed mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne personlige bistand til vælgerens brevstemmeafgivning, herunder til udfyldning af brevstemmesedlen, må herefter gives af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig personlig bistand.

Om reglerne om personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen på valgdagen henvises i øvrigt til afsnit 7.4.4.

8.2.6.5. Personlig bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet og yderkuverten

Hvis vælgeren ikke er i stand til selv at udfylde og underskrive den del af følgebrevet, som vælgeren skal udfylde og underskrive, kan vælgeren også få personlig bistand hertil, se lovens § 61, stk. 4. Selve udfyldningen og underskrivelsen af følgebrevet skal ske i overværelse af en stemmemodtager. Hvis der ydes personlig bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet, foregår dette ved, at en stemmemodtager eller den person, der er udpeget af vælgeren selv, skriver under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens en (anden) stemmemodtager attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet. Stemmeafgivningen kan kun attestere på følgebrevet af en stemmemodtager.

Den, der attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet, må ikke samtidig underskrive følgebrevet på vælgerens vegne. Hvis der (alene eller med en stemmemodtager) ydes personlig bistand af en person, som vælgeren selv har udpeget, skal den del af følgebrevet, som vælgeren skal udfylde og underskrive, derfor udfyldes og underskrives af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Kan den person, vælgeren har udpeget, ikke underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, eller har vælgeren ikke udpeget nogen, må en anden stemmemodtager tilkaldes for at løse denne opgave. I det tilfælde, hvor den personlige bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet ydes af en stemmemodtager, må en anden stemmemodtager ligeledes tilkaldes til at attestere stemmeafgivningen på følgebrevet.

Det er også stemmemodtageren, der skal identificere vælgeren og yde vælgeren vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.5.2.

I tilfælde af uenighed mellem en eventuelt personligt udpeget hjælper og en stemmemodtager kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgiv-

ningen må afbrydes. Den fornødne personlige bistand til vælgerens brevstemmeafgivning må herefter gives af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig personlig bistand.

Vælgeren kan endvidere få personlig bistand til at udfylde yderkuverten. Stemmemodtageren hjælper vælgeren med – på grundlag af den foreviste legitimation – at udfylde rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (dvs. normalt den kommune, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR 15 dage før valgdagen).

8.2.6.6. Mulighed for at vognbrevstemme

Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borger-servicecentre og lignende, kan efter behov ske uden for brevstemmeafgivningsstedets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved borgerservicecenteret – en såkaldt vognbrevstemme. En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for brevstemmestedets lokaler.

Det er meget vigtigt, at brevstemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt.

Personlig bistand kan som hidtil ydes ved brevstemmeafgivning uden for brevstemmestedets lokaler. Brevstemmeafgivning uden for brevstemmestedets lokaler må derfor tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til brevstemmeafgivningen sker *uden for hørevidde af andre* end vælgeren selv og den eller de medvirkende stemmemodtagere og/eller den hjælper, som vælgeren selv har udpeget.

Vælgere, der foretager brevstemmeafgivning umiddelbart uden for brevstemmestedets lokaler, skal også have mulighed for at få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler, i det omfang et hjælpemiddel efter sin art kan anvendes uden for lokalerne. Det vil således være tilfældet for de sorte penne og de (stand)luppe, der ikke er fastgjort.

8.3. Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse

Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse gennemføres af institutionerne selv i det samme tidsrum som den øvrige brevstemmeafgivning her i landet, dvs. de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest den tredjesidste hverdag, herunder også lørdag, se lovens § 56. Der er fastsat nærmere regler om afstemningens tilrettelæggelse og gennemførelse i bekendtgørelse nr. 1139 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning på sygehuse henholdsvis i bekendtgørelse nr. 50 af 17. januar 2019 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse.

8.4. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvortil der henvises.

Bemærk særligt den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

8.4.1.1. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen

Enhver vælger, der bor eller opholder sig i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan brevstemme i boformen eller boligen. Se også folketingsvalglovens § 54, stk. 2.

De boformer og boliger, der er nævnt i bekendtgørelsens § 1, stk. 2, kan inddeles i følgende tre grupper:

- 1) Beboere på plejehjem og i beskyttede boliger, i kvindekrisecentre (servicelovens § 109, se lovbekendtgørelse nr. 1237 af 28. august 2020 med senere ændringer) samt i (almene) plejeboliger, udstøttede private plejeboliger og friplejeboliger har under alle omstændigheder ret til at brevstemme i boformen eller boligen.
- 2) Beboere i boformer for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer m.v. (servicelovens § 107, § 108, stk. 1, og § 184) samt i øvrige (almene) ældreboliger, lette kollektivboliger m.v. har som udgangspunkt ret til at brevstemme i boformen eller boligen. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at brevstemmeafgivning i de nævnte boformer i stedet skal ske efter reglerne om brevstemmeafgivning i hjemmet, se § 1, stk. 3, i bekendtgørelsen og afsnit 8.4.1.2.
- 3) Vælgere, der opholder sig på opholdssteder uden for vælgerens bolig, hvor kommunen giver tilbud om personlig hjælp, omsorg og pleje m.v., har som udgangspunkt ret til at brevstemme på opholdsstedet. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at der ikke skal foretages brevstemmeafgivning på de nævnte opholdssteder. Det betyder, at vælgeren i stedet kan brevstemme i hjemmet efter reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen. Vælgerne skal samtidig gøres bekendt med, at de i stedet for at brevstemme har mulighed for at afgive deres stemme ved personligt fremmøde på afstemningsstedet på valgdagen. Se § 3, stk. 1, nr. 3, i bekendtgørelsen.

Brevstemmeafgivning efter disse regler kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest tredjesidste hverdag før valgdagen, også når denne falder på en lørdag, se lovens § 56. Det vil være hensigtsmæssigt, at brevstemmeafgivning de nævnte steder så vidt muligt først gennemføres på et tidspunkt, hvor fortegnelsen over de opstillede kandidater i vedkommende storkreds foreligger (8 dage før valgdagen). Se afsnit 6.10.

8.4.1.2. Særligt om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem

Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at brevstemme i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 54, stk. 4.

Brevstemmeafgivning i vælgerens hjem kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest tredjesidste hverdag før valgdagen, også når denne falder på en lørdag, se lovens § 56. Det vil være hensigtsmæssigt, at brevstemmeafgivning i vælgerens hjem så vidt muligt først gennemføres på et tidspunkt, hvor fortegnelsen over de opstillede kandidater i vedkommende storkreds foreligger (8 dage før valgdagen). Se afsnit 6.10.

Ansøgning om at brevstemme i eget hjem kan tidligst indgives, når valget er udskrevet, se bekendtgørelsens § 4, stk. 1. Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i eget hjem er kl. 18 tolv dage før valgdagen. Hvis tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til førstkommande mandag kl. 12. Se lovens § 54, stk. 4, 2. og 3. pkt. Kommunalbestyrelsen kan dog fastsætte en senere frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet, se lovens § 54, stk. 4, 4. pkt.

En evt. senere frist skal fastsættes generelt for alle vælgere i kommunen, der ønsker at brevstemme i eget hjem. Fristen for indgivelse af ansøgning skal fastsættes under hensyntagen til, at vælgeren skal kunne nå at brevstemme i hjemmet, inden fristen for brevstemmeafgivning udløber den tredjesidste hverdag før valgdagen, også når denne er en lørdag.

En beslutning om fastsættelse af en senere frist kan træffes også efter udløbet af den gældende frist og gælder i givet fald generelt for alle ansøgninger om brevstemmeafgivning i eget hjem, der modtages efter udløbet af den i loven fastsatte frist.

Ansøgningen skal indgives til opholdskommunen, der ikke nødvendigvis er den samme som bopælskommunen. Ansøgningen kan indgives skriftligt eller på anden vis, f.eks. telefonisk eller ved hjælp af en elektronisk selvbetjeningsløsning, hvis en sådan løsning tilbydes af kommunen. En skriftlig ansøgning kan indgives på et ansøgningsskema, der udleveres af kommunen (borgerservicecentret), se § 4, stk. 3, i bekendtgørelsen. Skemaet kan også hentes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/>. Ansøgningsskemaet findes i to udgaver: én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningsskemaet (til kommuner, der ikke forlænger ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven). Hvis vælgeren benytter ansøgningsskemaet, skal ansøgningen være dateret og egenhændigt underskrevet af vælgeren. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive ansøgningsskemaet egenhændigt, kan en anden person underskrive med eget navn i vælgerens sted (underskrift efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn), se § 4, stk. 4, i bekendtgørelsen.

Nederst på ansøgningsskemaet findes en rubrik til eventuelle bemærkninger, hvor ansøgeren eller den, der hjælper vedkommende med at udfylde ansøgningsskemaet (f.eks. den der yder personlig og praktisk hjælp eller hjemmesygeplejen), kan gøre relevante bemærkninger, f.eks. om at vælgeren er på dagcenter på bestemte dage hver uge, om at vedkommende ikke selv kan åbne døren eller andre ting, der vil være relevante for kommunen og/eller stemmemodtageren at vide.

Af hensyn til udlevering og efterfølgende modtagelse af ansøgningsskemaet skal der mindst ét sted i kommunen holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden fristens udløb, dvs. kl. 18 tolv dage inden valget, medmindre tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag, eller kommunen har fastsat en senere frist.

Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, se § 3, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller en person fra hjemmesygeplejen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgningsskemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt. Se § 3, stk. 1, nr. 2, i bekendtgørelsen.

Det er kommunen, der skal foretage vurderingen af, om den enkelte vælger må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, se § 3 i bekendtgørelsen. Denne vurdering skal således ikke foretages af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af en person fra hjemmesygeplejen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.

I det omfang der går længere tid imellem, at ovennævnte vælgere, som må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, får besøg af hjemmepleje m.v., bør kommunen ved brev oplyse vælgerne om muligheden for at brevstemme i hjemmet og evt. vedlægge et ansøgningsskema.

Ansøgere, der opfylder betingelserne for at stemme i hjemmet, skal have underretning herom tillige med angivelse af datoen for, hvornår afstemningen i hjemmet vil finde sted, og så vidt muligt med det omtrentlige klokkeslæt herfor. I underretningen til ansøgerne skal der ligeledes gives oplysning om, at de ikke kan påregne at blive opsøgt på ny af stemmemodtagerne, såfremt de ikke er hjemme på den angivne dato for afstemningen i hjemmet. Se § 7 i bekendtgørelsen. En ansøgning, der imødekommes, kan, uanset om denne er indgivet telefonisk eller skriftligt, i alle tilfælde besvares telefonisk.

Ansøgere, der ikke opfylder betingelserne for at brevstemme i hjemmet, herunder har indgivet ansøgning efter fristens udløb, skal have skriftlig underretning herom med angivelse af grunden til, at deres anmodning om at stemme i hjemmet ikke har kunnet imødekommes, se § 6 i bekendtgørelsen. Et afslag skal således, uanset om ansøgningen er indgivet skriftligt eller telefonisk, under alle omstændigheder gives skriftligt.

8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere

To tilforordnede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, udpeges som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se lovens § 55, stk. 2, 1. pkt., og afsnit 5.3.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at *den ene* af de to stemmemodtagere udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, se lovens § 55, stk. 2, 2. pkt. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan endvidere bestemme, at en stemmemodtager udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

En stemmemodtager, der udpeges blandt kommunens personale, behøver ikke selv bo i kommunen.

Den anden af de to stemmemodtagere skal derimod udpeges blandt tilforordnede vælgere. Det er forudsat i valglovgivningen, at de personer, der skal fungere som brevstemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i vælgerens hjem, skal udpeges blandt de tilforordnede vælgere efter samme principper som de tilforordnede vælgere (eventuelt valgstyrere), der udpeges til at hjælpe til med valget på valgdagen.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis der kun udpeges ansatte i kommunen som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må med andre ord ikke gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere, medmindre disse udpeges som tilforordnede vælgere efter reglerne herom.

§ 10 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i

vælgerens hjem samt i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Disse begrænsninger er som følger:

- 1) Personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt personer fra hjemmesygeplejen kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller i de boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.
- 2) For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen gælder den særlige begrænsning, at ansatte knyttet til vedkommende boform eller bolig ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager.
- 3) I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilforordnede vælgere, skal stemmemodtagerne så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.
- 4) Kandidater (eller kandidatens ægtefælle, samlever eller anden nærtstående) til valget kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i vælgerens hjem eller i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger.

De begrænsninger, der er nævnt under pkt. 1, 2 og 4, gælder, uanset om de pågældende måtte være valgt som tilforordnede vælgere eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. De nævnte begrænsninger gælder derimod ikke, hvis vælgeren udpeger den pågældende som hjælper til stemmeafgivningen, se afsnit 8.4.4.

8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Vælgeren skal vise den nødvendige legitimation til stemmemodtagerne, medmindre vælgerens identitet på anden måde kan fastslås med sikkerhed. Vælgerens valgkort vil som udgangspunkt kunne benyttes som legitimation, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Vælgeren skal i dette tilfælde oplyse sin fødselsdato, dvs. dag, måned og årstal, eller fremlægge anden ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret. Se afsnit 8.2.5.2.

Stemmemodtagerne skal herefter udlevere brevstemmematerialet til vælgeren og sikre sig, at brevstemmeafgivningen sker umiddelbart efter, at brevstemmematerialet er udleveret. Se § 13, stk. 1 og 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 9 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Se afsnit 8.2.5.3 om vælgerens udfyldning af brevstemmematerialet.

Hvis brevstemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, således som den fortrykte tekst til brug for attestation foreskriver, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

Foregår brevstemmeafgivningen i vælgerens egen bolig, må pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget, ikke være til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Foregår brevstemmeafgivningen ikke i vælgerens egen bolig, men i et særligt lokale i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boligen, skal stemmeafgivningen tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end vælgeren og stemmemodtagerne og/eller en eventuel personligt udpeget hjælper. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes. Se § 13, stk. 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 6, stk. 2,

i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmmodtagerne skal om fornødent give vælgeren vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning, herunder om mulighederne og betingelserne for hjælp til stemmeafgivningen, se § 20 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 16 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. For reglerne om personlig bistand til brevstemmeafgivningen henvises i øvrigt til afsnit 8.2.6.

Stemmmodtagerne skal sørge for, at vælgeren i forbindelse med stemmeafgivningen har adgang til at gøre sig bekendt med den fortegnelse over opstillingsberettigede partier, som Indenrigs- og Boligministeriet sender til alle kommunalbestyrelser, når der er udskrevet folketingsvalg, se § 21, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 17, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Stemmmodtagerne skal derudover sørge for, at vælgeren har adgang til fortegnelsen over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, når disse oplysninger foreligger (8 dage før valgdagen). Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at stemmemodtagerne bliver forsynet med de nævnte fortegnelser. Se nærmere afsnit 6.10 og afsnit 8.2.5.8.

Stemmmodtagerne og de personer, der yder personlig bistand, må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme, se lovens § 62, stk. 1, 1. pkt. Stemmmodtagerne må heller ikke fortælle uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 62, stk. 1, 2. pkt.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed uden at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem, se dog afsnit 8.4.4 om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Vælgeren kan ikke bestemme, at andre skal se, hvorledes vælgeren har stemt. Vælgeren kan således ikke give afkald på sin stemmehemmelighed. Stemmmodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

8.4.4. Hjælp til brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem findes i lovens § 61, stk. 4 og 6, sammenholdt med § 19 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen, følgebrevet eller yderkuverten, eller hvis vælgeren i øvrigt ønsker personlig bistand i forbindelse med brevstemmeafgivningen, skal stemmemodtagerne yde den fornødne hjælp. Hjælp til brevstemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Hvis der er ydet personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, skal dette fremgå af følgebrevet, idet følgebrevet skal påføres ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« eller lignende, efterfulgt af underskrift (ikke initialer) af den eller dem, der har ydet personlig bistand. Se § 19, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Vælgeren har ret til at forlange, at den personlige bistand ydes af en stemmemodtager og en person, som vælgeren selv har udpeget. Den personlige bistand ydes i dette tilfælde af den personligt udpegede hjælper *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne.

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en stemmemodtager. To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom*, og 2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 61, stk. 4, 4. pkt. Der henvises til afsnit 8.2.6.2 for en uddybende beskrivelse af betingelserne.

Den personlige bistand til udfyldningen af brevstemmeseddel, følgebrev eller yderkuvert ydes enten i *forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, eller alene af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Det er dog en stemmemodtager, der sikrer sig vælgerens identitet, foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning og giver vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen og om opstillede partier og kandidater m.v. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive følgebrevet, underskriver den personligt udpegede hjælper eller, hvis dette ikke er muligt, stemmemodtageren følgebrevet på vælgerens vegne. Se § 19, stk. 8, sidste pkt., i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 8, sidste pkt., i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 8.2.6 og afsnit 7.4.

En vælger må kun få personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for stemmemodtagerne *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 61, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en stemmemodtager og en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for stemmemodtageren og den personligt udpegede hjælper. Se nærmere afsnit 7.4.2.

Se afsnit 8.2.6 om fremgangsmåden ved ydelse af hjælp ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme. Se afsnit 8.2.5.5 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.

8.5. Brevstemmeafgivning på mindre øer

Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som brevstemmemodtagere, se lovens § 54, stk. 5, og § 55, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg

8.6.1. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet

Ved folketingsvalg kan enhver vælger brevstemme på folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet (ambassader, konsulater m.v.), se lovens § 57, stk. 1 og 2.

Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Indenrigs- og Boligministeriet, se lovens § 57, stk. 2.

Indenrigs- og Boligministeriet giver forud for hvert valg kommunalbestyrelserne meddelelse om, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til det pågældende valg. Stemmемodtagerne i udlandet udpeges enten efter indstilling fra Forsvarsministeriets Personalestyrelse eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget efter indstilling fra Forsvarsministeriets Personalestyrelse, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af den permanente stemmemodtager ved et bestemt valg. Der bør udpeges mere end en stemmemodtager hvert sted, således at stemmemodtageren ikke skal attestere sin egen brevstemme. Navnene på de personer, der ved et bestemt valg rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes af Forsvarsministeriets Personalestyrelse til Indenrigs- og Boligministeriet inden valget. Ministeriet videregiver disse oplysninger til kommunerne til brug for den gennemgang, valgstyrrerne foretager af, hvorvidt de afgivne brevstemmer kan tages i betragtning, inden valghandlingen begynder på valgdagen.

De personer (stillingsindehavere), der er *permanent udpeget som brevstemmemodtagere på Færøerne og i Grønland* af Indenrigs- og Boligministeriet, er:

På Færøerne

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombuddet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil
- 2) Landfogeden (politimesteren)
- 3) Sysselmændene
- 4) Chefen for Forbindelseselement Færøerne

I Grønland

- 1) Forbindelsesofficeren, Forbindelseselement Thule
- 2) Chefen for Slædepatruljen Sirius
- 3) Stationslederen på Station Nord
- 4) Stationslederen, Sirius' Station Daneborg
- 5) Stationslederen, Station Grønnedal
- 6) Stationslederen, Station Kangerlussuaq
- 7) Stationslederen, Station Mestersvig
- 8) Stationslederen, Prins Christianssund
- 9) Stationslederen, Danmarkshavn
- 10) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvesen, Narsarsuaq
- 11) Flyvepladslederen, Constable Pynt

8.6.2. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, se lovens § 58. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, se lovens § 58. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før valgdagen, se lovens § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2. Søfolk på danske skibe i udenrigsfart og deres medsejlende ægtefæller kan dog brevstemme på skibet fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommende folketingsvalg, se lovens § 58, stk. 3.

På danske havanlæg på dansk område kan der brevstemmes de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest tredjesidste hverdag før valgdagen. Dette gælder også, selv om tredjesidste hverdag før valgdagen er en lørdag. Se lovens § 58, stk. 4.

Folketingsvalgloven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for valgdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på valgdagen begynder.

8.6.4. Brevstemmematerialet

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, se afsnit 8.1.1. På Færøerne anvendes dog det særlige brevstemmemateriale, der er fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg på Færøerne.

Brevstemmematerialet skal altid findes på de danske repræsentationer i udlandet samt ombord på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område. Se lovens § 60, stk. 2, 2. pkt.

8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning

Den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen er den samme som fremgangsmåden på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, se lovens § 61 og afsnit 8.2.5.

En vælger, der ønsker at brevstemme på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg, forudsættes selv at være bekendt med, hvilke partier og kandidater der forventes at blive eller er opstillet til folketingsvalget.

Hvis brevstemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, som den fortrykte tekst til brug for attestation foreskriver, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

8.7. Brevstemmeafgivning i Danmark til folketingsvalget på Færøerne og i Grønland

Ifølge den færøske folketingsvalglov (lovbekendtgørelse nr. 41 af 15. januar 2020) og den grønlandske folketingsvalglov (lovbekendtgørelse nr. 916 af 28. juni 2018) kan færøske og grønlandske vælgere, der opholder sig i Danmark, brevstemme til folketingsvalget på Færøerne henholdsvis i Grønland på borgerservicecentre m.v. i Danmark. De kan brevstemme fra 3 måneder før valgdagen. De skal bruge det samme brevstemmemateriale som ved valget i Danmark.

Til folketingsvalget på Færøerne udfyldes brevstemmesedlen med bogstavbetegnelsen eller navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten overstreges ordet »Danmark«, og i stedet skrives »Færøerne«.

Til folketingsvalget i Grønland udfyldes brevstemmesedlen med navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten overstreges ordet »Danmark«, og i stedet skrives »Grønland«.

8.8. Modtagelse og kontrol af brevstemmer. Brevstemmeprotokol

Reglerne om kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. samt om valgstyrrernes kontrol og gennemgang af disse findes i lovens §§ 64-66.

8.8.1. Oprettelse af brevstemmeprotokol

8.8.1.1. Brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Før hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (*brevstemmeprotokol*). Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigs- og Boligministeriet har ladet fremstille, se § 6 i cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er optaget som *bilag 6* til vejledningen. Brevstemmeprotokoller kan købes hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com.

8.8.1.2. Elektronisk brevstemmeprotokol

Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol, se lovens § 64, stk. 1, 3. pkt. Den brevstemmeprotokol, som kommunalbestyrelsen skal føre, omfatter i modsætning til digitale valglistes alle kommunens afstemningsområder, og en elektronisk brevstemmeprotokol kan derfor ikke indskrænkes til enkelte af disse.

Anvendelse af en elektronisk brevstemmeprotokol er frivillig. Det er kommunalbestyrelsen selv, der skal betale eventuelle merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol.

Den elektroniske brevstemmeprotokol skal indeholde de samme oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol (se cirkulæret om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, der er optaget som *bilag 6*), og vil kunne varetage de opgaver, som brevstemmeprotokollen benyttes til ved valgets afholdelse efter gældende lovgivning. Adgangen til at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol betyder endvidere, at det i så fald er en elektronisk brevstemmeprotokol, der skal opbevares af kommunalbestyrelsen efter valgets afholdelse i overensstemmelse med arkivlovens regler om opbevaring af materiale, der alene foreligger i elektronisk form, se nærmere afsnit 10 om opbevaring og kassation af valgmateriale.

Der er ikke noget krav om, at brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvilke vælgere der har brevstemt. Der er omvendt ikke noget til hinder for, at kommunen som et supplement til brevstemmeprotokollen fører lister over de vælgere, der har brevstemt, blot listerne bliver destrueret, når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort klager over valget, se lovens § 104, stk. 3.

I det omfang kommunen anvender en digital valgliste, hvor der løbende foretages en elektronisk foreløbig afmærkning af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra (se afsnit 4.8), kan det være hensigtsmæssigt løbende at overføre oplysninger om de foreløbigt afmærkede vælgere til brevstemmeprotokollen som hjælp ved opgørelsen af, hvor mange brevstemmer der er modtaget for hvert afstemningsområde.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal oprettes et særskilt elektronisk system til at udarbejde, anvende og opbevare brevstemmeprotokollen, hvis oplysninger skal kunne samkøres med et elektronisk system til udarbejdelse, anvendelse og opbevaring af valglisten. Kommunalbestyrelsen kan i stedet beslutte, at de oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol, der er udarbejdet af Indenrigs- og Boligministeriet, indføres i et elektronisk system til valglistens udarbejdelse, anvendelse og opbevaring eller en liste over de vælgere, der har indsendt brevstemme. Dog skal kommunalbestyrelsen i så fald sørge for, at de oplysninger, som efter valglovgivningen og den fortrykte brevstemmeprotokol skal indføres i brevstemmeprotokollen, til enhver tid kan udskrives i overensstemmelse med udformningen af den fortrykte brevstemmeprotokol.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig – og KMD eller en anden it-leverandør skal som databehandler – gennemføre passende tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger omkring behandlingen af personoplysninger, jf. nærmere databeskyttelsesforordningens artikel 32.

Kommunalbestyrelsen skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de oplysninger, der er indført i den elektroniske brevstemmeprotokol, også findes på papir i tilfælde af systemnedbrud eller lignende. Det gælder, uanset om oplysningerne i den elektroniske brevstemmeprotokol alene svarer til oplysningerne i den manuelle brevstemmeprotokol, eller om den elektroniske brevstemmeprotokol herudover indeholder oplysninger om de vælgere, der har indsendt brevstemme.

8.8.2. Modtagelse, registrering og opbevaring af brevstemmer

Modtagelsestidspunktet skal skrives på yderkuverten for de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, se lovens § 64, stk. 1.

Hver dag skal det antal brevstemmer, kommunalbestyrelsen modtager den pågældende dag, anføres i brevstemmeprotokollen sammen med den dato, hvor de er modtaget. Endvidere skal antallet af brevstemmer, der sendes videre til andre kommuner, anføres i brevstemmeprotokollen med datoen for modtagelsen og datoen for videresendelsen. Hvis vælgeren efter sin bopælsangivelse på yderkuverten bor i en anden kommune, skal kommunalbestyrelsen straks sende brevstemmen videre til denne kommune, se lovens § 64, stk. 2.

Når der er udskrevet valg, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at de eventuelle brevstemmer, som kommunen allerede måtte have modtaget fra vælgere, der senere har anmeldt flytning til en anden kommune, sendes videre til denne, se lovens § 64, stk. 3, og afsnit 8.2.5.4.

Kommunalbestyrelsen skal samle og opgøre antallet af brevstemmer, der er modtaget for hvert afstemningsområde i kommunen, hvor afsenderne efter deres bopælsangivelse på yderkuverterne er optaget på valglisten, se lovens § 64, stk. 4. Der skal i brevstemmeprotokollen indføres en række nærmere oplysninger herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de modtagne brevstemmer opbevares betryggende. Yderkuverterne må først åbnes af valgstyrrerne eller under overværelse af valgstyrrerne i forbindelse med valgstyrrernes gennemgang af brevstemmerne.

8.8.3. Aflevering af brevstemmer til valgstyrrerne på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 64, stk. 4, sørge for, at brevstemmerne inden afstemningens begyndelse på valgdagen er afleveret til valgstyrrerne på afstemningsstedet i det pågældende afstemningsområde, se dog nedenfor.

8.8.3.1. Brevstemmer, der modtages umiddelbart før afstemningens begyndelse

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen afhenter post dagen før valgdagen (eller den umiddelbart foregående fredag, hvis valgdagen er en mandag) og samme dag samt på valgdagen, inden afstemningen begynder, efterser sin postkasse for at sikre, at de brevstemmer, der er afsendt fra udlandet m.v., rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrere. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen, inden afstemningen begynder, skal straks bringes ud til valgstyrerne på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen, efter afstemningen er begyndt, skal samme dag bringes ud til valgstyrerne på det pågældende afstemningssted, men kommer ikke i betragtning. Det afgørende for, om en brevstemme kommer i betragtning, er, om denne er modtaget hos valgstyrerne på det pågældende afstemningssted inden afstemningens begyndelse, se lovens § 66, stk. 3.

8.8.3.2. Hvis der er modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde

Er der modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde, skal brevstemmerne efter kommunalbestyrelsens beslutning overføres til et afstemningsområde, hvor der er modtaget mindst fem brevstemmer, og afleveres til valgstyrerne for dette afstemningsområde. Dette skyldes hensynet til sikring af stemmehemmeligheden. Det er valgstyrerne for sidstnævnte afstemningsområde, der undersøger, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 64, stk. 5.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der var modtaget færre end fem brevstemmer, er overført, samt oplysning om, fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer blev overført.

8.8.3.3. Hvis en brevstemme ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde

Kan en brevstemme ikke henføres til et bestemt afstemningsområde ud fra oplysningerne om afsenderen på yderkuverten, skal kommunalbestyrelsen endvidere beslutte, hvilket afstemningsområde brevstemmen skal henregnes til i henseende til valgstyrernes kontrol af, om brevstemmen kan komme i betragtning, se lovens § 64, stk. 6.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, til hvilket afstemningsområde den eller de brevstemmer, der ikke kunne henføres til et bestemt afstemningsområde, blev overført.

8.8.4. Valgstyrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer

8.8.4.1. Generelle regler

Valgstyrerne skal gennemgå de modtagne brevstemmer på valgdagen inden afstemningens begyndelse. Gennemgangen skal om nødvendigt ske en eller to dage før valgdagen. Der skal medvirke mindst to valgstyrere for hvert afstemningsområde ved gennemgangen, undersøgelsen og afgørelsen af, om en brevstemme kan komme i betragtning, se lovens § 65, stk. 1.

Der må til gennemgangen af brevstemmerne fra hvert afstemningsområde *alene* medvirke valgstyrere fra det pågældende afstemningsområde, men gennemgangen af brevstemmerne behøver ikke at foregå på selve afstemningsstedet. Det er således også muligt f.eks. at åbne yderkuverterne centralt ét sted i kommunen med en elektrisk brevåbner, når blot gennemgangen af brevstemmerne foregår umiddelbart herefter og i tilknytning til det sted, hvor yderkuverterne er åbnet.

For afstemningsområder, hvortil der er overført eller henregnet brevstemmer, se afsnit 8.8.3.2-3, omfatter gennemgangen også de brevstemmer, der er overført eller henregnes til afstemningsområdet.

8.8.4.2. Foreløbig afmærkning på valglisten af vælgere, der har brevstemt

Valgstyrerne gennemgår brevstemmerne inden valgdagen og afmærker de vælgere på valglisten, der har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning. De gældende regler forudsætter, at denne afmærkning af vælgerne først sker, når valgstyrerne har gennemgået de modtagne brevstemmer og konstateret, hvilke brevstemmer der kan komme i betragtning, da kun vælgere, der har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning, skal afmærkes på valglisten, se nedenfor. Der er dog ikke noget i vejen for, at der inden valgstyrernes gennemgang kan ske en *foreløbig* afmærkning på valglisten af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra, efterhånden som disse modtages. Det skal dog være muligt at identificere de pågældende vælgere uden at åbne yderkuverten, da yderkuverten først må åbnes ved valgstyrernes gennemgang af brevstemmerne, se lovens § 65, stk. 1. Den foreløbige afmærkning skal blot slettes, hvis det viser sig, at den pågældende brevstemme, som er foreløbigt afmærket på den digitale valgliste, ikke kan komme i betragtning.

En foreløbig afmærkning kan lette arbejdet i forbindelse med valgstyrernes gennemgang af brevstemmerne, da man på forhånd har konstateret, om de pågældende vælgere er optaget på valglisten, ligesom arbejdet med valgstyrernes afmærkning af valglisten kan begrænses til at fjerne afmærkninger for de vælgere, hvis brevstemme ikke er taget i betragtning.

En sådan foreløbig afmærkning af valglisten vil kunne ske, uanset om man bruger en valgliste på papir eller en digital valgliste. Afmærkning på en valgliste af papir vil først kunne begyndes, når kommunen har modtaget papirvalglisten senest 8 dage før afstemningen, hvorimod afmærkningen på en digital valgliste vil kunne ske fra et tidligere tidspunkt, da kommunen vil kunne råde over denne kort tid efter skæringsdatoen for udskrivelse af valglisten (15.-dagen eller 7.-dagen før valgdagen).

8.8.4.3. Hvornår kan en brevstemme komme i betragtning?

Ved gennemgangen af brevstemmerne åbnes yderkuverterne, og det undersøges, om brevstemmerne kan komme i betragtning, se lovens § 65, stk. 1.

En brevstemme kan *ikke komme i betragtning*, se lovens § 65, stk. 2, hvis

- 1) afsenderen ikke er opført på valglisten,
- 2) afsenderen er død inden valgdagen,
- 3) yderkuverten indeholder flere end ét følgebrev og én konvolut,
- 4) der ikke er anvendt det foreskrevne brevstemmemateriale, se afsnit 8.1.1,
- 5) den foreskrevne fremgangsmåde (udfyldning, attestation, underskrivelse m.v.) ved brevstemmeafgivningen ikke har været fulgt, eller
- 6) brevstemmen ikke er afgivet inden for de frister, der er nævnt i loven.

Har vælgeren afgivet mere end én brevstemme, der kan komme i betragtning, er det den sidst afgivne brevstemme, der kommer i betragtning, se lovens § 65, stk. 3.

Hvis vælgeren har afgivet to brevstemmer, hvoraf kun den sidste ikke kan tages i betragtning, skal den næstsidste brevstemme tælle med i stedet. Hvis der er afgivet tre eller flere brevstemmer, hvoraf kun den sidste ikke kan tages i betragtning, skal den sidst afgivne af de øvrige brevstemmer, der opfylder kriterierne for at blive taget i betragtning, tælle med. Der er ikke hjemmel i bestemmelsen til at se bort fra de tidligere afgivne brevstemmer alene som følge af, at den sidst afgivne brevstemme ikke kan tages i betragtning. De ældre brevstemmer skal således selvstændigt vurderes efter kriterierne i lovens § 65, stk. 2, om, hvornår en brevstemme ikke kan tages i betragtning.

Med hensyn til brevstemmematerialet, se nr. 4) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om der ved brevstemmeafgivningen er anvendt folgebrev, som er udskrevet fra KMD's system, og der ved en *administrativ fejl* er udskrevet et folgebrev til en anden type valg end folketingsvalg. Det skal således ikke komme vælgeren til skade, at administrationen har begået en fejl. Det er dog en forudsætning, at der ikke er anledning til tvivl om, at der er tale om en administrativ fejl.

Med hensyn til de brevstemmer, hvor den foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt, se nr. 5) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om folgebrevet mangler stempel på attestationen, hvis der ikke er tvivl om, at brevstemmen er afgivet på et af de steder, hvor der kan brevstemmes, eller at brevstemmen er afgivet til en stemmemodtager, der er udpeget af Indenrigs- og Boligministeriet.

Brevstemmen kan dog ikke tages i betragtning, hvis folgebrevet ikke er underskrevet af vælgeren, eller hvis folgebrevet både mangler myndighedens stempel og stemmemodtagerens underskrift, dvs. hele attestationen. Dette gælder også, hvis der anvendes et folgebrev udskrevet fra KMD's system.

Brevstemmer, der *modtages af valgstyrene efter afstemningens begyndelse*, skal have påtegnet modtagelsestidspunktet (dato og klokkeslæt) og kommer ikke i betragtning, se lovens § 66, stk. 3. Yderkuverterne åbnes ikke.

8.8.4.4. Hvis en brevstemme ikke kan komme i betragtning

Når en brevstemme *ikke kan komme i betragtning*, anføres årsagen hertil på yderkuverten, og den uåbnede konvolut og folgebrevet skal lægges ned i yderkuverten igen, se lovens § 66, stk. 2. Der skal ikke foretages nogen afmærkning på valglisten. Er der foretaget en foreløbig afmærkning, slettes den, se afsnit 8.8.4.2.

Om de situationer, hvor brevstemmer, der er taget i betragtning ved afstemningens begyndelse, ikke skal tages i betragtning, fordi valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at vælgeren er afgået ved døden eller har mistet sin valgret, se afsnit 8.8.4.6.

Det anføres i afstemningsbogen, hvor mange af brevstemmerne der ikke er taget i betragtning fordelt efter årsagen hertil.

8.8.4.5. Hvis en brevstemme kan komme i betragtning

Når en brevstemme *kan komme i betragtning*, sættes et mærke ved vælgerens navn på valglisten, der angiver, at vælgeren har afgivet brevstemme, se lovens § 66, stk. 1.

Når en brevstemme, der er overført til afstemningsområdet fra et andet afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer, kan komme i betragtning, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten og påføre valglisten en bemærkning om årsagen til optagelsen på valglisten. Valgstyrene skal endvidere, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene fra det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde. Valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde skal endvidere på valglisten anføre årsagen til, at vælgeren er slettet af valglisten, og i hvilket afstemningsområde vælgeren i stedet er blevet optaget på valglisten. Se lovens § 64, stk. 5.

I tilfælde, hvor en brevstemme, der er henregnet til et bestemt afstemningsområde i medfør af lovens § 64, stk. 6 (dvs. hvor man ikke på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten af brevstemmen kan afgøre, i hvilket afstemningsområde afsenderen er optaget på valglisten), kan komme i betragtning, og hvor den pågældende vælger viser sig at være optaget på valglisten i et andet afstemnings-

område end det, hvortil brevstemmen er henregnet, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten for det pågældende afstemningsområde og skrive en bemærkning på valglisten om grunden til, at vælgeren er optaget på valglisten, samt, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde.

Der skal ikke udskrives erstatningsvalgkort for de vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning. I stedet kan følgebrevene til brevstemmerne anvendes til at kontrollere antallet af vælgere, der ifølge valglisten har afgivet brevstemme, se afsnit 9.2.3.

8.8.4.6. Håndtering og opbevaring af brevstemmer på valgdagen

Når en brevstemme kan komme i betragtning, lægges den uåbnede konvolut og følgebrevet ind i yderkuverten igen. Brevstemmer, der kan komme i betragtning, opbevares, indtil afstemningen er afsluttet. Når afstemningen er afsluttet, tages konvolutterne ud af yderkuverterne og lægges i en stemmekasse, se dog nedenfor. Konvolutterne åbnes først i forbindelse med stemmeoptællingen. Se lovens § 66, stk. 1.

Brevstemmer, der kan komme i betragtning, skal i perioden, efter at disse er gennemgået, og indtil afstemningen er afsluttet, opbevares på en sådan måde, at det alene er valgstyrene eller eventuelt tillige en person, der er særlig bemyndiget af valgstyrene, der har adgang til brevstemmerne.

Der må i denne periode kun ske håndtering af brevstemmer, hvis det er nødvendigt som følge af andre regler i loven. For eksempel kan det være nødvendigt at tage brevstemmen frem i forbindelse med afgørelsen af, om en vælger, der møder frem for at afgive stemme på valgdagen, skal afvises som følge af, at vedkommende har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning, se lovens § 67. Brevstemmen skal i denne situation tages frem for at kontrollere, om afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har brevstemt, er korrekt.

Ved håndtering af en brevstemme, inden afstemningen er afsluttet, må konvolutten med stemmesedlen *under ingen omstændigheder* åbnes.

Hvis valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning, er afgået ved døden inden valgdagen, kan den pågældendes brevstemme ikke komme i betragtning. Brevstemmen skal derfor tages frem, påtegnes grunden til, at den ikke kan komme i betragtning, og lægges hen til de øvrige brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, samt registreres sammen med disse i afstemningsbogen.

Det samme gælder, hvis valgstyrene, efter at afstemningen er begyndt, modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der er optaget på valglisten, har mistet sin valget indendags af andre grunde (iværksættelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne, se værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., fortabelse af dansk indfødsret eller flytning til udlandet).

Når konvolutterne tages ud af yderkuverterne efter afstemningens afslutning for at blive lagt ned i en stemmekasse, skal det ske under den nødvendige gensidige kontrol og i øvrigt på en sådan måde, at stemmehemmeligheden heller ikke i denne forbindelse kan blive krænket.

8.8.5. Brevstemmer, der modtages i kommunen efter valgdagen

Brevstemmer, der modtages i kommunen fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, registreres i brevstemmeprotokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i § 2, stk. 4 og 5, i cirkulæret om brevstemmeprotokollers

indhold og udformning, se *bilag 6*. Retningslinjerne for kassation af brevstemmemateriale, herunder af brevstemmer, der er modtaget efter valgdagen, er nærmere beskrevet i afsnit 10.

9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen

På valgaftenen tælles stemmerne op på de enkelte afstemningssteder, se afsnit 9.2. Senest dagen efter fintæller valgbestyrelsen stemmerne i opstillingskredsen, se afsnit 9.6. Reglerne om opgørelse af afstemningen findes i lovens §§ 68-74 a. Om bedømmelse af stemmesedler, se afsnit 9.3.

9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen

9.1.1. Kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for det pågældende parti, se lovens § 74 a, 1. pkt.

Forbuddet gælder alene deltagelse i optællingen af stemmer, der er afgivet for kandidatens eget parti. Kandidaten, der er opstillet for ét parti, kan dermed godt deltage i optællingen af stemmer afgivet for andre partier eller for kandidater uden for partierne. Hensynet bag bestemmelsen er at undgå, at kandidaterne bliver udsat for beskyldninger om uregelmæssigheder i forbindelse med optælling m.v. af stemmer for eget parti.

Det samme forhold gør sig efter ministeriets opfattelse gældende, hvor en kandidats ægtefælle, samlever eller andre nærtstående deltager i stemmeoptællingen. En kandidats ægtefælle, samlever eller andre nærtstående kan derfor ligeledes ikke deltage i optællingen af stemmer for det parti, som vedkommendes ægtefælle, samlever eller anden nærtstående er opstillet for.

Vurderingen af, hvornår man er nærtstående, skal foretages efter forvaltningslovens almindelige regler om inhabilitet, se navnlig forvaltningslovens § 3.

Forbuddet gælder kun *optællingen* af stemmer (personlige stemmer og partistemmer), der er afgivet for det parti, kandidaten er opstillet for. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever eller andre nærtstående) kan derfor godt være med til at *sortere* de stemmesedler, der er taget ud af stemmekasserne, i bunker, inden bunkerne senere skal tælles op for hvert enkelt parti. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever eller andre nærtstående) må dog ikke være med til sorteringen, hvis der tælles stemmer op samtidig med sorteringen.

Forbuddet gælder alene *deltagelse* i optællingen og ikke *kontrollen med* andres optælling. Er kandidaten valgstyrrer, må kandidaten derfor godt stå for at kontrollere andres optælling og dermed løfte det ansvar for, at stemmeoptællingen er korrekt, som er valgstyrernes opgave.

En kandidat, som også er valgstyrrer, må også gerne skrive i afstemningsbogen, hvor mange stemmesedler der er ugyldige, se lovens § 69, stk. 3, eller skrive resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen og underskrive den, se lovens § 70. Tilsvarende gælder kandidatens ægtefælle, samlever eller andre nærtstående.

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, må derudover ikke være med til at opgøre, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer og partistemmer, se lovens § 74 a, 3. pkt. Tilsvarende gælder for kandidatens ægtefælle, samlever eller andre nærtstående.

Opgørelsen af, om der er tale om en personlig stemme eller partistemme, foretages under ét og ikke særskilt for de enkelte kandidater. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever eller anden nærtstående) må derfor hverken være med til at tælle sine egne personlige stemmer eller være med til at tælle

personlige stemmer for andre kandidater for det parti, kandidaten opstiller for. Forbuddet gælder både den fintælling, som valgbestyrelsen står for senest dagen efter valget, se lovens § 73, og en eventuel foreløbig fintælling, som kan ske på afstemningsstederne på valgaftenen, se afsnit 9.6.1.

9.1.2. Kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen

En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, må ikke være med til at tælle, hvor mange stemmer der er afgivet for kandidaterne uden for partierne, se lovens § 74 a, 2. pkt. Tilsvarende gælder for kandidatens ægtefælle, samlever eller andre nærtstående.

En kandidat opstillet uden for partierne (og dennes ægtefælle, samlever eller anden nærtstående) må derimod godt være med til at tælle stemmerne op for partierne – både de personlige stemmer og partistemmerne.

9.1.3. Omfanget af forbuddet mod kandidaters deltagelse

Reglerne i lovens § 74 a for kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen gælder, uanset om kandidaten er valgstyrer, tilfornordnet vælger eller en medarbejder ansat i kommunen, som er kaldt ind for at være med til at tælle stemmerne op.

Reglerne gælder kun kandidater, der er opstillet i storkredsen, og ikke kandidater opstillet i andre storkredse.

9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet

9.2.1. Rammerne for stemmeoptællingen på afstemningsstedet

Når afstemningen er afsluttet kl. 20, tæller valgstyrerne og de tilfornordnede vælgere stemmerne op på afstemningsstedet. Stemmeoptællingen sker efter reglerne i lovens §§ 68-70 om stemmeoptælling på afstemningsstedet.

Kommunalt ansat personale kan udpeges til at bistå valgstyrerne og de tilfornordnede vælgere med stemmeoptællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Stemmeoptællingen skal dog ske under valgstyrernes ansvar, kontrol og instruktion. Stemmeoptællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen fastsætter de nødvendige regler om, hvordan stemmeoptællingen rent praktisk tilrettelægges, således at de følger reglerne for kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen, se afsnit 9.1.

Stemmeoptællingen er offentlig, se lovens § 68, stk. 1, 2. pkt. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes således, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne. Afskærmningen skal dog ske på en sådan måde, at offentligheden stadig kan overvære stemmeoptællingen.

9.2.2. Fremgangsmåden ved stemmeoptællingen på afstemningsstedet

På afstemningsstedet tælles op, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert parti og for hver kandidat uden for partierne, se lovens § 68, stk. 1, 3. pkt. Det er først ved fintællingen, at der foretages en opgørelse af, hvordan stemmerne på et parti fordeler sig på de opstillede kandidater for partiet, se afsnit 9.6.2.

Reglerne om, hvilke stemmer der anses for afgivet for de enkelte partier og kandidater uden for partierne, findes i lovens § 68, stk. 2 og 3.

Lovens § 68, stk. 2 og 3, fastsætter følgende:

»Stk. 2. En stemme er afgivet for det parti, inden for hvis felt på stemmesedlen vælgeren har sat kryds. En brevstemme er afgivet for det parti, hvis navn eller bogstavbetegnelse vælgeren har anført på brevstemmesedlen. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført navnet på en kandidat, der opstiller for et parti, anses stemmen for afgivet for partiet.

Stk. 3. En stemme er afgivet for den kandidat uden for partierne, ud for hvem vælgeren har sat kryds på stemmesedlen. En brevstemme er afgivet for den kandidat uden for partierne, hvis navn vælgeren har anført på brevstemmesedlen.«

Om begrebet felt/partifelt, se afsnit 9.3.1.1.

Tvivlsomme stemmesedler, herunder blanke stemmesedler og andre stemmesedler, der utvivlsomt er ugyldige, sorteres fra og gives til formanden for valgstyrene. Valgstyrene bedømmer derefter, om stemmesedlerne er gyldige, se afsnit 9.3. Antallet af ugyldige stemmer optælles særskilt fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde.

9.2.3. Afslutningen af stemmeoptællingen på afstemningsstedet

Når stemmeoptællingen på afstemningsstedet er afsluttet, indføres resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen, se lovens § 70. Opgørelsen af de ugyldige stemmer fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde indføres også i afstemningsbogen, se lovens § 69, stk. 3.

Valgstyrene skal kontrollere optællingen af de afgivne stemmer og herunder påse, at de foreskrevne kontroller af optællingen er foretaget. Valgstyrene skal bl.a. sammenholde antallet af afgivne stemmesedler med det antal vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt.

Derudover skal valgstyrene sammenholde antallet af vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt, med antallet af valgkort, der er modtaget eller udskrevet for vælgere, der har stemt på valgdagen, og antallet af følgebrev for vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning.

Valgstyrernes opgaver med at bedømme tvivlsomme stemmesedler og underskrive afstemningsbogen samt valgstyrernes ansvar for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget, som det er foreskrevet i lovgivningen, kan ikke overlades til andre.

Valgstyrerformanden skal sørge for, at der ved stemmeoptællingen til enhver tid er et tilstrækkeligt antal valgstyrelser til stede på afstemningsstedet til, at der kan sikres en hensigtsmæssig afvikling af stemmeoptællingen. Der skal altid være et flertal af de udpegede valgstyrelser til stede på afstemningsstedet under stemmeoptællingen. Valgstyrene skal rette sig efter valgstyrerformandens anvisninger. Se lovens § 29, stk. 6, 1.-3. pkt.

Valgstyrene skal endvidere afstemme *stemmeseddelregnskabet* som angivet i afstemningsbøgerne. Valgstyrene skal sammenholde antallet af stemmesedler, som valgstyrene inden valghandlingens start har modtaget fra valgbestyrelsen, og brevstemmer, der ved afstemningens afslutning var lagt ned i stemmekasserne, med antallet af afgivne, ombyttede og ikke-udleverede stemmesedler, herunder afgivne brevstemmer. Stemmematerialet bindes derefter sammen i særskilte pakker (sammenpakkes) som angivet i afstemningsbøgerne.

I *afstemningsbogen* indføres alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet på valgdagen, se lovens § 29, stk. 5. Det vil sige, at også væsentlige oplysninger om afstemningen, inden stemmeoptællingen gik i gang, skal indføres i afstemningsbogen. Det er derfor ikke i overensstemmelse

med valglovgivningen, hvis de valgstyrere, der underskriver afstemningsbogen, kun har været til stede under stemmeoptællingen og ikke været til stede i afstemningsperioden på noget tidspunkt.

I afstemningsbogen noteres det, i hvilke tidsrum valgstyrerne har været til stede henholdsvis fraværende på valgstedet.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrerne, se lovens § 70. Alle valgstyrerne skal, uanset om nogle eller alle valgstyrere i løbet af dagen har været borte fra afstemningsstedet i en vis periode efter aftale med valgstyrerformanden, være til stede, når afstemningsbogen underskrives, se lovens § 29, stk. 6, sidste pkt.

Afstemningsbogen underskrives som den afsluttende handling og kan således ikke underskrives af valgstyrerne, før der foreligger et resultat af stemmeoptællingen.

Den underskrevne afstemningsbog og en kopi af denne afleveres til kommunalbestyrelsen sammen med det sammenpakkede stemmemateriale. Ved at skrive under på afstemningsbogen står valgstyrerne inde for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er sket, som det er foreskrevet i lovgivningen.

Resultatet af stemmeoptællingen meddeles de tilstedeværende, og formanden for valgstyrerne indberetter straks resultatet til formanden for valgbestyrelsen i opstillingskredsen, se lovens § 70.

Der er ikke noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgstyrerne har underskrevet afstemningsbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgstyrerne som angivet ovenfor. Det er dog på den anden side ikke usagligt at vente på, at valgstyrerne har underskrevet afstemningsbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

9.3. Bedømmelse af stemmesedler

Reglerne om, hvornår stemmesedler og brevstemmesedler afgivet til folketingsvalg er ugyldige, står i lovens § 69, stk. 1 og 2. De suppleres af reglerne i bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg (i det følgende kaldet bekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er indsat som *bilag 7* til denne vejledning.

Det bemærkes, at en stemme på en kandidat, der er opstillet for et parti, i afsnit 9.3 betegnes som en stemme på partiet. I dette afsnit skelnes således som udgangspunkt alene mellem stemmer afgivet for et parti eller partiets kandidater (her samlet betegnet som stemmer på partiet) og stemmer afgivet for kandidater uden for partierne. Det er først ved fintællingen, se afsnit 9.6, at det afgøres, om en stemme på partiet er en personlig stemme på en kandidat, der er opstillet for partiet, eller om det er en partistemme.

9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

9.3.1.1. Felt og partifelt

Reglerne i lovens § 68, stk. 2, 1. pkt., og § 73, stk. 4, 1. pkt., samt reglerne i bekendtgørelsens §§ 6-11 er alle baseret på begrebet »felt« og »partifelt«.

Stemmesedlen indeholder et særskilt felt for hvert parti, der har opstillet kandidater i vedkommende storkreds (felt eller partifelt).

Stemmesedlen indeholder derudover nederst på stemmesedlen et særskilt felt for alle kandidater uden for partierne (felt). Se lovens § 43, stk. 3.

9.3.1.2. Stemmesedlen afmærkes med et kryds

Vælgeren afgiver sin stemme på afstemningsstedet på valgdagen ved at sætte et kryds på stemmesedlen, se lovens § 48, stk. 1. Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

Loven indeholder ingen definition af et kryds. I bekendtgørelsens § 1, stk. 1, er det fastsat, at der ved kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

V-formede mærker (også kaldet »hak«, »tjekmærker« eller »flueben«) sidestilles med almindelige kryds. De såkaldte »dobbeltkryds«, dvs. tegn, der må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, sidestilles med almindelige kryds. Derfor er en stemmeseddel afmærket på denne måde gyldig, medmindre den er ugyldig af andre grunde. Se bekendtgørelsens § 1, stk. 2, om tegn, der må anses for at være afledt af et kryds.

En asterisk/stjerne (*) anerkendes derimod ikke som et gyldigt kryds. Det skyldes, at en asterisk/stjerne er et specielt mærke, som gør stemmesedlen let genkendelig.

En stemmeseddel afgivet på afstemningsstedet er ugyldig, hvis vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds. Se lovens § 69, stk. 1, nr. 2, og den tilsvarende bestemmelse i bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 1. pkt. En stemmeseddel er derfor ugyldig, hvis den *i stedet for med kryds* er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af (ligner) et kryds, se bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 2. pkt.

Stemmesedler, der *ud over at være afmærket med kryds* er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, er også ugyldige, se bekendtgørelsens § 14, stk. 1.

Det kan dog være vanskeligt at bedømme en afmærkning af en afkrydsningsrubrik i de tilfælde, hvor rubrikken er afmærket med et meget gnidret eller fedt kryds. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis det anvendte skriveredskab er en form for (farve)blyant, der sidst på valgdagen er så nedslidt, at det er vanskeligt at sætte et tydeligt kryds. I sådanne tilfælde må valgbestyrelsen foretage en konkret vurdering af, om afmærkningen er udtryk for, at vælgeren har ønsket at sætte et kryds. Hvis afkrydsningsrubrikken er afmærket på en sådan måde, at afmærkningen ikke kan antages at være udtryk for et kryds – f.eks. fordi rubrikken er helt udfyldt eller er helt skraveret – skal stemmesedlen bedømmes som en ugyldig stemme.

Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i bekendtgørelsen, se bekendtgørelsens § 4, stk. 3.

I afstemningsbogen (valgstyrene) og valgbogen (valgbestyrelsen) skal det registreres særskilt, hvor mange stemmesedler der er ugyldige, fordi de *i stedet for kryds* er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds. Det skal også registreres særskilt, hvor mange stemmesedler der er ugyldige, fordi de *ud over med kryds* også er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds.

9.3.1.3. Stemmesedler afmærket med et overstreget, udvisket eller halvt kryds

Stemmesedler, der er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg) *i stedet for med kryds*, skal bedømmes efter den særlige bestemmelse i bekendtgørelsens § 9, stk. 1, se § 4, stk. 2. Efter denne bestemmelse er sådanne stemmesedler ugyldige.

Er stemmesedlen afmærket med kryds i ét partifelt og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds i et andet partifelt, er stemmesedlen også ugyldig. Se bekendtgørelsens § 9, stk. 2, modsætningsvis, sammenholdt med stk. 1.

Er stemmesedlen inden for samme partifelt *både* afmærket med kryds *og* med et overstreget, udvisket eller halvt kryds, er stemmesedlen dog en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen, se bekendtgørelsens § 9, stk. 2. Hvis der er sat et kryds ved partinavnet og et overstreget, udvisket eller halvt kryds ved en af partiets opstillede kandidater, er stemmesedlen således en gyldig partistemme for det pågældende parti. Hvis der omvendt er sat et overstreget, udvisket eller halvt kryds ved partinavnet og et kryds ved en af partiets opstillede kandidater, er stemmesedlen en gyldig personlig stemme for den pågældende kandidat. Ved stemmeoptællingen på afstemningsstedet afgøres imidlertid alene, hvor mange stemmer der er afgivet for de forskellige partier (dvs. stemmer på partiet inklusive de personlige stemmer på kandidaterne, der er opstillet for partiet). Det er først ved fintællingen, at det afgøres, om der er tale om en personlig stemme eller en partistemme, se afsnit 9.6.

9.3.1.4. Kryds ud for »Uden for partierne«

Hvis der er sat kryds ud for ordene »Uden for partierne« i feltet for kandidater uden for partierne – og der eventuelt herudover er sat et overstreget, udvisket eller halvt kryds – er stemmesedlen ugyldig, medmindre der kun er opstillet én kandidat uden for partierne. I så fald anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidat uden for partierne. Se bekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2, og § 9, stk. 3.

Hvis der *både* er sat et kryds eller et overstreget, udvisket eller halvt kryds ud for ordene »Uden for partierne«, og der ud for én af kandidaterne uden for partierne er sat et kryds (der ikke er overstreget, udvisket eller halvt), er stemmesedlen en gyldig stemme for den pågældende kandidat.

Hvis der er sat et kryds ud for ordene »Uden for partierne«, og der herudover er sat et overstreget, udvisket eller halvt kryds ud for én af kandidaterne uden for partierne, er stemmesedlen ikke en gyldig stemme for den pågældende kandidat, medmindre der kun er opstillet en kandidat uden for partierne. Se bekendtgørelsens § 8, stk. 3, og § 9, stk. 3.

Hvis der i feltet for kandidater uden for partierne således *både* er sat et kryds *og* sat et overstreget, udvisket eller halvt kryds, betragtes det overstregede, udviskede eller halve kryds i denne sammenhæng som et kryds, se bekendtgørelsens § 9, stk. 3. Er der opstillet flere kandidater uden for partierne, vil et kryds, der alene er sat ud for ordene »Uden for partierne«, dog være ugyldigt, se bekendtgørelsens § 8, stk. 1.

9.3.1.5. Kun ét kryds på stemmesedlen

Selv om det er forudsat i lovens § 48, stk. 1, at vælgeren kun sætter ét kryds på stemmesedlen – enten ved et partinavn eller et kandidatnavn – er en stemmeseddel også gyldig, selv om der er sat to eller tre kryds på stemmesedlen, når blot disse kryds er placeret inden for samme partifelt. Se lovens § 73, stk. 3, 1. pkt., og § 73, stk. 4, 1. pkt., sammenholdt med bekendtgørelsens §§ 6 og 15 modsætningsvis.

En stemmeseddel, der er afmærket med flere end 3 kryds, er dog ugyldig, se bekendtgørelsens § 15, 1. pkt.

En stemmeseddel, der er afmærket med et stort kryds, er gyldig, hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i ét partifelt. Se bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

9.3.1.6. Andre ugyldige stemmesedler, herunder blanke stemmesedler

En stemmeseddel, der er blank, er ugyldig, se lovens § 69, stk. 1, nr. 1, og bekendtgørelsens § 3.

En stemmeseddel, der er tegnet på eller skrevet eller klæbet (klistret) noget på af nogen art, er ugyldig, se bekendtgørelsens § 16, 1. pkt. Stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er klæbet (klistret) noget på dem, skal ikke registreres særskilt i afstemningsbogen og valgbogen, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er tegnet eller skrevet på dem.

Afsmitning eller lignende fra det skriveredskab (blyant, tusch eller kuglepen m.v.), som er brugt til at sætte krydset, er ikke påskrift, se bekendtgørelsens § 16, 2. pkt.

En stemmeseddel er også ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i bekendtgørelsens §§ 14-16 er givet et særpræg, f.eks. hvis den er afmærket med forskellige skriftfarver, er revet itu, eller der er revet et eller flere stykker af den, se bekendtgørelsens § 17.

Der er ikke tale om særpræg, hvis en stemmeseddel er revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller senere. Stemmesedlen er derfor ikke ugyldig af den grund.

Afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er lagt frem eller hængt op i stemmerummet, er normalt heller ikke et særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber. Se bekendtgørelsens § 17, 2. og 3. pkt.

Stemmesedler, der er ugyldige, fordi de er afmærket med forskellige skriftfarver, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men sammen med de stemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsens kapitel 2 om bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.

9.3.2. Bedømmelse af brevstemmesedler

9.3.2.1. Udfyldning af brevstemmesedlen

Vælgeren brevstemmer ved at skrive navnet eller bogstavbetegnelsen på brevstemmesedlen for et parti, der har opstillet kandidater til valget i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Se lovens § 61, stk. 2, 1. pkt.

Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten, skrives navnet på kandidaten, eventuelt med tilføjelse af partinavnet eller bogstavbetegnelsen for det parti, kandidaten opstiller for. Se lovens § 61, stk. 2, 2. pkt.

Det er derfor nok, at vælgeren på brevstemmesedlen enten har skrevet navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der har opstillet kandidater i storkredsen, eller navnet på en kandidat, der er opstillet i storkredsen. Har vælgeren alene skrevet navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der ikke har opstillet kandidater i storkredsen, er stemmesedlen ugyldig. Har vælgeren alene skrevet navnet på en person, der ikke opstiller som kandidat i storkredsen, er stemmesedlen også ugyldig. Se bekendtgørelsens § 19, stk. 1.

Der er ikke noget i vejen for, at vælgeren både angiver navn og bogstavbetegnelse for et parti, og eventuelt også navnet på en kandidat, når blot oplysningerne ikke strider mod hinanden.

Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

9.3.2.2. Officielle og uofficielle bogstavbetegnelser

Udtrykket »bogstavbetegnelse« eller »officiel bogstavbetegnelse« forstås i bekendtgørelsens § 2, 1. pkt., som en af de bogstavbetegnelser, som Indenrigs- og Boligministeriet har tildelt de opstillingsberettigede partier efter lovens § 14 forud for det pågældende valg.

En brevstemmeseddel, der alene er påført den officielle bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater til valget, er en gyldig stemme for det pågældende parti (partistemme), medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

En »uofficiel bogstavbetegnelse« er enhver anden betegnelse for et opstillingsberettiget parti bestående af et eller flere bogstaver. De betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe, anses også som »uofficielle bogstavbetegnelser«, se bekendtgørelsens § 2, 2. pkt.

En brevstemmeseddel, der alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater til valget, er som hovedregel ugyldig, se dog afsnit 9.3.2.3 om sikre uofficielle bogstavbetegnelser på flere bogstaver.

En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav, se bekendtgørelsens § 20.

Det tidligere Ny Alliance, der ændrede navn til Liberal Alliance i august 2008, fik ved navneændringen tildelt bogstavbetegnelsen I. En brevstemmeseddel, der alene er påført I, er en gyldig stemme for Liberal Alliance. Partiets tidligere bogstavbetegnelse Y kan derimod ikke længere anvendes. En brevstemmeseddel, der alene er påført Y, er derfor *ikke* en gyldig stemme for Liberal Alliance.

Partierne Kristendemokraterne, Veganerpartiet, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti og Moderaterne er blevet opstillingsberettiget til folketingsvalg efter det seneste valg den 5. juni 2019. Kristendemokraterne har (igen) fået tildelt bogstavbetegnelsen K, Veganerpartiet har fået tildelt bogstavbetegnelsen G, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti har fået tildelt bogstavbetegnelsen Q, og Moderaterne har fået tildelt bogstavbetegnelsen M. En brevstemmeseddel, der alene er påført henholdsvis K, G, Q eller M, er en gyldig stemme for henholdsvis Kristendemokraterne, Veganerpartiet, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti og Moderaterne.

9.3.2.3. Uofficielle bogstavbetegnelser på brevstemmesedlen

Reglerne i bekendtgørelsens §§ 19-22 handler om bedømmelsen af brevstemmesedler, hvor der hverken er påført:

- 1) et partinavn for et parti, der har opstillet kandidater i storkredsen,
- 2) en officiel bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater i storkredsen, eller
- 3) navnet på en kandidat, der er opstillet i storkredsen.

Disse brevstemmesedler er som hovedregel ugyldige.

Det gælder dog ikke de brevstemmesedler, der alene er påført en af de sikre uofficielle bogstavbetegnelser på flere bogstaver, og eventuelt også er påført navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget, se bekendtgørelsens § 19, stk. 3, og § 21, stk. 2. Disse brevstemmesedler er derfor som udgangspunkt gyldige.

Hvis der ikke er begrundet tvivl om, hvilket parti en uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver angiver, er brevstemmesedlen en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. Se bekendtgørelsens § 21, stk. 2. Er det f.eks. almindelig kendt, at den person, hvis navn er anført på brevstemmesedlen, tilhører et andet parti

end det parti, hvis sikre uofficielle bogstavbetegnelse på flere bogstaver er angivet på brevstemmesedlen, f.eks. er en kendt politiker for et andet parti, er brevstemmesedlen ugyldig som følge af modstridende angivelser, se afsnit 9.3.2.4.

Undtagelsen i bekendtgørelsens § 21, stk. 2, vedrører kun de brevstemmesedler, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver.

Brevstemmesedler, der alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav, er altid ugyldige, se bekendtgørelsens § 20. Det gælder uanset, om bogstavbetegnelsen kan henføres til et parti, der er opstillet i storkredsen.

Brevstemmesedler, der alene er påført bogstavbetegnelsen S, er ugyldige, medmindre Slesvigsk Parti er opstillet til folketingsvalget i den pågældende storkreds. Bogstavbetegnelsen S er i så fald en gyldig stemme for Slesvigsk Parti. Det skyldes, at bogstavbetegnelsen S er reserveret som en officiel bogstavbetegnelse for Slesvigsk Parti, uanset om partiet opstiller til det pågældende folketingsvalg. Hvis Slesvigsk Parti alene er opstillet i en enkelt eller nogle storkredse til folketingsvalget, er en brevstemmeseddel, der alene er påført bogstavbetegnelsen S i andre storkredse end der, hvor Slesvigsk Parti er opstillet, i alle tilfælde ugyldig. En sådan stemme er således hverken en gyldig stemme på Slesvigsk Parti (da partiet ikke er opstillet i kredsen) eller en gyldig stemme på Socialdemokratiet (da det er en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav).

Som eksempler på sikre *uofficielle bogstavbetegnelser* (der altid består af flere bogstaver) kan nævnes følgende:

- 1) De sikre uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i bekendtgørelsens § 21, stk. 2, er RV for Radikale Venstre, KF for Det Konservative Folkeparti, SF for SF - Socialistisk Folkeparti, KD for Kristendemokraterne, DF for Dansk Folkeparti og EL for Enhedslisten – De Rød-Grønne. Listen er ikke udtømmende.

En brevstemmeseddel, der f.eks. alene er påført KF, anses derfor for en gyldig stemme for Det Konservative Folkeparti.

KD er som nævnt en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Kristendemokraterne. Som følge af Kristeligt Folkepartis navneændring til Kristendemokraterne anses KRF *ikke* som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Kristendemokraterne. En brevstemmeseddel, der alene er påført KRF og eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget, er derfor *ugyldig*, se dog afsnit 9.3.2.4.

- 2) LA anses – selv om LA ikke er nævnt som eksempel i bekendtgørelsens § 21, stk. 2, – som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Liberal Alliance. Som følge af Ny Alliances navneændring til Liberal Alliance anses NA eller NY *ikke* som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, der alene er påført NA eller NY, og eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget, er derfor *ugyldig*, se dog afsnit 9.3.2.4.
- 3) ALT anses som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Alternativet, selv om ALT ikke er nævnt som eksempel i bekendtgørelsens § 21, stk. 2.
- 4) NB anses som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Nye Borgerlige, selv om NB ikke er nævnt som eksempel i bekendtgørelsens § 21, stk. 2.

9.3.2.4. Modstridende angivelser på brevstemmesedlen

Brevstemmesedler, der er påført *modstridende angivelser* vedrørende bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn), er ugyldige. Se bekendtgørelsens § 23.

Som *eksempel* kan nævnes, at en brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den er påført bogstavet C og partinavnet Venstre. Brevstemmesedlen er også ugyldig, selv om den herudover er påført navnet på en kandidat, der er opstillet for partiet Venstre.

En brevstemmeseddel, der ud over bogstavet C og/eller partinavnet Det Konservative Folkeparti er påført navnet på en person, der ikke er opstillet til valget i vedkommende storkreds, er derimod kun ugyldig, hvis det er almindeligt kendt, at den pågældende person ikke tilhører Det Konservative Folkeparti, men f.eks. er en kendt politiker for et andet parti, og der således er modstridende angivelser. Ellers ser man blot bort fra navnet på den ikke-opstillede person.

Det er i bekendtgørelsens § 24 reguleret, hvordan en uofficiel bogstavbetegnelse på en brevstemmeseddel skal bedømmes, når der er påført modstridende angivelser på brevstemmesedlen.

Som *eksempler* på anvendelse af reglerne i bekendtgørelsens § 24 kan anføres følgende:

- 1) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse S samt navnet på en kandidat, der er opstillet for et andet parti end Socialdemokratiet, er *ugyldig*.

Det skyldes, at bogstavbetegnelsen S – medmindre Slesvigsk Parti er opstillet i den pågældende storkreds – sidestilles med Socialdemokratiets officielle bogstavbetegnelse (A), når der skal ske bedømmelse af en brevstemmeseddel med modstridende angivelser. Se bekendtgørelsens § 24, nr. 1.

Hvis Slesvigsk Parti er opstillet i den pågældende storkreds, er bogstavbetegnelsen S derimod i dette tilfælde en gyldig stemme for Slesvigsk Parti (se afsnit 9.3.2.3).

- 2) En brevstemmeseddel, der er påført en sikker uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver (f.eks. RV, KF, SF, KD, DF og EL), bedømmes som det pågældende partis officielle bogstavbetegnelse (f.eks. B, C, F, K, O og Ø). Eksemplerne på de sikre uofficielle bogstavbetegnelser er nævnt i bekendtgørelsens § 24, nr. 2.

En brevstemmeseddel, der f.eks. er påført KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for det pågældende parti (Det Konservative Folkeparti), er dermed en *gyldig* stemme for den pågældende kandidat, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

En brevstemmeseddel, der f.eks. er påført KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for et andet parti (f.eks. Venstre), er derimod *ugyldig*.

Eksemplerne i bekendtgørelsens § 24, nr. 2, er ikke udtømmende. F.eks. anses LA som sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Liberal Alliance, ALT for Alternativet og NB for Nye Borgerlige.

Se bekendtgørelsens § 24, nr. 2, sammenholdt med § 23.

- 3) En brevstemmeseddel, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var en officiel bogstavbetegnelse for et af de opstillingsberettigede partier til det aktuelle valg, skal bedømmes efter samme regler som det pågældende partis nuværende officielle bogstavbetegnelse. Se bekendtgørelsens § 24, nr. 3.

Denne bestemmelse har ikke praktisk betydning på tidspunktet for denne vejlednings udstedelse.

- 4) En brevstemmeseddel, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var en officiel bogstavbetegnelse for et parti, der ikke er opstillingsberettiget til det aktuelle valg, anses som en modstridende angivelse til enhver bogstavbetegnelse, ethvert partinavn og ethvert kandidatnavn (personnavn). Se bekendtgørelsens § 24, nr. 4.

På tidspunktet for denne vejlednings udstedelse er der to partier, der var opstillingsberettiget til folketingsvalget den 5. juni 2019, men ikke aktuelt er opstillingsberettiget. De to partier er Borgerlisten (tidligere partiet Klaus Riskær Pedersen) med bogstavbetegnelsen E og Stram Kurs med bogstavbetegnelsen P.

De uofficielle bogstavbetegnelser E og P anses således ved det aktuelle valg som modstridende angivelser til enhver bogstavbetegnelse, ethvert partinavn og ethvert kandidatnavn (personnavn). Brevstemmesedler, der er påført E og P, er derfor ugyldige.

Hvis de to partier bliver opstillingsberettiget, skal der ses bort fra ovenstående.

- 5) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse NA eller NY samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Liberal Alliance eller et *andet parti* end Liberal Alliance, er en *gyldig* stemme for den pågældende kandidat, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Det skyldes, at NA og NY som følge af Liberal Alliances navneskift fra Ny Alliance i august 2008 ikke længere anses som sikre uofficielle bogstavbetegnelser. Se bekendtgørelsens § 24, nr. 5, sammenholdt med nr. 3 og 4 modsætningsvis. Tilsvarende gælder, hvis brevstemmesedlen er påført bogstavbetegnelsen Y, der var den officielle bogstavbetegnelse for Ny Alliance (den officielle bogstavbetegnelse for Liberal Alliance er I).

Man ser med andre ord bort fra, at vælgeren ud over et kandidatnavn (og/eller et partinavn) har påført brevstemmesedlen NA, NY eller Y. En brevstemmeseddel, der *alene* er påført NA, NY eller Y, er derimod ugyldig, se afsnit 9.3.2.3.

- 6) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KRF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Kristendemokraterne eller et *andet parti* end Kristendemokraterne, er en *gyldig* stemme for den pågældende kandidat, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Det skyldes, at KRF som følge af Kristendemokraternes navneskift fra Kristeligt Folkeparti forud for folketingsvalget i 2005 ikke længere anses som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse. Se bekendtgørelsens § 24, nr. 5, sammenholdt med nr. 3 og 4 modsætningsvis.

Man ser med andre ord bort fra, at vælgeren ud over et kandidatnavn (og/eller et partinavn) har påført brevstemmesedlen KRF. En brevstemmeseddel, der *alene* er påført KRF, er derimod ugyldig, se afsnit 9.3.2.3.

Hvis brevstemmesedlen *alene* er påført bogstavbetegnelsen Q, der var den officielle bogstavbetegnelse for Kristeligt Folkeparti (den officielle bogstavbetegnelse for Kristendemokraterne er K), er der imidlertid tale om en stemme til Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti, da Q nu er den officielle bogstavbetegnelse for dette parti.

- 7) En brevstemmeseddel, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, der ikke er omfattet af bekendtgørelsens § 24, nr. 1-4, anses ikke som en modstridende angivelse til nogen bogstavbetegnelse, noget partinavn eller noget kandidatnavn (personnavn). Man ser således bort fra denne angivelse ved bedømmelse af brevstemmesedlen. Se bekendtgørelsens § 24, nr. 5.

9.3.2.5. Andre usikkerhedsmomenter

Bekendtgørelsens § 25 handler om brevstemmesedler, hvor det af andre grunde ikke kan afgøres med sikkerhed, hvilket af partierne eller hvilken af kandidaterne uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme.

Forkortelser eller forkert stavemåde af et partinavn eller et kandidatnavn er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed. Det samme gør sig gældende, hvis en brevstemmeseddel på forsiden er udfyldt uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning. Se bekendtgørelsens § 25, 2. pkt.

Har vælgeren på brevstemmesedlen alene skrevet et fornavn eller et efternavn, der svarer til fornavnet eller efternavnet på kun én af kandidaterne, der er opstillet i storkredsen, må det bero på en konkret bedømmelse, om brevstemmesedlen med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvilket parti eller hvilken kandidat uden for partierne vælgeren ønsker at stemme på. Se lovens § 69, stk. 2, nr. 3, modsætningsvis.

Den omstændighed, at der på brevstemmesedlen er anført Ny Alliance i stedet for Liberal Alliance, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed for, at der er tale om en stemme for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, hvorpå der er anført Ny Alliance, er derfor som udgangspunkt en gyldig stemme for Liberal Alliance, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

På samme måde er den omstændighed, at der på brevstemmesedlen er anført Kristeligt Folkeparti i stedet for Kristendemokraterne, ikke i sig selv til hinder for, at man kan være tilstrækkelig sikker på, at der er tale om en stemme for Kristendemokraterne. En brevstemmeseddel, hvorpå der er anført Kristeligt Folkeparti, er derfor som udgangspunkt en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

9.3.2.6. Øvrige ugyldighedsgrunde

En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end én stemmeseddel. Se bekendtgørelsens § 26. En tom brevstemmekonvolut betragtes også som en ugyldig stemme.

Derudover er en brevstemmeseddel ugyldig, hvis der er grund til at tro, at den ikke er tilvejebragt af indenrigs- og boligministeren. Se bekendtgørelsens § 27.

De brevstemmesedler, som Indenrigs- og Boligministeriet har fået fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg, er grå, påtrykt ordene »Stemmeseddel til folketingsvalg« og forsynet med tre rubrikker til angivelse af henholdsvis partibogstav, partinavn og kandidatnavn, se afsnit 8.1.1. Det gælder også de brevstemmesedler, der er fremstillet til brug ved tidligere folketingsvalg, samt de brevstemmesedler, der indgår i det særlige brevstemmemateriale, der benyttes på Færøerne til folketingsvalg, se afsnit 8.6.4. Indenrigs- og Boligministeriet har i 2021 fået fremstillet nyt brevstemmemateriale. De nye brevstemmesedler er orange, men vil først blive udsendt fra Stibo Complete (tidligere Rosendahls) efter restoplaget af grå brevstemmesedler, se afsnit 8.1.2.

Brevstemmer, der er afgivet på brevstemmesedler til Europa-Parlamentsvalg, kommunale og regionale valg eller folkeafstemninger, er ugyldige i medfør af bekendtgørelsens § 27.

Derudover bemærkes følgende om ugyldige stemmesedler:

- 1) En brevstemmeseddel, der er blank, er ugyldig. Se bekendtgørelsens § 18.
- 2) En brevstemmeseddel, der er givet et særpræg, er ugyldig. Se lovens § 69, stk. 2, nr. 6.

Særpræg kan f.eks. bestå i, at den konvolut, hvori brevstemmesedlen er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med almindelig tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed. Se bekendtgørelsens § 28.

En brevstemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som ud over en officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, et partinavn eller kandidatnavn (personnavn) er påført påskrift eller påklæbning af nogen art,

er ugyldig, da brevstemmesedlen således er givet et særpræg. Rettelse eller overstregning af en påført officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, et partinavn eller kandidatnavn (personnavn) betragtes ikke som påskrift. Se bekendtgørelsens § 29.

- 3) En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i bekendtgørelsens §§ 28 og 29 (se pkt. 2 ovenfor) er givet et særpræg.

Det er f.eks. tilfældet, hvis stemmesedlen er udfyldt på bagsiden, er revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af, inden stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller konvolutten. Se bekendtgørelsens § 30, 1. pkt.

- 4) Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, gør ikke i sig selv, at brevstemmesedlen bliver ugyldig. Se bekendtgørelsens § 25, 2. pkt., og § 30, 2. pkt.
- 5) Er en stemmeseddel revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller af konvolutten eller senere, er der ikke tale om særpræg, og stemmesedlen er derfor ikke ugyldig. Se bekendtgørelsens § 30, 3. pkt.
- 6) Skrift, som er særlig karakteristisk, eller som er gået ud af almindelig brug, eller som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, er ikke særpræg. Se bekendtgørelsens § 30, 4. pkt.

Brevstemmesedler, der er ugyldige, fordi de er udfyldt på bagsiden, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men sammen med de brevstemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

Antallet af ugyldige stemmesedler og oplysning om, hvordan disse fordeler sig på de forskellige ugyldighedsgrunde, anføres i de skemaer, der er beregnet til det i afstemningsbogen (valgstyrene) og valgbogen (valgbestyrelsen). Se bekendtgørelsens § 31, stk. 1. Paragrafhenvisningerne i skemaerne er til de paragraffer i bekendtgørelsen, hvor de forskellige ugyldighedsgrunde er beskrevet.

En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere bestemmelser i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der står først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af § 13 (ikke udleveret på afstemningssted), § 26 (konvolut indeholder andet), § 27 (ikke tilvejebragt af indenrigs- og boligministeren) eller § 28 (konvolut forsynet med påskrift eller påklæbning), skal dog altid registreres under den pågældende ugyldighedsgrund. Se bekendtgørelsens § 31, stk. 2.

9.4. Valgstyernes afstemningsbog

Valgstyrene fører en afstemningsbog for hvert afstemningsområde. I afstemningsbogen indfører valgstyrene alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet samt afstemningens resultat, se lovens § 29, stk. 5.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrene, se lovens § 70, 1. pkt. Alle valgstyrene skal derfor være til stede ved underskrivningen af afstemningsbogen, se lovens § 29, stk. 6, sidste pkt.

Der kan benyttes de afstemningsbøger, der kan udskrives fra KMD's valgopgørelsessystem, eller som kan købes hos KMD A/S til udfyldelse i hånden.

9.5. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaften

Danmarks Statistik varetager udførelsen af valgopgørelsen og udarbejdelsen af valgstatistik vedrørende folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg og folkeafstemninger. Det lovmæssige ansvar over for Folketinget

for valgopgørelsen påhviler dog indenrigs- og boligministeren efter valglovgivningen. Det er således alene udførelsen af valgopgørelsesopgaven, der er overladt til Danmarks Statistik. Ved varetagelsen af valgopgaven er Danmarks Statistik derfor undergivet Indenrigs- og Boligministeriets generelle og konkrete instruktioner i opgavens tilrettelæggelse på de områder, der relateres til administrationen af valglovgivningen.

Når formanden for valgbestyrelsen har modtaget indberetninger fra samtlige afstemningssteder i opstillingskredsen, tælles de indberettede stemmetal sammen og indberettes straks til Danmarks Statistik, se lovens § 71.

Indenrigs- og Boligministeriet sender inden valgdagen en meddelelse til valgbestyrelserne om den nærmere fremgangsmåde, der skal følges ved indberetningen af resultaterne på valgaftenen til Danmarks Statistik, herunder relevante kontaktoplysninger. Valgbestyrelserne skal indberette resultaterne både elektronisk og telefonisk til Danmarks Statistik.

Valgbestyrelserne bliver i den forbindelse bedt om at indberette navn og mobilnr. på en eller flere kontaktpersoner, som kan kontaktes af Indenrigs- og Boligministeriet og Danmarks Statistik inden for et nærmere angivet tidsrum på valgdagen, fintællingsdagen og i dagene herefter, indtil Danmarks Statistiks revision af valgbøgerne er færdig.

Ministeriet skal understrege, at det er meget vigtigt, at ministeriet og Danmarks Statistik kan kontakte valgbestyrelserne telefonisk i hele perioden, ikke mindst på valgaftenen, på de telefonnumre, som valgbestyrelsen indberetter til ministeriet. Derudover skal ministeriet understrege, at det er meget vigtigt, at den eller de pågældende kontaktpersoner har umiddelbar adgang til det udstyr, der er nødvendigt for at kunne foretage rettelser i kommunens valgsystem på fintællingsdagene, indtil vagtordningen afmeldes af Danmarks Statistik.

9.6. Fintælling i opstillingskredsen

9.6.1. Rammerne for fintællingen

Senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, foretager valgbestyrelsen den endelige opgørelse af resultatet af stemmeafgivningen i opstillingskredsen (fintælling). I opstillingskredse, der består af flere kommuner, foregår fintællingen i kreds kommunen. Se lovens § 72, stk. 1. Om kredskommuner, se afsnit 5.1, 4. afsnit.

Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere og kommunalt ansat personale også skal medvirke ved fintællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Fintællingen skal dog ske under valgbestyrelsens ansvar, kontrol og instruktion. Fintællingen kan derudover ikke overlades til andre.

Fintællingen er offentlig, se lovens § 72, stk. 1, 3. pkt.

Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor fintællingen foregår, afskærmes på en sådan måde, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne, men offentligheden stadig kan overvære optællingen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at afstemningsbøgerne, stemmesedlerne, brevstemmematerialet samt de benyttede valglister og valgkort er til stede ved fintællingen, se lovens § 72, stk. 2.

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse er det forudsat i folketingsvalgloven, at fintællingen, der efter udtrykkelig bestemmelse herom i loven skal foretages af valgbestyrelsen, skal foretages på ét sted for hver opstillingskreds og ikke på de enkelte afstemningssteder. Formålet hermed er at sikre en ensartet

bedømmelse af stemmesedlerne, herunder af spørgsmålet, om en stemmeseddel er en personlig stemme eller en partistemme.

Ministeriet skal derfor indskærpe, at det *ikke* er i overensstemmelse med loven at foretage den endelige fintælling på afstemningsstederne i fortsættelse af den foreløbige optælling på valgaftenen.

Der er dog ikke efter folketingsvalgloven noget i vejen for, at der på afstemningsstederne på valgaftenen, ud over optællingen af stemmerne på hvert af partierne og hver kandidat uden for partierne, også foretages en *foreløbig* fintælling af de personlige stemmer for hver kandidat og antallet af partistemmer for hvert parti. En sådan foreløbig fintælling kan imidlertid ikke træde i stedet for den fintælling, som valgbestyrelsen skal foretage senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. En foreløbig fintælling skal under alle omstændigheder ske efter samme regler som den fintælling, valgbestyrelsen skal foretage.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre det foreløbige fintællingsresultat før den egentlige fintælling, forudsat at der hersker den nødvendige sikkerhed om resultatet. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har foretaget den egentlige fintælling, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Fintællingen skal ske *senest* dagen efter, at afstemningen har fundet sted. Der er ikke noget i vejen for, at den egentlige fintælling påbegyndes og evt. afsluttes på selve valgaftenen, når blot fintællingen foretages af valgbestyrelsen på ét samlet sted for hver opstillingskreds.

Det er forudsat i loven, at fintællingen sker på et sted, som ligger i opstillingskredsen eller, hvis opstillingskredsen består af flere kommuner, i kreds kommunen.

9.6.2. Fremgangsmåden ved fintællingen

9.6.2.1. Generelt

Fintællingen foretages efter reglerne i lovens § 73.

Valgbestyrelsen foretager en ny optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler for hvert afstemningsområde for sig efter reglerne i lovens §§ 68, 69 og 74 a, se lovens § 73, stk. 1, 1. pkt.

Det vil sige, at valgbestyrelsen foretager en ny optælling af, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert af partierne og for hver kandidat uden for partierne. Desuden foretager valgbestyrelsen en ny optælling af antallet af blanke og ugyldige stemmesedler. Valgbestyrelsen foretager her den endelige bedømmelse af stemmesedlernes gyldighed. Se afsnit 9.2 om stemmeoptælling på afstemningsstedet og afsnit 9.3 om bedømmelse af stemmesedler.

Derefter opgør valgbestyrelsen det samlede resultat for hele opstillingskredsen. Valgbestyrelsen opgør således, hvor mange stemmer der i opstillingskredsen er afgivet for hvert af partierne og for hver kandidat uden for partierne. Se lovens § 73, stk. 1, 3. pkt.

9.6.2.2. Personlig stemme eller partistemme

Samtidig med optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert af partierne og for hver kandidat uden for partierne, foretager valgbestyrelsen en opgørelse af de personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti.

Opgørelsen af de personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti skal ske for hvert afstemningsområde for sig og derefter for hele opstillingskredsen. Se lovens § 73, stk. 2, 1. pkt.

Reglerne for, hvordan det afgøres, om en stemme er en personlig stemme eller en partistemme, findes i lovens § 73, stk. 3 og 4:

»Stk. 3. Har vælgeren sat kryds ud for navnet på en kandidat eller såvel ud for navnet på en kandidat som ud for navnet på det parti, kandidaten er opstillet for, anses stemmesedlen som afgivet for kandidaten (personlig stemme). Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført navnet på en kandidat eller såvel navnet på en kandidat som navnet eller bogstavbetegnelsen for det parti, kandidaten er opstillet for.

Stk. 4. Har vælgeren sat kryds ud for navnet på et parti eller inden for partifeltet på en sådan måde, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken af partiets kandidater vælgeren har villet give sin stemme, anses stemmesedlen som afgivet for partiet (partistemme). Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti eller navnene på flere kandidater, der er opstillet for samme parti i storkredsen.«

Om begrebet partifelt, se afsnit 9.3.1.1.

9.6.2.3. Fordeling af partistemmer på kandidaterne

Når de personlige stemmer og partistemmerne er talt op og opgjort for opstillingskredsen som helhed, fordeler valgbestyrelsen partistemmerne på de enkelte kandidater. Valgbestyrelsen foretager en opgørelse for hele opstillingskredsen af, hvordan de afgivne stemmer (personlige stemmer + partistemmer) skal fordeles på hver enkelt kandidat, se lovens § 73, stk. 2, 2. pkt.

Reglerne om, hvordan partistemmerne fordeles på de enkelte kandidater, findes i lovens § 73, stk. 5, og er som følger:

- 1) Ved *kredsvis opstilling* (højst én kandidat er opstillet i opstillingskredsen) får partiets kandidat i opstillingskredsen alle partistemmerne.
- 2) Ved *sideordnet opstilling* (flere kandidater er opstillet i opstillingskredsen) fordeles partistemmerne mellem partiets kandidater i opstillingskredsen i forhold til deres personlige stemmetal.
- 3) Ved *sideordnet opstilling* kombineret med anmeldelse af *valg på personlige stemmer* (for alle opstillingskredse i storkredsen) tilfalder partistemmerne ikke nogen kandidat for partiet i storkredsen.

Hvis to eller flere kandidater er lige berettiget til en partistemme, trækker Danmarks Statistik lod om, hvem der får partistemmen, se lovens § 73, stk. 5, 4. pkt. Valgbestyrelsen kan i mellemtiden enten lade være med at fordele den pågældende partistemme eller lave en teknisk ikke-bindende lodtrækning. I begge tilfælde skal der skrives en bemærkning om det i valgbogen.

Hvis der i opstillingskredsen ikke er opstillet nogen kandidat for partiet, er der ingen kandidat, der får partistemmerne. Partistemmerne opføres i stedet i valgbogen som »Andre partistemmer«. Har der været anmeldt partiliste, tillægges disse stemmer dog den kandidat, der er anmeldt som partilistens første kandidat i storkredsen. Se lovens § 73, stk. 5, 5. og 6. pkt.

Hvis et parti har anmeldt valg på personlige stemmer, skal partistemmerne i valgbogen anføres særskilt som »Andre partistemmer«, se lovens § 73, stk. 5, 2. pkt.

9.6.2.4. Opgørelse af stemmer på afdøde kandidater

Godkendte kandidater, der er afdøde ved døden senest på valgdagen, står på stemmesedlen. Det er derfor muligt at stemme på en kandidat, der er afdøde ved døden, både ved brevstemmeafgivningen og på valgdagen. Se herom kapitel 6, afsnit 6.11.4.

En stemme på en afdød kandidat er i alle tilfælde en gyldig stemme, medmindre den er ugyldig efter reglerne herom.

Kandidaten skal indgå i valgopgørelsen på samme måde som de øvrige kandidater. De personlige stemmer på kandidaten skal således tildeles kandidaten. Derudover skal kandidaten – alt efter partiets opstillingsform – have del i partistemmerne på lige fod med de øvrige kandidater, se afsnit 9.6.2.3 om fordeling af partistemmer.

9.6.2.5. Brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning

Lovens § 73, stk. 1, medfører ikke en pligt for valgbestyrelsen til i forbindelse med fintællingen at foretage fornyet vurdering af de brevstemmer, som ikke kom i betragtning. Der er imidlertid ikke noget i vejen for, at valgbestyrelsen ved fintællingen genvurderer, om disse brevstemmer skal tages i betragtning. Dette forudsætter imidlertid, at det ved eftersyn i valglisten konstateres, at den person, hvis brevstemme alligevel tages i betragtning, ikke er afkrydset i valglisten som havende stemt på valgdagen.

I det omfang ikke i betragtning tagne brevstemmer efter fornyet vurdering tages i betragtning, skal de medregnes i fintællingen. Den difference i tallene for antal vælgere, antal brevstemmer osv., som dette måtte medføre, bør efter omstændighederne forklares i valgborgens kommentarfelter.

Resultatet af denne gennemgang indføres i valgbogen sammen med en (revideret) opgørelse for opstillingskredsen under ét af antallet af brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, fordelt på årsagerne hertil.

9.6.3. Afslutningen på fintællingen

Når fintællingen er afsluttet, indføres resultatet af valgbestyrelsens fintælling i valgbogen og meddeles de tilstedeværende. Resultatet af opgørelsen af personlige stemmer og partistemmer for hvert afstemningsområde vedlægges valgbogen som bilag. Se lovens § 73, stk. 6.

Der er ikke noget i vejen for at offentliggøre fintællingsresultatet, før valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, forudsat at der hersker den nødvendige sikkerhed om resultatet. Det er dog ikke usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale pakkes sammen som angivet i lovens § 74, stk. 1 og 2, og opbevares af kommunalbestyrelsen som angivet i lovens § 104. Sidstnævnte gælder kun for de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen.

9.7. Valgbestyrelsens valgbog

Valgbestyrelsen fører en valgbog for hver opstillingskreds. I kommuner, der består af flere opstillingskredse, skal valgbestyrelsen føre en valgbog for hver opstillingskreds i kommunen. I valgbogen indfører valgbestyrelsen alle væsentlige oplysninger om afstemningen i opstillingskredsen samt resultatet heraf, se lovens § 28, stk. 3. Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen, se lovens § 74, stk. 1, 1. pkt.

En opgørelse for hvert afstemningsområde af antallet af personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti skal vedlægges valgbogen som et bilag. Se afsnit 9.6.2.2 og lovens § 73, stk. 6, 2. pkt., jf. stk. 2, 1. pkt.

Valgbøger kan udskrives fra KMD A/S' valgopgørelsessystem eller købes hos KMD A/S til udfyldelse i hånden.

9.8. Indsendelse af kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet

Så snart fintællingen er afsluttet, skal formanden for valgbestyrelsen indsende en kopi af valgbogen med bilag til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet. Ved »kopi« forstås en bekræftet fotokopi, dvs. en fotokopi eller udskrift af valgbogen, som valgbestyrelsesformanden eller en person, der af valgbestyrelsesformanden er bemyndiget dertil, attesterer er i overensstemmelse med originalen. Som bilag til kopien af valgbogen skal vedlægges en opgørelse for hvert afstemningsområde af antallet af personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti, se lovens § 73, stk. 6, 2. pkt., jf. stk. 2, 1. pkt.

Den attesterede kopi af valgbogen skal sendes til ministeriet og Danmarks Statistik som scannet pdf med sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk og valg@dst.dk (mærket »[Kredsens/kommunens navn]: Valgbog«). Det er ikke nødvendigt også at sende den med posten.

Samtidig skal der indsendes to annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Boligministeriet, dvs. to originale stemmesedler, der ikke er udleveret. Bemærk, at ministeriet skal have tilsendt de to originale stemmesedler med posten. Det er således ikke tilstrækkeligt at sende en scannet stemmeseddel pr. e-post eller lignende. Stemmesedlerne skal sendes som Quickbrev.

Kopien af valgbogen med bilag (og de to annullerede stemmesedler til ministeriet) skal så vidt muligt være modtaget i Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet dagen efter fintællingen, se lovens § 74, stk. 3.

Indenrigs- og Boligministeriet giver forud for valget valgbestyrelsen meddelelse om den nærmere fremgangsmåde ved indsendelse af valgbogen, herunder fremgangsmåden for den elektroniske indsendelse af valgbogen til Danmarks Statistik m.v.

9.9. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen samt eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen

9.9.1. Fejl og mangler i valgbogen

Inden valgbestyrelsen sender valgbogen til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet, skal valgbestyrelsen sikre sig, at der ikke er fejl og mangler i valgbogen.

Bliver valgbestyrelsen efter afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet opmærksom på, at der er fejl eller mangler i valgbogen, skal valgbestyrelsen snarest muligt underrette Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet herom. Derudover skal valgbestyrelsen indsende rettelsesblade til valgbogen til både Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet, hvis det er nødvendigt.

9.9.2. Eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse er valgbestyrelsen afskåret fra uden særlig anledning at foretage en fornyet gennemgang af stemmesedlerne, efter at valgbestyrelsens valgbog er underskrevet og indsendt til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet.

Hvis valgbestyrelsen finder anledning til at foretage en fornyet fintælling, efter at valgbogen er underskrevet og indsendt til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet, skal Indenrigs- og Boligministeriet i alle tilfælde kontaktes forud for den nye fintælling.

9.9.3. Anmodninger om fornyet fintælling

Hvis valgbestyrelsen modtager anmodninger om foretagelse af fornyet fintælling, skal sådanne henvendelser betragtes som en klage over valget. Sådanne henvendelser skal derfor straks videresendes til Indenrigs- og Boligministeriet med henblik på, at de derefter kan blive behandlet af Folketinget, se lovens § 88. Anmodningen skal betragtes som en klage over valget, uanset om valgbestyrelsen foretager en fornyet fintælling på baggrund af anmodningen.

Folketinget kan pålægge valgbestyrelsen at foretage en fornyet gennemgang og opgørelse af det materiale eller dele heraf, der har været benyttet ved folketingsvalget, se lovens § 87, stk. 3.

10. Opbevaring og kassation af valgmateriale

Valgmateriale opbevares af kommunalbestyrelsen i overensstemmelse med reglerne i lovens § 104. I opstillingskredse, der består af flere kommuner, opbevares valgmaterialet af kommunalbestyrelsen i *kredskommunen* (se afsnit 5.1, 4. afsnit om kredskommuner). Hver kommunalbestyrelse opbevarer dog en kopi af afstemningsbøgerne og øvrigt valgmateriale, som kommunalbestyrelsen har modtaget.

Når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, skal valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt brevstemmematerialet tilintetgøres, se lovens § 104, stk. 3. Benyttes digitale valglister og/eller elektroniske brevstemmeprotokoller, skal disse også tilintetgøres efter reglerne i lovens § 104.

Valgmaterialet (valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne og brevstemmematerialet) kan efter kommunalbestyrelsens bestemmelse anvendes til forskning og statistik i overensstemmelse med reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Valgmateriale, der anvendes til forskning og statistik, skal tilintetgøres, når valgmaterialet ikke længere er nødvendigt til de nævnte formål, se lovens § 104, stk. 4.

Øvrigt valgmateriale, herunder valgbøgerne, afstemningsbøgerne og kopierne af afstemningsbøgerne, opbevares efter reglerne i arkivloven, se Rigsarkivets bekendtgørelse nr. 184 af 26. januar 2018 om bevaring og kassation af papirarkivalier i kommunerne.

Tilintetgørelse af brevstemmer og opbevaring af brevstemmer, der modtages efter valgdagen, skal fortsat ske efter de principper, der var angivet i §§ 5 og 6 i det tidligere cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Det vil sige, at brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager efter valgdagen, men inden valget er endeligt godkendt af Folketinget, påtegnes om datoen for modtagelsen, registreres i brevstemmeprotokollen og opbevares, indtil valget er endeligt godkendt. De pågældende brevstemmer skal herefter tilintetgøres sammen med det øvrige valgmateriale, der skal tilintetgøres i henhold til reglerne i lovens § 104. Cirkulæret er nu erstattet af cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, se *bilag 6*.

Hvis det må antages, at der er tale om en brevstemme til det kommende folketingsvalg afgivet af en sømand eller dennes medsejlende ægtefælle efter reglen i lovens § 58, stk. 3, se afsnit 8.6.2, skal brevstemmen dog påtegnes om datoen for modtagelsen og opbevares til førstkommande folketingsvalg og registreres i brevstemmeprotokollen til førstkommande folketingsvalg, når denne er oprettet.

Når Folketinget endeligt har godkendt valget, og eventuelle klager over valget dermed anses for endeligt afgjort, sender Indenrigs- og Boligministeriet meddelelse herom til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne med oplysning om, at valgmateriale kan tilintetgøres, medmindre det anvendes til forskning og statistik.

11. Afholdelse af udgifter ved valget

Reglerne om afholdelse af udgifterne ved folketingsvalg findes i lovens § 105.

Udgifterne til folketingsvalg afholdes af kommunerne, se lovens § 105, stk. 1, 1. pkt. Udgifter, der forskudsvis er afholdt af kredskommunen, fordeles af valgbestyrelsens formand på opstillingskredsens kommuner i forhold til det senest offentliggjorte folketal i kommunen henholdsvis i vedkommende del af kommunen, se lovens § 105, stk. 1, 2. pkt.

Kommunerne skal refundere staten udgifterne til det brevstemmemateriale, kommunen rekvirerer til brug for brevstemmeafgivningen i kommunen, se lovens § 105, stk. 2, 2. pkt. Kommunerne bliver derfor faktureret af Stibo Complete (tidligere Rosendahls) for det materiale, der bestilles.

Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, kriminalforsorgens fængsler og arresthuse, på skibe og havanlæg samt i udlandet afholdes af Indenrigs- og Boligministeriet.

Portoudgifter til forsendelse af brevstemmer afholdes af den myndighed, den institution, det skib eller det havanlæg, som stemmemodtageren repræsenterer, se lovens § 105, stk. 3.

12. Formularer m.v. til brug ved valget

Brevstemmemateriale og brevstemmeprotokoller kan købes hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com.

Der kan hentes et skema til at ansøge om at brevstemme i hjemmet på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen om det pågældende folketingsvalg. Ansøgningsskemaet findes i to udgaver: én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningsskemaet (til kommuner, der ikke forlænger ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven). Samme sted kan hentes et skema til at ansøge om at skifte afstemningssted for personer med handicap eller nedsat førlighed m.v.

Formularer til anmeldelse af en kandidat, der stiller op uden for et parti (løsgænger), kan bestilles hos Indenrigs- og Boligministeriet. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, kan hentes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/partier-og-kandidater/opstilling-af-kandidater/opstilling-som-kandidat-til-folketingsvalg>.

13. Bortfald af tidligere udsendt vejledning om afholdelse af folketingsvalg

Vejledning nr. 9041 af 31. januar 2018 om afholdelse af folketingsvalg er bortfaldet.

Indenrigs- og Boligministeriet, den 21. marts 2022

NIKOLAJ STENFALK

/ Christine Boeskov

- 1) Folketingsvalglovens § 60, stk. 2, 2. pkt.
- 2) Folketingsvalglovens § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2.
- 3) Folketingsvalglovens § 58, stk. 3.
- 4) Folketingsvalglovens §§ 23, 29 og 30.
- 5) § 8, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.
- 6) § 3 i bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.
- 7) § 3 i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem.
- 8) Folketingsvalglovens § 54, stk. 4, og § 4, stk. 1, 4. pkt., i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem.
- 9) Folketingsvalglovens § 47 a, stk. 2.
- 10) Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.
- 11) Folketingsvalglovens § 64, stk. 3.
- 12) Folketingsvalglovens § 33, stk. 1, 2. pkt., § 37, stk. 1, 2. pkt., § 41, stk. 1, 2. pkt., § 41, stk. 2, jf. stk. 1, 2. pkt., og § 41 a, stk. 1, 2. pkt.
- 13) Vejlovens § 3, nr. 10, § 84 og § 85 og privatvejslovens § 10, nr. 17, § 66 a og § 66 b.
- 14) Folketingsvalglovens § 56 og § 58, stk. 4.
- 15) Folketingsvalglovens § 18, stk. 2, 2. pkt., og stk. 5.
- 16) Folketingsvalglovens § 12, stk. 1.
- 17) Folketingsvalglovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 4.
- 18) Folketingsvalglovens § 18, stk. 7.
- 19) Folketingsvalglovens § 18, stk. 3 og 4.
- 20) Folketingsvalglovens § 18, stk. 7.
- 21) Folketingsvalglovens § 46, stk. 2.
- 22) Folketingsvalglovens § 14, stk. 2.
- 23) Folketingsvalglovens § 54, stk. 4, 2., 4. og 5. pkt.
- 24) Folketingsvalglovens § 54, stk. 4, 3. pkt.
- 25) Folketingsvalglovens §§ 33 og 34.
- 26) Folketingsvalglovens §§ 37, 41 og 41 a.
- 27) Folketingsvalglovens § 42, stk. 1, 1. pkt.
- 28) Folketingsvalglovens § 42, stk. 1, 2. pkt.
- 29) Folketingsvalglovens § 21.
- 30) Folketingsvalglovens § 47 a, stk. 2.
- 31) Folketingsvalglovens § 18, stk. 6, 1. pkt.
- 32) Folketingsvalglovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.
- 33) Folketingsvalglovens § 18, stk. 6, 2. pkt.
- 34) Folketingsvalglovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.
- 35) Folketingsvalglovens § 22, stk. 1.
- 36) Folketingsvalglovens § 22, stk. 2.
- 37) Folketingsvalglovens § 56, stk. 1, og § 58, stk. 4.
- 38) Folketingsvalglovens § 56, stk. 2.
- 39) Folketingsvalglovens § 65.
- 40) Folketingsvalglovens § 66, stk. 3.
- 41) Folketingsvalglovens § 44.
- 42) Folketingsvalglovens § 46, stk. 1 og 2.
- 43) Folketingsvalglovens § 46, stk. 1, 2. pkt.
- 44) Folketingsvalglovens §§ 68, 70 og 71.
- 45) Folketingsvalglovens § 72, stk. 2.
- 46) Folketingsvalglovens § 72, stk. 1, § 73 og § 74.
- 47) Folketingsvalglovens § 88.
- 48) Vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1.
- 49) Grundlovens § 35, stk. 1.
- 50) Folketingsvalglovens § 104, stk. 3.
- 51) 15.-dagsvalglisteudtrækket fra CPR til brug for de maskinelt udarbejdede valglister inkluderer kun vælgere, der er tilflyttet fra Færøerne eller Grønland med en hændelsesdato senest på 18.-dagen.

Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser om folketingsvalg

Oversigten omfatter bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser udstedt i medfør af lov om valg til Folketinget, se lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022.

Forskrifter uden betydning for afholdelsen af folketingsvalg, herunder vedrørende folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v., er ikke medtaget.

Bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989 om valgagitation, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998 (supplerer reglerne om plakatopsætning i §§ 84 og 85 i lov om offentlige veje m.v. (vejloven), jf. lov nr. 1520 af 27. december 2014 med senere ændringer, og §§ 66 a og 66 b i lov om private fællesveje (privatvejsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1234 af 4. november 2015 med senere ændringer)
- Bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg
- Bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen
- Bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem
- Bekendtgørelse nr. 1139 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning på sygehuse
- Bekendtgørelse nr. 1519 af 14. december 2017 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg
- Bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valg-ret uanset ophold i udlandet
- Bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles rådighed ved stemmeafgivningen
- Bekendtgørelse nr. 50 af 17. januar 2019 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens fængsler og arrest-huse
- Bekendtgørelse nr. 203 af 3. marts 2020 om fordeling af kreds- og tillægsmandater ved folketingsvalg
- Bekendtgørelse nr. 1257 af 26. august 2020 om forretningsorden for Valgnævnet

Cirkulærer

- Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Vejledninger og meddelelser

- Vejledning nr. 9913 af 29. oktober 2018 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet (Til alle kommunalbestyrelser)

Skrivelser

- Skrivelse nr. 9706 af 27. oktober 2008 om Danmarks Statistiks overtagelse af valgopgørelsen (Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser, statsforvaltninger og formanden for Bornholms valgbestyrelse)

Oversigt over ændringer af reglerne om folketingsvalg siden seneste vejledning om afholdelse af folketingsvalg

Siden seneste vejledning om afholdelse af folketingsvalg af 31. januar 2018 er der sket en række ændringer af folketingsvalgloven, se dagældende lovbekendtgørelse nr. 1426 af 8. december 2017. En del af disse ændringer vedrører bl.a. reglerne om godkendelse af nye partinavne og indsamling af vælgererklæringer og har ikke direkte betydning for afholdelsen af folketingsvalg. Efter lovændringerne er der udsendt en ny lovbekendtgørelse af folketingsvalgloven, se lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022.

Lovændringer og nye bekendtgørelser uden betydning for afholdelsen af folketingsvalg, herunder vedrørende folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v., er ikke medtaget i nedenstående oversigt.

Lovændringer af betydning for folketingsvalg

– Ved § 26 i lov nr. 503 af 23. maj 2018 om ændring af lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger, lov om massemediers informationsdatabaser og forskellige andre love (Konsekvensændringer som følge af databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen samt medieansvarslovens anvendelse på offentligt tilgængelige informationsdatabaser m.v.) blev det fastlagt, at behandlingen af valgmateriale til forskning og statistik skal have hjemmel i reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Loven trådte i kraft den 25. maj 2018.

– Ved § 2 i lov nr. 1722 af 27. december 2018 om ændring af værgemålsloven, lov om valg til Folketinget, lov om tinglysning og lov om Det Centrale Personregister (Valgret til personer under værgemål og forvaltning af tortgodtgørelse tilkendt personer under værgemål) og § 6 i lov nr. 268 af 26. marts 2019 om midlertidig videreførelse af rettigheder efter lov om kommunale og regionale valg og lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet i forbindelse med Det Forenede Kongeriges udtræden af Den Europæiske Union ændredes reglerne om umyndiges valgret ved folketingsvalg, således at det nu kun er personer under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., der ikke har valgret til Folketinget og derfor ikke skal optages på valglisten.

– Ved § 1 i lov nr. 1739 af 27. december 2018 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om kommunale og regionale valg, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, partiregnskabsloven og lov om kommunernes styrelse) (Ændring af antallet af danske medlemmer af Europa-Parlamentet, forbud mod ens listebetegnelser, valgret til Europa-Parlamentsvalg til udlandsdanskere under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, sikring af udøvelsen af herboende EU-statsborgeres valgret og valgbarhed fra bopælstidspunktet, lovfæstelse af en særlig vederlagsordning for stedfortrædere i kommunalbestyrelsen og regionsrådet m.v.) ændredes anmeldelsesmyndigheden til Ankestyrelsen.

Læs mere om de enkelte lovændringer i de orienteringsbreve, som Indenrigs- og Boligministeriet løbende udsender i forbindelse med nye reglers ikrafttræden, på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder/generelle-skrivelser>.

Nye eller ændrede bekendtgørelser af betydning for folketingsvalg

– Bekendtgørelse nr. 50 af 17. januar 2019 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse træder i stedet for bekendtgørelse nr. 1136 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse. Ændringerne i bekendtgørelsen medfører, at indsatte ved

folketingsvalg efter anmodning har adgang til at gøre sig bekendt med de godkendte fortegnelser over de opstillede partier og de opstillede kandidater for den opstillingskreds, hvor vælgeren har fast bopæl.

– Bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet, erstatter bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004. Se også tilhørende vejledning nr. 9913 af 29. oktober 2018 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet, der erstatter vejledning nr. 65 af 27. juni 2004. Bekendtgørelsen viderefører i meget vidt omfang de hidtidige regler.

– Bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, træder i stedet for bekendtgørelse nr. 1066 af 12. september 2017 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen. Bekendtgørelsen regulerer, hvilke hjælpemidler der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme.

– Bekendtgørelse nr. 203 af 3. marts 2020 om fordeling af kreds- og tillægsmandater ved folketingsvalg erstatter bekendtgørelse nr. 160 af 18. februar 2015 om fordeling af kreds- og tillægsmandater ved folketingsvalg. Bekendtgørelsen fastsætter en ny fordeling af kreds- og tillægsmandater i henhold til folketingsvalglovens § 10, stk. 1.

Læs mere om de enkelte ændringer i de orienteringsbreve, som Indenrigs- og Boligministeriet løbende udsender i forbindelse med nye reglers ikrafttræden, på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder/generelle-skrivelser>.

Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved folketingsvalg

Bekendtgørelse nr. 1519 af 14. december 2017 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg

(uden bilag)

I medfør af § 43, stk. 4, i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 1426 af 8. december 2017, fastsættes:

Stemmesedlernes farve og materiale

§ 1. Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². De skal ved mindst to anbragte knæk være til at sammenfolde således, at de kan nedlægges af vælgerne i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt.

Stk. 2. Såfremt folketingsvalg afholdes samme dag som kommunale og regionale valg eller valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, skal det i stk. 1, 1. pkt., nævnte karton eller svære papir være lyst blå.

Overskrifter og vejledningstekst

§ 2. Øverst til højre på stemmesedlerne anføres med små almindelige typer en betegnelse for den opstillingskreds, til hvilken de er bestemt.

Stk. 2. Umiddelbart under den i stk. 1 anførte betegnelse anføres med meget store, fede typer ordet »Folketingsvalget« med tilføjelse af årstallet for valget.

Stk. 3. Umiddelbart under ordet »Folketingsvalget« med tilhørende årstal og umiddelbart over den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 3, stk. 2, 3. pkt., anføres følgende vejledningstekst med fede typer: »Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.«.

Stk. 4. Umiddelbart til venstre for den i stk. 3 nævnte tekst indsættes en illustration af en stor hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik. Umiddelbart under den foregående tekst og illustration af en hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik, anføres med almindelige typer: »Sæt kun ét X på stemmesedlen. Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig. Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.«.

Stk. 5. De i stk. 3 og 4 nævnte vejledningstekster skal være af en sådan størrelse, at de fremtræder synlige og nemme at læse.

Partifelter og partinavne

§ 3. Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for hvert parti, der har kandidater opstillet i storkredsen. Felterne for de enkelte partier anbringes under hinanden i alfabetisk rækkefølge efter partiernes bogstavbetegnelse.

Stk. 2. Felterne skal adskilles fra hinanden ved en fed, vandret streg. Også det øverste og nederste felt skal henholdsvis begyndes og afsluttes med en fed, vandret streg. Den fede, vandrette streg, hvormed det øverste felt begyndes, skal være dobbelt så fed som de øvrige fede, vandrette streger.

§ 4. Øverst i hvert felt anføres med fede typer partiets bogstavbetegnelse efterfulgt af et punktum. Bogstavbetegnelsen skal anbringes umiddelbart til højre for afkrydsningsrubrikken, jf. stk. 2. Til højre for bogstavbetegnelsen anføres partiets navn ligeledes med fede typer.

Stk. 2. Yderst til venstre for partiets bogstavbetegnelse anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens venstre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds, dog mindst 5x5 mm.

Kandidaters navne og rækkefølge

§ 5. Under bogstavbetegnelsen og partinavnet, jf. § 4, anføres adskilt ved en halvfed, vandret streg navnene på de kandidater, som er opstillet for partiet i storkredsen. Navnene adskilles fra hinanden med tynde, vandrette streger.

Stk. 2. Navnet på den eller de kandidater, der er opstillet i vedkommende opstillingskreds, anføres med halvfede typer øverst og i alfabetisk rækkefølge efter efternavn eller mellemnavn, såfremt dette skal anføres i stedet for efternavn, jf. § 7, stk. 2. Har partiet anmeldt prioriteret sideordnet opstilling, skal de i 1. pkt. nævnte kandidater dog anføres i den af partiet prioriterede rækkefølge.

Stk. 3. Under de i stk. 2 nævnte kandidater anføres med almindelige typer og i alfabetisk rækkefølge navnene på de øvrige kandidater, der er opstillet for partiet i storkredsen. Har partiet anmeldt prioriteret sideordnet opstilling, skal de i 1. pkt. nævnte kandidater dog anføres i den af partiet prioriterede rækkefølge. Har partiet anmeldt partiliste, skal de i 1. pkt. nævnte kandidater dog anføres i partilistens rækkefølge.

Stk. 4. Er der i en opstillingskreds ikke opstillet nogen kandidat for partiet, anføres med almindelige typer og i alfabetisk rækkefølge navnene på de kandidater, der er opstillet for partiet i de øvrige opstillingskredse i storkredsen. Har partiet anmeldt prioriteret sideordnet opstilling, skal de i 1. pkt. nævnte kandidater dog anføres i den af partiet prioriterede rækkefølge. Har partiet anmeldt partiliste, skal de i 1. pkt. nævnte kandidater dog anføres i partilistens rækkefølge.

§ 6. Såfremt der i storkredsen er opstillet kandidater uden for partierne, anføres disse nederst på stemmesedlen i et særskilt felt, i hvilket der med fede typer anføres ordene »Uden for partierne« som overskrift. Under overskriften anføres adskilt med en halvfed, vandret streg navnene på de pågældende kandidater. Navnene adskilles fra hinanden med tynde, vandrette streger.

Stk. 2. De kandidater, der er opstillet i vedkommende opstillingskreds, anføres øverst i alfabetisk rækkefølge med halvfede typer, og derefter anføres med almindelige typer i alfabetisk rækkefølge de øvrige kandidater uden for partierne, der er opstillet i storkredsen.

§ 7. Kandidaternes navne anføres med fornavne eller forbogstaver først.

Stk. 2. Kandidaterne skal anføres på stemmesedlerne med deres fulde navn, medmindre de på kandidatmeldelsen har angivet, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal dog altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er registreret i Det Centrale Personregister (CPR), kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet.

Stk. 3. Hver enkelt kandidats navn skal anføres umiddelbart til højre for afkrydsningsrubrikken, jf. § 9.

§ 8. I tilfælde, hvor valgbestyrelsen skønner, at der kan ske forveksling af kandidaternes navne, skal der i forlængelse af navnene anføres en kortfattet betegnelse på enten stilling eller bopæl for de pågældende kandidater. I andre tilfælde må kandidaternes stilling eller bopæl ikke anføres.

§ 9. Yderst til venstre for hver enkelt kandidats navn anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens venstre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds, dog mindst 4x4 mm.

Stemmesedler med flere kolonner

§ 10. Såfremt der til valget er opstillet et så stort antal kandidater, at stemmesedlen efter foranstående regler vil blive uforholdsmæssig lang, kan valgbestyrelsen beslutte, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner.

Stk. 2. Hvis det besluttes at opføre kandidaternes navne i to eller flere kolonner, skal navnene på samtlige kandidater fordeles ligeligt mellem kolonnerne, der skal adskilles fra hinanden med fede, lodrette

streger af samme tykkelse som de fede streger, der adskiller hvert partifelt, jf. § 3, stk. 2, 1. pkt. Hver enkelt kandidats navn skal anføres umiddelbart til højre for afkrydsningsrubrikken, jf. stk. 3.

Stk. 3. Yderst til venstre for hver enkelt kandidats navn anbringes inden for hver kolonne med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra kolonnens venstre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds, dog mindst 4x4 mm. Kolonnerne til kandidaternes navne skal have en sådan bredde, at der til venstre for hver enkelt kandidats navn er rigelig plads til at indsætte en afkrydsningsrubrik.

Afkrydsningsrubrikkernes placering og størrelse i forhold til hinanden

§ 11. Samtlige afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen til partier skal have samme størrelse. Samtlige afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen til kandidater skal have samme størrelse. Afkrydsningsrubrikkerne på stemmesedlen til partier må ikke være mindre end afkrydsningsrubrikkerne på stemmesedlen til kandidater.

Stk. 2. Afkrydsningsrubrikkerne for henholdsvis partinavne og kandidatnavne skal inden for samme kolonne flugte med hinanden.

Forskellige bestemmelser

§ 12. Alle de vandrette streger, der er nævnt i bekendtgørelsen, skal gå tværs over stemmesedlen fra kant til kant.

§ 13. Ud over det, der er nævnt i de foregående paragraffer, må intet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller ved skrift eller på anden måde.

§ 14. Bilag 1 til denne bekendtgørelse indeholder en vejledende illustration af ovenstående bestemmelser om udformning af stemmesedler til brug ved folketingsvalg i henholdsvis én og to kolonner.

Stk. 2. Økonomi- og indenrigsministeren stiller endvidere, når der er udskrevet folketingsvalg, et grafisk forlæg for en stemmeseddel i henholdsvis en og to kolonner til rådighed for valgbestyrelserne på sin hjemmeside: valg.oim.dk. Anvendelsen af dette stemmeseddelforlæg er valgfri.

§ 15. Bekendtgørelsen træder i kraft den 20. december 2017.

Stk. 2. Bekendtgørelse nr. 1121 af 15. oktober 2014 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg ophæves.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 14. december 2017

Simon Emil Ammitzbøll-Bille

/ Christine Boeskov

Bilag 4

Udsnit af fiktive stemmesedler (bilag 1 til bekendtgørelsen om stemmesedler til brug ved folketingsvalg)

Til illustration af ovenstående bestemmelser om udformning af stemmesedler til brug ved folketingsvalg er nedenfor gengivet et udsnit af fiktive stemmesedler med hhv. en og to kolonner, der er udformet i henhold til ovenstående regler.

Folketingsvalget 20XX

Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.

Sæt kun ét X på stemmesedlen.

Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig.

Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.

☐ **G. Nordlisten**

- ☐ Mette Madsen
- ☐ Henrik Hansen
- ☐ Bettina Bendtsen
- ☐ Frederik Frandsen

☐ **H. Sydlisten**

- ☐ Ole Olsen
- ☐ Sidsel Svendsen
- ☐ Jens Jørgensen
- ☐ Frederik Frandsen

☐ **R. Østpartiet**

- ☐ Anette Andersen
- ☐ Tina Troelsen
- ☐ Jette Jørgensen
- ☐ Peter Pedersen

☐ **T. Vestpartiet**

- ☐ Jenny Jensen
- ☐ Carsten Carlsen
- ☐ Mogens Mortensen
- ☐ Sanne Sørensen

Uden for partierne

- ☐ Camilla Christensen
- ☐ Søren Simonsen
- ☐ Andreas Andersen
- ☐ Palle Petersen

Folketingsvalget 20XX

Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.

Sæt kun ét X på stemmesedlen.

Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig.

Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.

☐ G. Nordlisten

☐ Mette Madsen

☐ Bettina Bendtsen

☐ Henrik Hansen

☐ Frederik Frandsen

☐ H. Sydlisten

☐ Ole Olsen

☐ Jens Jørgensen

☐ Sidsel Svendsen

☐ Frederik Frandsen

☐ R. Østpartiet

☐ Anette Andersen

☐ Jette Jørgensen

☐ Tina Troelsen

☐ Peter Pedersen

☐ T. Vestpartiet

☐ Jenny Jensen

☐ Mogens Mortensen

☐ Carsten Carlsen

☐ Sanne Sørensen

Uden for partierne

☐ Camilla Christensen

☐ Andreas Andersen

☐ Søren Simonsen

☐ Palle Petersen

Forklarende tekst til udsnit af fiktive stemmesedler i bilag 4

I bilag 4 er vist et eksempel på et udsnit af en fiktiv stemmeseddel i henholdsvis én og to kolonner. Eksemplet er baseret på fiktive partier og kandidater. Eksemplet viser de forskellige opstillingsformer, der kan anvendes ved folketingsvalg. Den fiktive stemmeseddel er udformet i henhold til bekendtgørelse nr. 1519 af 14. december 2017 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg og fremgår derudover af bilag 1 til bekendtgørelsen.

Øverst til højre på stemmesedlen anføres betegnelsen for opstillingskredsen. Som betegnelse for opstillingskredsen kan anføres navnet på kredsen, f.eks. »Rødovrekredsen«, eller nummer på opstillingskredsen sammen med betegnelse for storkredsen, f.eks. »4. kreds, Københavns Omegns Storkreds«. Det er ikke tilstrækkeligt alene at anføre et nummer for opstillingskredsen.

Umiddelbart herunder anføres overskriften »Folketingsvalget« samt det tilhørende årstal, og umiddelbart herunder anføres nedenstående vejledningstekst:

»Sæt X i rubrikken til venstre for et partinavn eller et kandidatnavn.

Sæt kun ét X på stemmesedlen.

Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig.

Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.«

Til venstre for vejledningsteksten indsættes en illustration af en stor hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik. Se § 2 i bekendtgørelsen.

Den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det øverste partifelt på stemmesedlerne – dvs. den fede vandrette streg, hvormed det øverste felt (feltet for G. Nordlisten) begyndes – skal gøres dobbelt så fed som de øvrige fede, vandrette streger, der afgrænser de øvrige partifelter. Se § 3, stk. 2, i bekendtgørelsen. Det første partinavnefelt (G. Nordlisten) skal forekomme umiddelbart efter den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra partinavnefeltet.

Der er ikke i bekendtgørelsen fastsat regler for afstanden mellem de forskellige streger, der adskiller kandidaterne indbyrdes, samt størrelsen af partinavnefelterne m.v. Den indvendige afstand mellem de streger, der adskiller de enkelte kandidaters navne, bør dog ikke være mindre end ca. 6 mm, og den skal være tilstrækkeligt stor til, at der kan blive plads til en afkrydningsrubrik på mindst 4x4 mm indvendig til venstre ud for hvert kandidatnavn. Endvidere bør den indvendige afstand mellem stregerne, der er anbragt over og under partiets bogstavbetegnelse og navn, ikke være mindre end 1 cm, og den skal være tilstrækkeligt stor til, at der kan blive plads til en afkrydningsrubrik på mindst 5x5 mm indvendig til venstre ud for hvert partinavn.

Der er kun medtaget det antal fiktive partier og kandidater, som er nødvendigt for at illustrere de forskellige opstillingsformer. Der kan konstrueres flere eksempler ved at kombinere nogle af de angivne eksempler.

Kredsvis opstilling med partiliste (G. Nordlisten)

Opstillingskredsens kandidat (Mette Madsen) – dvs. den eneste kandidat, der er opstillet for partiet i opstillingskredsen – er anført øverst med halvfede typer. Dernæst er de øvrige kandidater i storkredsen

anført med almindelige typer i partilistens rækkefølge. Hvis partiet havde valgt kredsvis opstilling uden partiliste, skulle de øvrige kandidater i storkredsen anføres i alfabetisk rækkefølge.

Prioriteret sideordnet opstilling (H. Sydlisten)

Alle kandidater er anført med halvfede typer, idet alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i den pågældende opstillingskreds. Ved prioriteret sideordnet opstilling kan partiet selv bestemme rækkefølgen af kandidaterne på stemmesedlen i de enkelte opstillingskredse. Kandidaterne er derfor ikke anført i alfabetisk rækkefølge, men anført i den af partiet prioriterede rækkefølge.

Sideordnet opstilling, hvor halvdelen af kandidaterne er opstillet i opstillingskredsen (R. Østpartiet)

De to kandidater, der er anført først (Anette Andersen og Tina Troelsen), er anført med halvfede typer, idet de er opstillet i den pågældende opstillingskreds. De to kandidater, der er anført sidst (Jette Jørgensen og Peter Pedersen), er ikke opstillet i opstillingskredsen (men er opstillet i én eller flere af de øvrige opstillingskredse i storkredsen) og er derfor anført med almindelige typer. Da kandidaterne er sideordnet opstillet, er de to kandidater, der er opstillet i den pågældende opstillingskreds, anført i alfabetisk rækkefølge efter efternavn. Derefter er de to kandidater, der ikke er opstillet i den pågældende opstillingskreds, men i én eller flere af de øvrige opstillingskredse i storkredsen, ligeledes anført i alfabetisk rækkefølge.

Prioriteret sideordnet opstilling, hvor partiet har valgt at realisere (den afskaffede) sideordnet opstilling med nominering (T. Vestpartiet)

Tidligere har de fleste partier ved folketingsvalg benyttet sideordnet opstilling med nominering (der pr. 1. juli 2017 er ophævet i loven) i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen har været opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds. Partierne har i praksis fortsat mulighed for at realisere denne opstillingsform, selv om man i loven har ophævet begrebet »nominering«. I det viste eksempel er denne opstillingsform realiseret ved, at partiet har anført, hvem der skal stå øverst på stemmesedlen (Jenny Jensen), og derefter anført de øvrige kandidater i alfabetisk rækkefølge.

Uden for partierne

De to kandidater uden for partierne, der er anført først (Camilla Christensen og Søren Simonsen), er opstillet i opstillingskredsen og er derfor anført i alfabetisk rækkefølge med halvfede typer. De to kandidater uden for partierne, der er anført sidst (Andreas Andersen og Palle Petersen), er ikke opstillet i opstillingskredsen (men er opstillet i én eller flere af de øvrige opstillingskredse i storkredsen) og er derfor anført i alfabetisk rækkefølge med almindelige typer efter de to opstillede kandidater.

Kredsvis opstilling (uden partiliste)

Denne opstillingsform er ikke illustreret i eksemplerne, da den i praksis ikke rigtig anvendes mere. Opstiller et parti imidlertid sine kandidater kredsvis uden partiliste, f.eks. hvis partiet i en opstillingskreds kun har én kandidat, skal opstillingskredsens kandidat anføres øverst med halvfede typer, hvorefter de øvrige kandidater i storkredsen skal anføres med almindelige typer i alfabetisk rækkefølge.

Som hovedregel kun en kolonne

Kandidaternes navne inden for hvert partifelt må kun opføres i to eller flere lodrette kolonner, hvis der er nødvendigt for at undgå, at stemmesedlen bliver uforholdsmæssig lang. Kandidaterne skal anføres fortløbende i samme kolonne med lige mange kandidater i hver kolonne. Se eksemplet med udsnittet af den fiktive stemmeseddel i to kolonner. Se afsnit 6.11.1.7 og bekendtgørelsens § 10.

Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

(Til alle kommunalbestyrelser)

I medfør af § 64, stk. 1, og § 100 i lov om valg til Folketinget, se lovbekendtgørelse nr. 261 af 18. april 2001, § 26, stk. 5, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, se lovbekendtgørelse nr. 264 af 18. april 2001, og § 70, stk. 1, i lov om kommunale valg, se lovbekendtgørelse nr. 263 af 18. april 2001, fastsættes:

§ 1. Forud for hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (brevstemmeprotokol).

§ 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes de modtagne brevstemmer på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen fordeler sig på brevstemmer modtaget fra kommunens folkeregister, fra stemmemodtagere på plejehjem m.v. og i ældreboliger og i vælgerens hjem, samt fra postvæsenet (dvs. brevstemmer, der er afgivet på andre kommuners folkeregistre, på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på danske repræsentationer i udlandet m.v.).

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen, der er videresendt til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen.

Stk. 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 for så vidt angår brevstemmer, der modtages fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

Stk. 5. De i stk. 1-4 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen på de dage, hvor kommunalbestyrelsen modtager de pågældende brevstemmer.

§ 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes det samlede antal brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, og som ikke er videresendt til andre kommuner, efter afsenderens bopælsangivelse på yderkuverterne fordeler sig på de enkelte afstemningsområder i kommunen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 3. De i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen dagen før valgdagen henholdsvis på valgdagen.

§ 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der er modtaget færre end 5 brevstemmer, er overført, og fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer er overført, se folketingsvalglovens § 64, stk. 5, og den kommunale valglovs § 70, stk. 4.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen senest på valgdagen.

§ 5. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde, er henregnet i henseende til valgstyrenes kontrol af, om brevstemmerne kan komme i betragtning, se folketingsvalglovens § 64, stk. 6, og den kommunale valglovs § 70, stk. 5.

§ 6. Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigsministeriet har ladet fremstille.

§ 7. §§ 1-6 finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemninger.

§ 8 Cirkulæret træder i kraft den 15. maj 2001.

Stk. 2. Samtidig ophæves cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Indenrigsministeriet, den 8. maj 2001

Karen Jespersen

/ Anne Birte Pade

Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg

Bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg
I medfør af § 69, stk. 4, i lov om valg til Folketinget, jf. lovebekendtgørelse nr. 128 af 11. februar 2013, og efter forelæggelse for Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse, fastsættes:

Kapitel 1*Definitioner*

§ 1. Ved kryds forstås i bekendtgørelsen et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

Stk. 2. Tegn, der må anses for at være afledt af et kryds, eller som må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, bedømmes efter samme regler som kryds.

§ 2. Ved »bogstavbetegnelse« eller »officiel bogstavbetegnelse« forstås i bekendtgørelsen en af de bogstavbetegnelser, der i medfør af lovens § 14 forud for det pågældende valg er tildelt de opstillingsberettigede partier. Ved »uofficiel bogstavbetegnelse« forstås i bekendtgørelsen enhver anden betegnelse bestående af et eller flere bogstaver, herunder en af de betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe.

Kapitel 2*Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet**Blanke stemmesedler*

§ 3. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 1.

Stemmesedler, hvor vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, m.v.

§ 4. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 2. En stemmeseddel betragtes ved anvendelse af reglen i 1. pkt. som ugyldig, såfremt stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), bedømmes stemmesedlen efter reglen i § 9, stk. 1.

Stk. 3. Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse.

Stemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 5. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er helt eller delvis overstreget.

§ 6. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds i flere partifelter, herunder feltet for kandidater uden for partierne.

§ 7. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds, der rækker ind i flere partifelter, herunder feltet for kandidater uden for partierne, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i ét partifelt, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i feltet for kandidater uden for partierne, bedømmes stemmesedlen efter reglerne i § 8.

§ 8. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds ud for ordene »Uden for partierne« i feltet for kandidater uden for partierne, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis der kun er opstillet én kandidat uden for partierne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for denne, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis der både er sat kryds ud for ordene »Uden for partierne« og ud for en kandidat opstillet uden for partierne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for denne, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 9. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen er afmærket med kryds inden for samme partifelt som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis stemmesedlen i feltet for kandidater uden for partierne foruden et overstreget, udvisket eller halvt kryds er afmærket med kryds, bedømmes stemmesedlen efter reglerne i § 8, idet det overstregede, udviskede eller halve kryds betragtes som et kryds.

§ 10. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds uden for partifelterne, herunder feltet for kandidater uden for partierne.

§ 11. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 5-10, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilket parti eller hvilken kandidat uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme.

§ 12. Det afgøres efter reglerne i lovens § 73, stk. 3 og 4, hvorvidt en gyldig stemmeseddel, der er omfattet af reglerne i § 7, stk. 2, eller § 9, stk. 2, er en personlig stemme eller en partistemme.

Stemmesedler, der ikke er udleveret på afstemningsstedet

§ 13. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 4.

Stemmesedler med særpræg

§ 14. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den foruden med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Stemmesedler, der er omfattet af § 9, stk. 2 eller 3, er ikke på grund af de i disse bestemmelser nævnte angivelser ugyldige i medfør af stk. 1.

§ 15. En stemmeseddel, der er afmærket med flere end 3 kryds, er ugyldig. Et overstreget, udvisket eller halvt kryds (lodret, vandret eller skrå streg), jf. § 9, betragtes som ét kryds ved anvendelse af reglen i 1. pkt.

§ 16. En stemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som er påført påskrift af nogen art, herunder et kandidatnavn eller andet navn, eller som er påført påklæbning af nogen art, er ugyldig. Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i det benyttede skriveredskab betragtes ikke som påskrift.

§ 17. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 14-16 er givet et særpræg, herunder ved afmærkning med forskellige skriftfarver, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket ved stemmesedlens udtagning af stemmekassen eller senere. Afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er fremlagt eller ophængt i stemmerummet, betragtes ikke som særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber.

Kapitel 3

Bedømmelse af brevstemmesedler

Blanke brevstemmesedler

§ 18. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 1.

Brevstemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 19. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt der på stemmesedlen alene er anført navnet på en eller flere personer, som ikke er opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten, eller alene navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der ikke har opstillet kandidater i den pågældende storkreds.

Stk. 2. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet i den pågældende storkreds, alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. En brevstemmeseddel, der ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet i den pågældende storkreds, alene er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser, der er omfattet af § 21, stk. 2, anses som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 20. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav.

§ 21. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis der ikke hersker begrundet tvivl om, hvilket parti en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver skal angive, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, som f.eks. RV for Det Radikale Venstre, KF for Det Konservative Folkeparti, SF for SF-Socialistisk Folkeparti, KD for Kristendemokraterne, DF for Dansk Folkeparti, og EL for Enhedslisten - De Rød-Grønne, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 22. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført kryds.

§ 23. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er påført modstridende angivelser vedrørende bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).

§ 24. Ved anvendelse af reglen i § 23 om modstridende angivelser bedømmes en uofficiel bogstavbetegnelse, der er påført en brevstemmeseddel sammen med en bogstavbetegnelse, et partinavn eller et kandidatnavn (personnavn), således:

- 1) Bogstavet »S«, bedømmes som Socialdemokratiets officielle bogstavbetegnelse (A).
- 2) De uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i § 21, stk. 2, (f.eks. RV, KF, SF, KD, DF og EL), bedømmes som de pågældende partiers officielle bogstavbetegnelse (f.eks. henholdsvis B, C, F, K, O og Ø).
- 3) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var officiel bogstavbetegnelse for et af de opstillingsberettigede partier til det netop afholdte valg, bedømmes efter samme regler som det pågældende partis nuværende officielle bogstavbetegnelse.
- 4) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var officiel bogstavbetegnelse for et parti, der ikke var opstillingsberettiget ved det netop afholdte valg, anses som en modstridende angivelse til enhver bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).
- 5) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ikke er omfattet af nr. 1-4, anses ikke som en modstridende angivelse til nogen bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).

§ 25. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 19-24, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilket af partierne eller hvilken af kandidaterne uden for partierne

vælgeren har villet give sin stemme. Anvendelse af forkortelser eller forkert stavemåde af et partinavn eller et kandidatnavn eller udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed.

Konvoluttens indhold

§ 26. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end én stemmeseddel, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 4.

Brevstemmesedler, der ikke er tilvejebragt af økonomi- og indenrigsministeren

§ 27. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er tilvejebragt af økonomi- og indenrigsministeren, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 5.

Brevstemmesedler med særpræg

§ 28. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed.

§ 29. En brevstemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som ud over officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn) er påført påskrift eller påklæbning af nogen art, er ugyldig. Rettelse eller overstregning af en påført officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, et partinavn eller kandidatnavn (personnavn) betragtes ikke som påskrift.

§ 30. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 28 og 29 er givet et særpræg, herunder ved udfyldning på bagsiden i stedet for eller foruden på forsiden, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, betragtes ikke som særpræg. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket i forbindelse med udtagning af stemmekassen eller af konvolutten eller senere. Anvendelse af skrift, som er særlig karakteristisk eller som er gået ud af almindelig brug, og som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, betragtes ikke som særpræg.

Kapitel 4

Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

§ 31. I afstemningsbogen henholdsvis valgbogen anføres, hvor mange stemmesedler valgstyrelsen henholdsvis valgbestyrelsen har anset for ugyldige, og grundene hertil.

Stk. 2. En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere af bestemmelserne i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af bestemmelserne i §§ 13, 26, 27 eller 28, registreres dog altid under den pågældende ugyldighedsgrund.

Kapitel 5

Ikrafttræden

§ 32. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. august 2013.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 650 af 19. juni 2007 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 12. august 2013

P. M.V.

E. B.

Hans B. Thomsen

/ Nicoline Nyholm Miller